STRIP SCHRIFT

Prijs ƒ9,95/Bfr.199

KUIFJE!

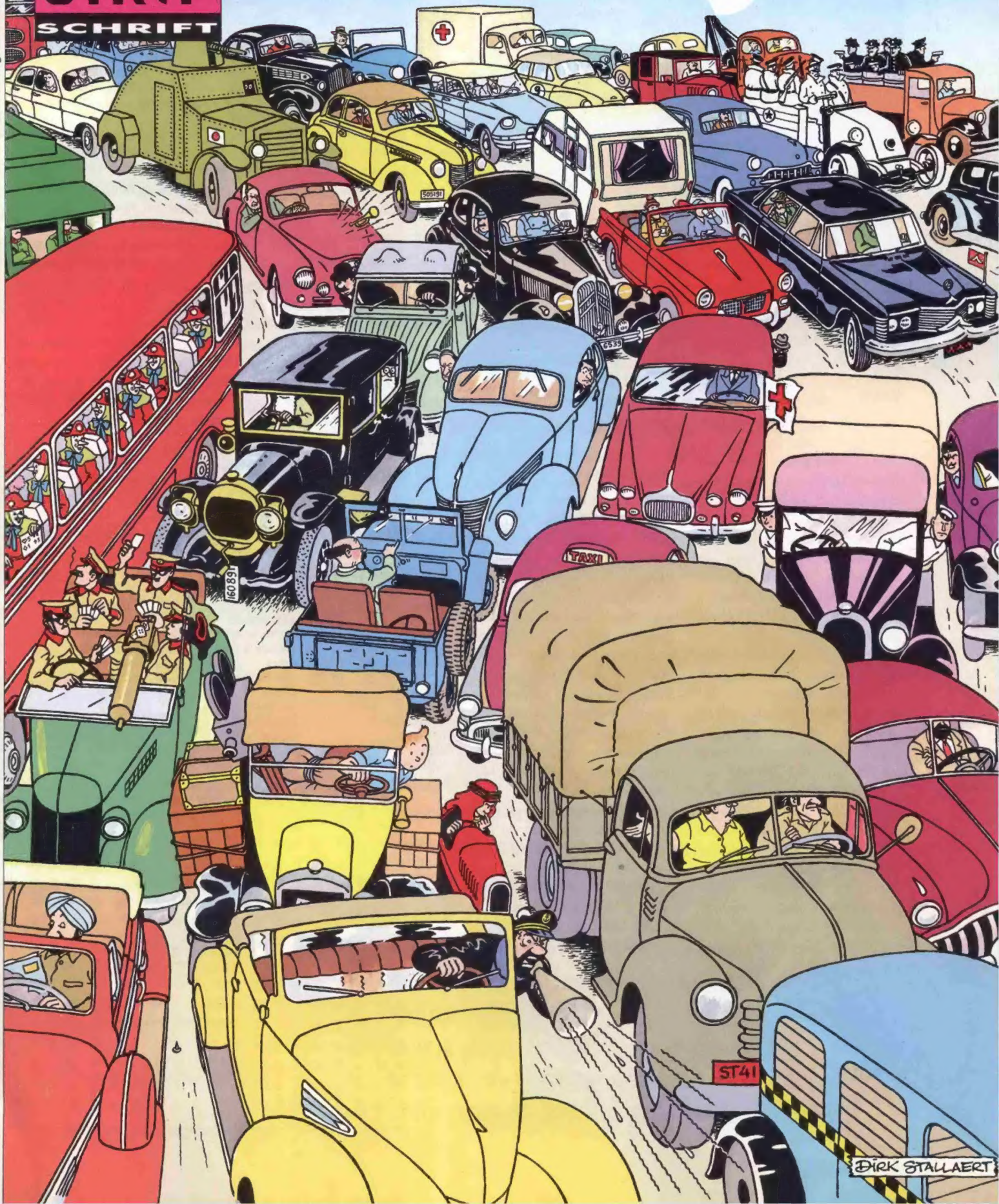

264 - JAARGANG 26 NUMMER 7 - 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD - VERSCHIJNT 10x PER JAAR

Túfke

Het zal veel stripliefhebbers niet bekend zijn wie Túfke, Bonne en Hepkema en Tjepkema zijn. Dan klinken de namen Kuifje, Bobbie en Jansen en Jansens al heel wat bekender in de oren. Túfke is de naam die in de eerste Friese uitgave van een Kuifje-album, *De krab mei de gouden skjirren*, aan de jonge reporter gegeven is. Ook de andere personages hebben een andere naam gekregen maar Haddock, 'de âld wetterrôt dy't net fij is fan in slokje en him faak uteret yn in kleurich en blomryk fokabulêre', heeft zijn oude naam behouden. Met steun van de Provincie Friesland heeft De Algemiene Fryske Underjocht Kommisje het album vertaald, geletterd en integraal uitgegeven. Het boek verschijnt in een oplage van tweeduizend exemplaren en is in de boekhandel voor *f*9,90 / Bfr.198 te verkrijgen (ISBN 90-6273-479-0). Het kan in Nederland ook besteld worden door overmaking van *f*13,10 op girorekening 2905176 ten name van AFUK en onder vermelding van 'Túfke - Krab mei skjirren'. Info: AFUK, Postbus 53, 8900 AB Ljouwert/Leeuwarden, telefoan 058-138045.

TB

Warenhuizen

De warenhuizen hebben **Kuifje** ontdekt. Zo is V&D grossier in Kuifje-video's: alle 21 titels die momenteel zijn uitgebracht, zijn daar te koop. En HEMA heeft in de afgelopen zomer een heuse Kuifje-lijn opgezet. Voor de schoolgaande jeugd waren er Kuifje-schriften, -agenda's, -ringbanden, -punteslijpers, -gummen, -broodtrommels, -lunchbekers, -spiraalblokken, -potloden, -penneblikken en trendy Kuifje-rugzakken te koop. Verder lagen er ook diverse soorten Kuifje-tassen, -portemonnees, -dekbedovertrekken, -sokken en -klokken in de HEMA-schappen.

Ook de Bijenkorf biedt regelmatig diverse Kuifje-spullen aan. In april was er zelfs een echte Kuifje-uitverkoop. Dat dit niet automatisch hoeft te betekenen dat dit met verstand van zaken is uitgedacht, bleek uit de reclame-folder. 'Helaas is Hergé, de geestelijke vader van Kuifje, *kort geleden* overleden,' meldt de Bijenkorf, 'maar gelukkig leeft 't ventje voort ...'! We hebben per omgaande een exemplaar van dit Kuifje-nummer naar 's lands meest chique warenhuis opgestuurd.

RS

Omring je met Kuifje
In 1930 verscheen het eerste stripboek met Kuifje in de hoofdrol en de jonge held werd al snel populair. Helaas is Hergé, de geestelijke vader van Kuifje, kort geleden overleden. Maar gelukkig leeft 't ventje voort in strips, agenda's, speldjes en beelden. Voor z'n fans is het de hele maand april feest: dan zijn veel Kuifje-artikelen zeer vriendelijk geprijsd.
10.-
29.90
KUIFJE EN DE ALFA-KUNST
19.90

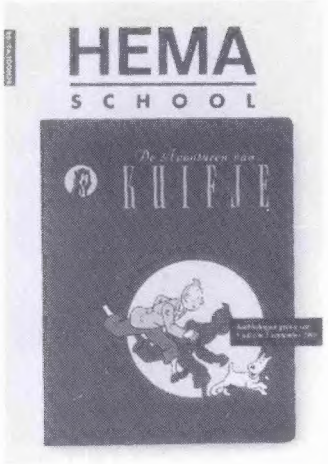

censies, verscheidene artikelen opgenomen. Het merendeel van deze artikelen komt uit de jaren tachtig en is verschenen in Nederlandse kranten en tijdschriften (waaronder Stripschrift).

Deze knipselkrant van de NBLC is alleen telefonisch te bestellen en kost *f*27,72 (± Bfr.550) inclusief BTW en verzendkosten. Wees er snel bij want bij het ter perse gaan van dit nummer waren er nog maar zo'n 25 exemplaren over. NBLC, 070-3141500 (bestelnummer 12886).

RS

Knipselkrant Hergé

Voor wie er na dit dikke Kuifje-nummer nog niet genoeg van kan krijgen: bij het Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum (NBLC) is een knipselkrant over **Hergé** verschenen. In deze map zijn, naast biografische en bibliografische gegevens en re-

Speurpuzzel

De oplossing van de Denksport Speurpuzzel op deze pagina dient u vóór 13 november 1993 te sturen aan Redactie Stripschrift, Afdeling Speurpuzzels, Postbus 84206, 3009 CE Rotterdam.

De winnaar van de hoofdprijs krijgt de elders in dit nummer besproken heruitgave van *De Wereld van Hergé* toegezonden ter waarde van *f*65 / Bfr.1195. Op de winnaars van de 1e en 2e prijs ligt een hardcover-Kuifje en op de winnaars van de 3e t/m 5e prijs een softcover-Kuifje te wachten. Bij meerdere goede inzendingen – en dat moet mogelijk zijn – zal worden geloot.

Alle prijzen worden beschikbaar gesteld door Uitgeverij Casterman.

AvO

Kuifje en het geheim van de speurpuzzel

ABDALLAH
ALCOHOL
BEDIENDE
BOB DE MOOR
BOEVENTRONIE
COMPOSITIE
DETAILS
EMIR
GELEERDEN
GEWEER
JEEP
KANAKEN
KAPITEIN
KATMANDOE
KOLOKWINT
KROKODIL
LAMA
OOSTGOOT
OPIUM
OPIUMKIT
PAARDEN
PIRAMIDE
PISTOOL
PLEISTER
RODDELPERS
RUM
SATRAAP
SCHOTLAND
VLUCHTEN
VOORVADER
WATERVAL
WRAK
ZANGERES
ZORRINO

Streep de woorden af in het diagram. De overgebleven letters vormen een wijs besluit.

R	V	L	I	D	O	K	O	R	K	A	N	N	E	T	H	C	U	L	V
W	I	M	E	N	E	K	A	N	A	K	G	L	A	V	R	E	T	A	W
E	U	M	H	A	E	T	E	I	N	O	R	T	N	E	V	E	O	B	K
R	U	I	E	L	B	K	F	P	J	E	Z	P	L	E	I	S	T	E	R
O	E	N	U	T	M	O	M	E	I	A	D	A	L	C	O	H	O	L	J
P	I	S	T	O	O	L	B	O	E	R	B	R	N	R	S	N	É	E	E
I	V	M	I	H	K	O	H	D	D	E	A	D	A	G	R	I	E	E	N
U	O	R	B	C	Y	K	P	N	E	E	D	M	A	A	E	P	E	E	I
M	O	O	N	S	W	W	M	A	T	M	T	N	I	L	P	R	D	I	E
K	R	E	S	R	N	I	U	M	A	J	O	A	E	D	L	R	E	R	T
I	V	I	A	T	A	N	I	T	I	R	G	O	A	I	E	A	B	S	I
T	A	K	O	M	G	T	P	A	L	N	T	N	R	E	D	E	H	M	P
E	D	N	A	T	O	O	O	K	S	P	S	A	L	T	D	E	R	I	A
P	E	L	C	O	M	P	O	S	I	T	I	E	S	S	O	C	B	H	K
R	R	G	E	W	E	E	R	T	I	F	G	Z	O	R	R	I	N	O	T

STRIP SCHRIFT

Jaargang 26 september 1993 nummer 7 (264)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Tijs Bagchus, Michel Nadorp, Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkenden
r Apeldoorn, Ben Bits, Har Brok, Martijn Daalder, Erik van der Hoeven, Anthony Horowitz, Arnel Lefevere, Ernst Pommerel, Noël Ummels, Rudy Vrooman, Jempi Welkenhuyzen, René Windig

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
elefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Ton Schuringa
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 020 - 6852229
Abonnementsprijs f57,50 / Bfr.1150
Leden van het Stripschap f2,50 / Bfr.45 korting
Nederland: Postbank 209948 of
ABN-bank 54.89.74.330
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: ABN-bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Bertem
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
or de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
ADS Advertising Services
Postbus 919
1000 AX Amsterdam
Telefoon: 020 - 6387272, telefax: 020 - 6387273

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Richard, Amsterdam; Geknipt Papier, Gent

Omslag
Dirk Stallaert & Hanneke Bons (inkleuring)

Redactioneel

Tien jaar geleden, op 3 maart 1983 om precies te zijn, stierf Georges Prosper Remi, wereldberoemd onder zijn artiestennaam Hergé. Wie dacht dat daarna de aandacht voor Hergé – met Kuifje in zijn kielzog – zou verflauwen, komt bedrogen uit. Anno nu is de belangstelling voor Hergé groot en is Kuifje springlevend. Boeken, T-shirts, warenhuisartikelen, video's, zeefdrukken: van allerlei kanten wordt ingespeeld op de tijdloosheid van Hergé's creatie.

Een frappant aspect hierbij is dat de schepping veel meer op de voorgrond staat dan de schepper zelf. Het succes is in eerste instantie het succes van Kuifje, en wordt pas daarna herkend als dat van Hergé. Neem bij voorbeeld het aantal verkochte albums. Tot aan de dood van Hergé waren er zo'n 75 miljoen over de toonbank gegaan. In de tien jaar erna is dit aantal verdubbeld. Een bewijs van de onsterfelijkheid van Hergé's geesteskind.

Dit neemt niet weg dat het onderzoek naar de persoon Hergé volop bloeit, zij het altijd in relatie tot zijn oeuvre. Vele aspecten moeten nog worden onderzocht, vele vragen staan nog open. In de komende jaren zal er nog veel stof tot discussie zijn, vooral ook wanneer de Stichting Hergé steeds meer archiefmateriaal gaat publiceren. De redactie van Stripschrift heeft het tiende stervensjaar van Hergé aangegrepen om een Kuifje-themanummer uit te brengen. Hierin vindt u een aantal artikelen die overduidelijk aantonen welke uiteenlopende invalshoeken er tegenwoordig worden gehanteerd wanneer Hergé en Kuifje onder de loep worden genomen.

Inhoud

4 **KUIFJE EN DE BIGOTUDO'S** Ger Apeldoorn
13 **STICHTING HERGÉ** Tijs Bagchus en Rik Sanders
16 **DE CARRIÈRE VAN CASTAFIORE** Ernst Pommerel
20 **KUIFJE EN IK** Anthony Horowitz
26 **BITS & PIECES** Ben Bits
27 **KUIFJE TUSSEN 1940 EN 1944** Har Brok
38 **COLUMN** Martijn Daalder
39 **HERGÉ'S BIOGRAFEN** Har Brok
42 **KUIFJE IN AUTOLAND** Arnel Lefevere
46 **STÉPHANE STEEMAN** Jempi Welkenhuyzen
49 **LÉON DEGRELLE** Erik van der Hoeven

NIEUWE 'ONBEKENDE' KUIFJE-AVONTUREN

KUIFJE EN DE BIGOTUDO'S

door
GER APELDOORN

Toen ik vijftien was, had ik een droom die me altijd is bijgebleven. Ik kan me zelfs vaag herinneren dat ik hem meerdere keren heb gehad. In de droom zit ik een stripalbum te lezen dat ik nog niet ken. Ik kijk op de achterkant. Het is de beroemde *Kuifje*-achterkant met het eiland waarop iedereen uit alle avonturen rondloopt. Ik bekijk de voorkant. Er staat iets op met de zee, iets met een rotswand, iets met een auto vol met mensen. Iets met avontuur. En ik realiseer me dat ik dat ene Kuifje-album heb gevonden, dat ik nog niet heb gelezen. Een album dat ik vergeten was te kopen, of dat om één of andere reden nooit uitgegeven is. Ik probeer te onthouden waar het over gaat, voor wanneer ik wakker word ... maar zodra ik wakker word is het weg.

Maar er zijn natuurlijk geen verloren avonturen van Kuifje. Hoewel ...? Er is wel een aantal verhalen waar **Hergé** aan begonnen is zonder ze af te maken. In *De wereld van Hergé* staan twee pagina's van een verhaal dat door de hoofdredacteur van het weekblad Kuifje, **Greg**, geschreven zou zijn. Waarvan nog meer pagina's en in ieder geval nog meer verhaal zou zijn. In 1989 stuurde de firma Publiart z'n 'vrienden en professionele kennissen' een bijzondere nieuwjaarskaart, waarop een volledig geïnkte valse start van *Mannen op de maan* (in weekbladstijl: drie stroken over twee pagina's) stond afgebeeld. En een paar jaar daarna deden er onder Kuifje-fans geruchten de ronde over nog eens vier pagina's van een afgebroken verhaal uit de periode tussen *De Zonnetempel* en De Maan. Maar een compleet nieuw verhaal? Van Hergé zelf?
M'n hart ging sneller kloppen, toen ik een jaar geleden *Hergé et les Bigotudos* in de winkel zag liggen. Een uitgave van Casterman in de 'Bibliothèque de Moulinsart'. De ontstaansgeschiedenis van een verloren avontuur van Kuifje aan de hand van aantekeningen van Hergé, verzameld door **Philippe Goddin**. In 1990 uitgegeven in het Frans, nooit vertaald in het Nederlands. En wie schetst mijn verbazing toen bleek dat er niet één, maar wel minstens drie verloren verhalen van Kuifje in dat boekje verborgen zaten ...

Kuifje en de Picaro's

Hergé et les Bigotudos is geen volledig nieuw verhaal. Het vertelt namelijk de ontstaansgeschiedenis van *Kuifje en de Picaro's* aan de hand van schetsen en aantekeningen van Hergé. Maar dat zijn er redelijk veel, want Hergé begon al met het verhaal in 1962, vlak na het voltooien van *De juwelen van Bianca Castafiore*. Aangezien De Picaro's verscheen in 1976, zou je kunnen zeggen dat hij veertien jaar aan dit album bezig is geweest, ware het niet dat hij daar tussendoor *Vlucht 714* heeft gemaakt en dat de eerste versie van De Picaro's veel invloed heeft gehad op *Vlucht 714*. In die veertien jaar heeft hij de eerste pagina van het verhaal wel 25 keer opnieuw getekend en zijn bijna alle personages uit de geschiedenis van Kuifje de revue gepasseerd als schurk of als held in het verhaal.

Uitgangspunten

Hergé had een goed uitgangspunt. Kuifje was in de loop van de serie de hele wereld rondgeweest (zelfs op de Maan) en uiteindelijk terecht gekomen op Kasteel Molensloot voor het veel menselijker avontuur met de juwelen van Bianca Castafiore. Voor het volgende album wilde Hergé zijn held weer laten reizen. En wel naar Zuid-Amerika. Terug naar het land van *Het gebroken oor*. Daar zou hij generaal Alcazar terugzien en voor het eerst zijn 'eeuwige tegenstander' generaal Tapioca ontmoeten. En de aanleiding zou zijn: de Zuid-Amerika-tour van Bianca Castafiore, die al aan het eind van De Juwelen wordt aangekondigd. In zijn eerste pogingen om uit die ideeën een verhaal te halen zijn twee dingen constant. In tegenstelling tot wat beweerd wordt aan het eind van *Cokes in voorraad* heeft generaal Alcazar niet langer heel zijn (niet met name genoemde) land in zijn macht. Een aantal steden is weer in handen van generaal Tapioca gevallen. Beide heren worden bij hun strijd in de verschillende versies van het verhaal in meer of mindere mate geholpen door buitenlandse mogendheden of multinationals als United Fruit. De andere constante is dat de mannen van Alcazar zichzelf de Bigotudo's noemen. De uitleg van die naam is typisch Hergé. In navolging van Alcazar scheren zij hun snorren niet af tot Tapioca is afgezet, zoals de volgelingen van

Bianca Castafiore

Zonnebloem

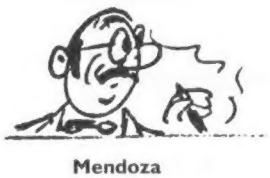
Mendoza

Haddock

Castro hun baarden lieten staan. Zij heten de Barbudo's en dat is Spaans voor baarddragers. De langbesnorde volgelingen van Alcazar heten Bigotudo's en dat is Spaans voor snorrendragers. Bij één van z'n schetsen schreef Hergé: snor blijft vastzitten in mitrailleur.

Eerste poging: Kuifje in het concentratiekamp

Voor hij het verhaal naast zich neerlegt om *Vlucht 714* te gaan tekenen, doet Hergé vier pogingen om het verhaal te vinden. Zijn belangrijkste probleem is: Hoe krijg ik Kuifje in Zuid-Amerika? Na een aantal valse starts begint hij aan z'n eerste en meest uitgebreide poging.

Rio de Janeiro, één van de mooiste landschappen op de wereld. Kuifje en Haddock komen met het vliegtuig aan uit Parijs. Ze moeten hier overstappen op een vliegtuig naar Las Dopicos, van waar ze (als journalisten) op uitnodiging van generaal Tapioca naar de feestelijke opening van Tapiocapolis zullen gaan. Tot grote schrik van kapitein Haddock blijkt Bianca Castafiore ook te zijn uitgenodigd en in hetzelfde vliegtuig te reizen. Haddock verstopt zich achter een krant. In het vliegtuig ontmoeten ze Antonio Mendoza, de minister van Binnenlandse Zaken van generaal Tapioca. Hij stelt ze gerust over de kranteberichten dat de Bigotudo's van generaal Alcazar San Theodoros in handen zou hebben. Die carnavalrevolutionairen maken geen schijn van kans.

Na een kort uitstapje terug naar Rio de Janeiro, waar Jansen en Jansens te laat zijn om als bodyguards voor Bianca Castafiore mee te reizen, slaat het noodlot toe. Kapers dwingen het toestel door te vliegen naar San Theodoros. Ze maken ruzie met Bianca Castafiore, die niet stil te krijgen is. Mendoza is bang voor zijn leven als ze in handen van de Bigotudo's zullen vallen, maar Kuifje belooft dat hij een goed woordje voor hem zal doen bij zijn oude vriend Alcazar.

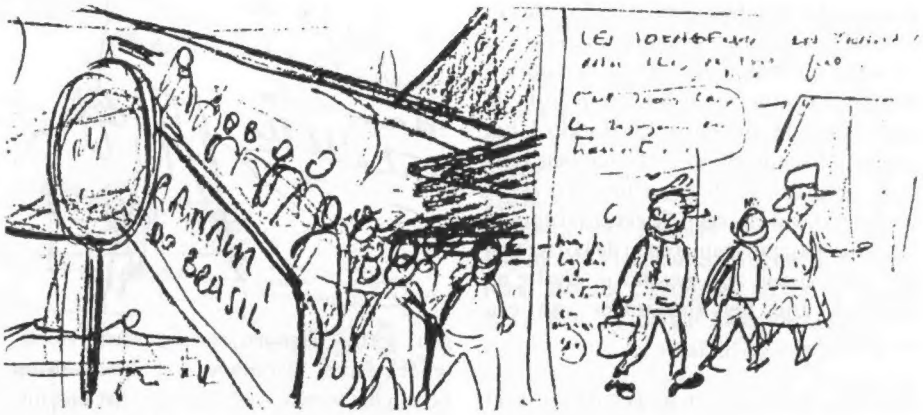

Kuifje en Haddock komen aan, een avontuur begint ...

Maar dan moeten ze eerst veilig landen en dat zal niet gemakkelijk zijn. De landingsbaan in San Theodoros is te kort en de piloot van het vliegtuig is bij de schermutselingen gewond geraakt. Terwijl het vliegtuig rondjes draait boven de stad, wordt de baan verlengd. Uiteindelijk weet Kuifje (die 'wel eens' gevlogen heeft) het vliegtuig veilig op de grond te zetten.

Onze vrienden worden vriendelijk ontvangen door generaal Alcazar en naar een mooi hotel gebracht. Waar Bianca Castafiore Haddock wakker houdt met haar gezang. De volgende ochtend staat hen een verrassing te wachten. Ze worden meegenomen door de militaire politie en samen met Mendoza op een transport gezet naar een 'camp de la mort', een concentratiekamp. Daar krijgen ze een t-shirt aan met een T erop. T voor traidor, verrader. T voor Tapioca. Ze weten niet wat hen overkomt. Haddock verzint er een hele rij nieuwe scheldwoorden bij. Espèce de hydrocarbures! Tussendoor

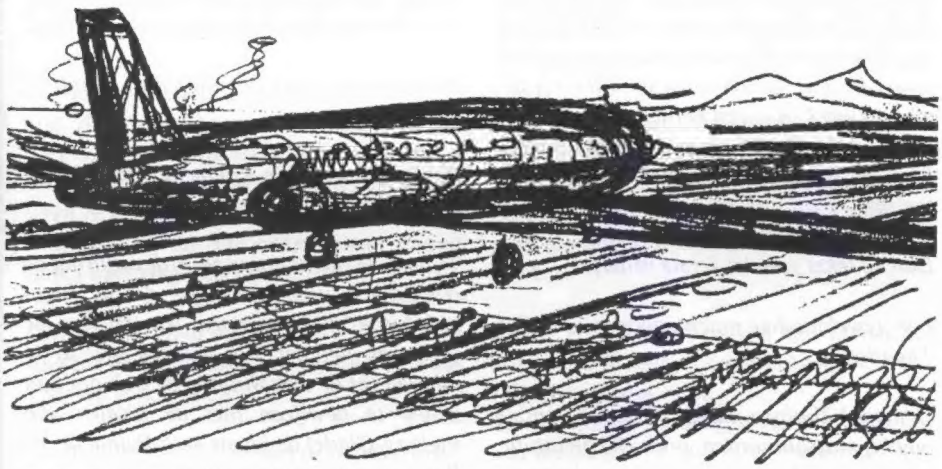

Kuifje: ***Ik heb wel eens gevlogen ... maar nog nooit in zo'n toestel!***

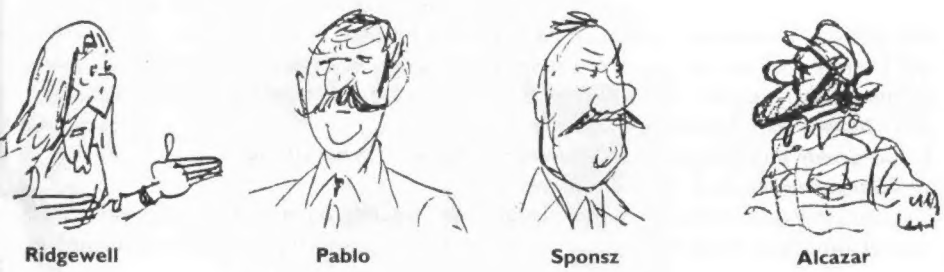

Ridgewell **Pablo** **Sponsz** **Alcazar**

Het mysterie van Endaddine Akass

Een aantal nummers geleden werd er in de pagina's van dit tijdschrift een kleine polemiek gevoerd tussen ***Har Brok*** *en* ***Domien ten Berge*** *omtrent de identiteit van Endaddine Akass, de duidelijk vermomde schurk uit* Kuifje en de Alfakunst, *het onafgemaakte allerlaatste avontuur van Kuifje. Hoewel* Hergé et les Bigotudos *toen al enige tijd uit was, heeft geen van beide auteurs de onthullingen in dit boek meegenomen in de discussie.*

En waarschijnlijk terecht. Want de enige conclusie die je na lezing van dit boek kunt trekken is deze: Het heeft geen zin om te raden naar de identiteit van de schurk uit dit verhaal. Hergé had de gewoonte om dingen uit te proberen voor hij zelf alle antwoorden wist. Als hij een nieuwe versie ging maken, gebruikte hij wat hem aanstond aan de oude versie en veranderde wat hem niet meer aanstond. In Kuifje en de Bigotudo's *verandert Sponsz van partij en zowel het land als de hoofdstad voortdurend van naam. In* Vlucht 714 *is Spalding eerst de miljonair, dan zijn secretaris. En de eerste keer dat Hergé de naam bedenkt, vraagt hij zich af of het een Turk moet zijn. Maar het belangrijkste argument noemt Har Brok al: het gaat hier om een afgebroken verhaal. Hergé was er nog niet tevreden over. Als hij in een nieuwe poging een interessante mogelijkheid had gezien om de in de ruimte aan zijn einde gekomen ingenieur Wolff terug te brengen, dan had hij dat zelfs nog gedaan.*

En volgens mij is het Müller.

zien we nog even hoe Jansen en Jansens in Los Dopicos horen dat Bianca Castafiore is ontvoerd en besluiten haar op te sporen. Maar als we terug zijn in het kamp blijkt de gevangenname van Kuifje en Haddock het werk van Kolonel Sponsz, die namens Bordurië generaal Alcazar steunt. Hij heeft Kuifje herkend en tegen de generaal gezegd dat er bezwarende papieren in de koffer van zijn oude vriend zijn gevonden. Kuifje en Haddock zijn het slachtoffer van een wraakactie.

Gelukkig ziet Kuifje een uitweg. Hij spreekt één van de bewaarders aan, een indiaan. Is er bij zijn volk nog steeds een blanke man met een witte baard? Senor Ridgewell, ja die is er nog. Vertel hem dat Kuifje hulp nodig heeft. En ja hoor, met hulp van de indianen weten Kuifje en Haddock te ontsnappen. Mendoza gaat mee en ook al vertrouwt Ridgewell hem niet, hij zal ervoor zorgen dat ze veilig in Los Dopicos zullen komen. Een tocht door de jungle volgt, waarbij Hergé even overweegt Haddock z'n baard te laten scheren om meer op een indiaan te laten lijken. Maar dat gaat hem toch iets te ver. Hij gaat verder met z'n verhaal.

Het drietal en hun gids worden gevangen genomen door de Bibaro's, een stam van koppensnellers. Ze weten te ontsnappen, maar Mendoza gaat er vandoor met hun boot. Hij is bang dat ze in Los Dopicos aan generaal Tapioca zullen vertellen dat hij onder verhoor staatsgeheimen heeft verraden aan de Bigotudo's. Ze moeten sterven in de jungle. Hergé maakt een lijstje van dingen die ze tegen kunnen komen: mug-

gen, giftige slangen, krokodillen, vleesetende vissen, stroomversnellingen, obstakels in het water ... maar werkt het niet uit. Eerst het verhaal.

Als Kuifje en Haddock aankomen in Los Dopicos worden ze meteen opgepakt door de soldaten van Tapioca en naar een kamp gebracht. Geen concentratiekamp ditmaal, een heropvoedingskamp. Kuifje en Haddock moeten leren dat generaal Tapioca 'sage et jus-te' is en generaal Alcazar een 'onbe-trouw-ba-re ver-ra-der'. Ze vragen naar minister Mendoza, maar die wil hen niet spreken. En dan ontspoort het verhaal. Er komt een vliegtuig over met pamfletten. 'Houdt moed! Wij komen! Los Bigotudos!' De mannen van generaal Alcazar bevrijden Kuifje, samen werpen ze de regering omver en Alcazar zal voortaan het land als een wijze president besturen.
Nee, toch maar niet.

Tweede poging: Haddock ontvoerd

Het probleem met dit verhaal is, dat Kuifje en Haddock eigenlijk alleen maar 'slachtoffers' zijn. Ze worden door de ene gebeurtenis naar de andere opgejaagd, zonder er echt iets aan te kunnen veranderen. Dat betekent dat er ook erg veel ruimte nodig is voor uitleg. Kuifje moet een doel hebben. En de rol van Alcazar klopt ook niet helemaal. Hoe kan iemand zo lang buiten spel gehouden worden door z'n minderen? Wie is nu eigenlijk de schurk in dit verhaal? Sponsz? Waarom zien we hem dan bijna niet?

Interessant aan dit verhaal is de preoccupatie die Hergé opeens blijkt te hebben met kampen. Kan hij hierin iets persoonlijks kwijt? Hij heeft na de oorlog tenslotte zelf ook even vastgezeten. En die mensen die het kunnen weten, zeggen dat dat soort ervaringen erg ingrijpend is. Helaas valt het buiten de 'opdracht' van Philippe Goddin om daar op in te gaan ...

Wat Hergé eerst moet uitzoeken is het doel van Kuifje in dit verhaal. Zijn passiviteit ten opzichte van het wereldgebeuren is niet per definitie 'fout'. Kuifje heeft in al zijn avonturen een sterke persoonlijke reden nodig om betrokken te raken. Stel nou eens, dat alleen Haddock ontvoerd wordt? Dan moet Kuifje hem redden. Dat is een doel. Hergé probeert het opnieuw. We zijn ondertussen al twee jaar verder ...

Deze tweede uitwerking is beter getekend dan de eerste en ook beter uitgewerkt. Het is een echte Kuifje-opening, met een dreigende spanning, veel humor en alle benodigdheden voor het latere verhaal. Kuifje en Haddock zijn uitgenodigd voor de feestelijke opening van Tapiocapolis. Ze stappen over in Rio de Janeiro naar *Las* Dopicos. Duistere figuren houden hen in de gaten. Als Haddock *een glas whisky gaat halen,*

Los Bigotudos

Voordat **Hergé** *begint, schrijft hij op één velletje onder de titel 'Los Bigotudos' alles op wat hij weet voor het verhaal. In de rechter bovenhoek maakt hij eerst een lijst van alle personages met een paar snelle aantekeningen:*

N. Dadine Hakasz (Turk?)
Chicklett (petroleum)
Bazil Bazaroff
Militair adviseur: Sponsz

Piloot: Szut
Pablo (ex-moordenaar uit Gebroken Oor)
Lampion?
Jansen & Jansens (vanwege hun snorren aangezien voor Bigotudo's)

Rastapopoulos
In het vliegtuig: de Amerikaan uit het vliegtuig in Cokes voor United Fruit Corp

De Bibaro's, de Arumbaya's, Ridgewell, Dawson ...

Twee interessante dingen: de eerste man op het lijstje komt in het hele verhaal niet terug. Maar vele jaren later speelt hij als Endaddine Akass een grote rol in Kuifje en de Alfa-kunst. *Maar dan is het geen Turk meer. En dat de schreeuwlelijk die op pagina 18 van Cokes een parachute eist omdat hij voor z'n plaats betaald heeft een Amerikaan is, wisten we nog niet - maar is wel logisch.*

Dan de tekst van dat eerste velletje:

Een gewelddadige machtsovername in San Theodoros.

Generaal Tapioca maakt misbruik van z'n macht: massamoorden, politieke dictatuur, concentratie-kampen, executies, martelingen, hongersnood enzovoort.

Hij lijdt aan grootheidswaanzin en besluit een enorme stad uit de grond te stampen (Tapiocapolis) naar het voorbeeld van Brasilia (Ingenieurs, stedebouwdeskundigen). Veroordeelde politieke gevangenen werken als dwangarbeiders in de hete zon en sterven bij bosjes (het is een spookstad, in de zin dat er geen water is, enzovoort ...).

Zonnebloem is uitgenodigd door Tapioca om zo snel mogelijk een lanceerplatform voor intercontinentale raketten te bouwen?

Zonnebloem zorgt dat Kuifje en Haddock meekomen.

Ze stappen over (in Rio de Janeiro) op een vliegtuig naar Las Dopicos.

Tijdens de vlucht horen ze op de radio dat de revolutie is uitgebroken en dat de Bigotudo's (de 'snorremannen' van Alcazar die gezworen hebben hun snorren niet af te scheren tot de overwinning en ook om hun trouw te bewijzen met de idealen van Plekszy-Gladz) de kleine stad Palma de los Bananas hebben ingenomen.

Drie mannen staan op in het vliegtuig, met een revolver in hun hand en onder bedreiging van hun wapens dwingen ze de piloot koers te zetten naar Palma de los Bananas.

Gevecht in het vliegtuig.

De landingsbaan is niet toereikend voor vliegtuigen van die grootte en die snelheid en

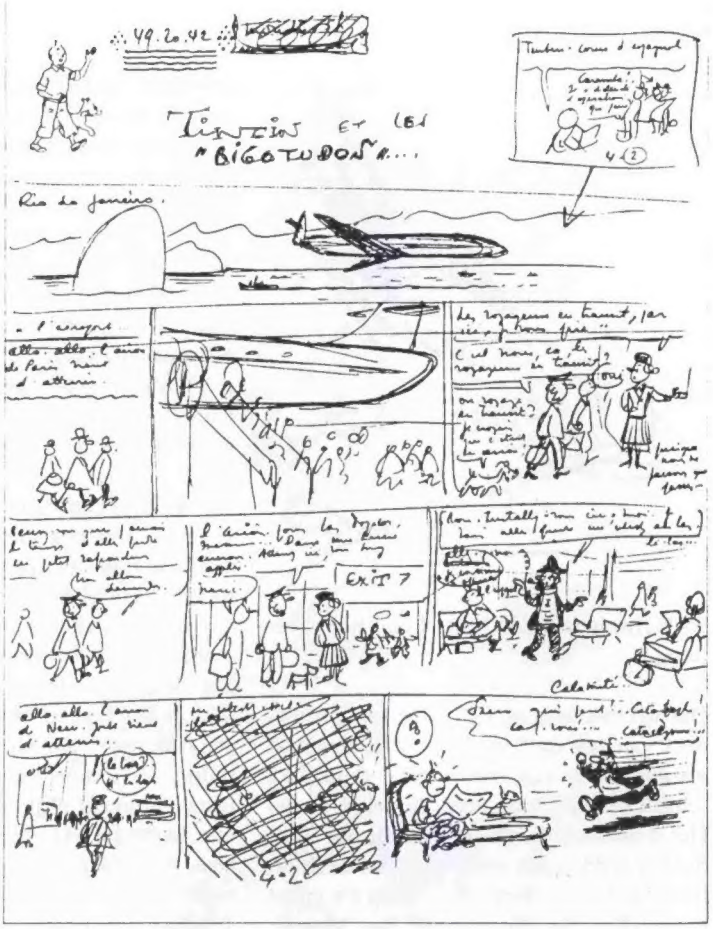

Links, Schets van een Bigotudo, met ernaast geschreven: *snor blijft vastzitten in mitrailleur.* *Hiernaast*, Eén van de 24 opzetten voor pagina 1 uit de tweede poging. *Rechtsonder*, Kuifje zegt aan het einde van de tweede poging de magische woorden: *Daar ga ik heen.* Dit keer zonder vingertje in de lucht.

ziet hij tot z'n schrik Bianca Castafiore. Aan boord van het vliegtuig lezen ze in de krant het nieuws van de inname van San Theodoros en ontmoeten Antonio *Porfirio* Mendoza, de minister van *Financiën* van generaal Tapioca. Hij vertelt hen alvast dat Alcazar hulp krijgt van Bordurië. Nieuw is ook dat Bianca Castafiore zichzelf onmogelijk maakt in het vliegtuig. Ze wil oordoppen en een pilletje tegen de luchtziekte. En een kussen met een schone hoes. En een bankje voor haar voeten. En een kopje kruidenthee. En ze vraagt of er een raampje open mag.

De kapers nemen het vliegtuig over en zetten koers naar vliegveld *Tacapolca*. Ze worden echter ingehaald door de luchtmacht van Tapioca en tijdens het luchtgevecht raakt de piloot ernstig gewond. Bianca Castafiore denkt dat ze dood gaat. Maar Kuifje zet het vliegtuig veilig aan de grond.

Ze worden opgewacht door Alcazar en die nacht slapen ze in een hotel in San Theodoros. Ook deze scène is meer uitgewerkt. Haddock wil een glas whisky drinken, maar sluipschutters schieten het uit z'n hand. Espèces de Picrocholes! Lagopédes! Turlupins! Bianca Castafiore zit in de kamer naast hem en oefent haar aria. Haddock belt haar en doet alsof hij de directeur is. 'U zult helaas stil moeten zijn. De Bombardementen hebben de muren van het hotel verzwakt.' Bianca Castafiore wil geen moment langer in het hotel blijven.

De volgende dag maakt Kuifje een wandeling door San Theodoros. Haddock wordt gebeld door een onbekende man, die hem waarschuwt voor het feit dat hij en Kuifje gearresteerd gaan worden. Als Haddock doorheeft dat het hun oude vriend Szut was, is het te laat. De militaire politie staat al voor de deur. Kuifje komt net aan als Haddock wordt afgevoerd. Hij wil ingrijpen, maar iemand houdt hem tegen. Het is Szut. Hij vertelt Kuifje, dat Haddock is meegenomen naar een concentratiekamp 45 kilometer buiten Tacapolca, in een uiterst gevaarlijk en ondoordringbaar deel van de jungle. Het is een kamp waar niemand levend van terugkomt. Waarop Kuifje de magische woorden spreekt: 'Daar ga ik heen!'

---

via de radio ontstaat een wanhopig gesprek met de Bigotudo's (de landingsbaan ontruimen, de landingsbaan verlengen).

Na verschillende pogingen landt het vliegtuig. Aan boord bevinden zich drie belangrijke mannen (ministers, zaakgelastigden?), die vergeefs hebben geprobeerd de landing tegen te houden, omdat ze naar alle waarschijnlijkheid bij hun aankomst in Palma zullen worden geëxecuteerd.

Kuifje vertelt hen dat hij een vriend is van Alcazar en hij belooft dat hij hun best zal doen om ze te redden.

Op de grond wil hij worden ontvangen door Alcazar, bijgenaamd 'De Bigotudo'. Die gunt hem een onderhoud. Maar tijdens dat gesprek komen twee mannen binnen: kolonel Sponsz, militair attaché van Plekszy-Gladz bij Alcazar en Dawson, die de vrijheidsstrijders van oorlogswapens voorziet. Ze herkennen allebei meteen hun oude vijand Kuifje. Ze gebruiken hun invloed om Alcazar ervan te overtuigen dat Kuifje opgesloten moet worden, samen met Haddock.

Kuifje en Haddock maken kennis met het concentratie-kamp, ondervragingen, martelingen enzovoort ...
Ze besluiten te ontsnappen en met hulp van een indiaan (of Pablo, de ex-moordenaar) slagen ze daarin. Ze schuilen bij de Arumbaya's en gaan op weg naar Las Dopicos, waar ze generaal Tapioca opzoeken. Hij wordt geadviseerd door dokter Müller, alias Mull Pacha (of door Rastapopoulos?), die hen in de gevangenis laat gooien. Zo komen ze weer in een concentratie-kamp, de ondervragingen en de martelingen. De drie ministers die Kuifje heeft gered laten hem vallen. Ze hebben alles gedaan om aan de dood te ontsnappen, ze hebben staatsgeheimen verraden. Zonder Kuifje heeft Alcazar ze toch laten leven, maar de drie ministers kunnen hem niet vergeven dat hij getuige geweest is van hun lafheid. Ze doen niets om hem te helpen.

De revolutie onder leiding van Alcazar wint terrein, zo veel zelfs dat de gevangenen bevrijd worden door de Bigotudo's ... om wederom in het gevang gegooid te worden door Alcazar. Kuifje ontsnapt wederom en zoekt z'n heil weer bij de Arumbaya's. Met hun hulp maakt hij een einde aan de burgeroorlog.

De vrede keert eindelijk terug in San Theodoros.

Derde poging: Het onwillige vliegtuig

Deze derde poging is volgens mij de beste en waarom Hergé haar naast zich neerlegt, is niet geheel duidelijk. Volgens Goddin moest hij Bianca Castafiore uit het verhaal verwijderen, omdat de link met haar in De Juwelen aangekondigde tour van Zuid-Amerika voor de lezers van het weekblad Kuifje te lang geleden was. En dat is jammer, want vanaf dat moment is het eigenlijk nooit meer goed gekomen met het begin. Hergé probeert één voor één z'n andere bijfiguren uit en gebruikt ze uiteindelijk allemaal. En dat is de duidelijkheid van De Picaro's niet ten goede gekomen. Ook het leuke zijplot van Jansen en Jansens die op zoek zijn naar Castafiore, komt niet meer terug.

Dat wil niet zeggen, dat de andere problemen van het plot in deze versie opgelost waren. Er is nog steeds geen duidelijke schurk en daardoor geen duidelijk einde. Het is niet voldoende voor Kuifje om Haddock te redden, hij moet daardoor de situatie in het land verbeteren – of op z'n minst meewerken aan een verandering. Maar is dat wel mogelijk met twee generaals, die al vanaf *Het gebroken oor* om de zoveel jaar stuivertje wisselen?

Hij waagt nog een poging. Maar wat zal hij gebruiken om Castafiore te vervangen? Waarmee moet Haddock dit keer worstelen? Met het vliegtuig zelf ...? En een hele lading Amerikaanse toeristen ...?

Om los te komen van z'n oude ideeën werkt Hergé op een andere manier. Hij tekent losse plaatjes op losse velletjes. Zodat hij er voortdurend van alles tussen kan schuiven. Het worden er eerst 14, dan 16, dan 23.

Rio de Janeiro. Kuifje en Haddock vliegen met de *Caraval* van *AEROSAN* naar Las Dopicos. Duistere figuren houden hen in de gaten. En Haddock heeft het maar moeilijk. Een lading Amerikaanse toeristen zorgt ervoor dat hij niet aan de beurt komt bij de bar. En ze zitten in hetzelfde vliegtuig als hij. Tot overmaat van ramp krijgt hij ruzie met z'n stoel. Het ding klapt naar achteren als hij het niet wil en andersom, waardoor de inhoud van zijn whisky-glas over de grond gaat. Kuifje leest in de krant over San Theodoros en de Bigotudo's. Ze ontmoeten (via de stoel van Haddock) Porfirio Mendoza, de minister van *Politie* van Tapioca. Kaping. Het vliegtuig gaat naar Tacapulca. Haddock: 'Wat moeten we doen, Kuifje? Zullen we ze een lesje leren?' Kuifje: 'Nee, kapitein, dit zijn interne politieke zaken. Daar bemoeien wij ons niet mee.' Mendoza is bang voor z'n leven, maar Kuifje en Haddock beloven een goed woordje voor hem te doen.

Dan komt er een bericht van Tacapulca. Het vliegtuig kan nog niet landen, omdat het vliegveld nog niet in handen is van de Bigotudo's! Terwijl er op de grond doorgevochten wordt, cirkelt het vliegtuig. Maar ze worden belaagd door een straaljager van de Tapiocaanse luchtmacht. Gelukkig wordt die op het laatste moment naar beneden gehaald door een vliegtuig van de Bigotudo's. Ze kunnen landen ... maar op het laatste moment blijkt de landingsbaan nog niet helemaal vrij. Wordt het een ramp? Nee, het vliegtuig stopt net op tijd. Deze scène is in de plaats gekomen voor de 'heldendaad' van Kuifje in de vorige versie, die toch wel erg 'superhelddadig' was. Maar op deze manier heeft Kuifje helemaal niets te doen. Er is alleen wat ruimte voor een paar komische paniekreacties van Haddock.

Maar Hergé gaat door. Haddock wordt gevangen genomen. Hij komt in het concentratie-kamp bij Mendoza. Een grote T op z'n shirt. Kuifje wordt net op tijd gered door Szut. Wat dan? Kuifje schrijft een brief aan Alcazar. Die moet Szut bezorgen, maar hij komt niet langs Sponsz. Als Kuifje dat hoort, begrijpt hij dat ze moeten vluchten. Wat nu? Nu niks. Hergé zit vast. De pionnen staan opgesteld, maar welk spel wil hij ermee spelen? Er zijn teveel goede elementen uit de vorige versie verdwenen. De dubbele rol van Mendoza, bij voorbeeld. Er is gewoon niet genoeg verhaal.

Vierde poging: Vlucht 214

Hergé probeert het nog een keer. Misschien als hij het verhaal ergens anders begint ...

Kuifje en Haddock worden naar het vliegveld gebracht na een bezoek aan de staat

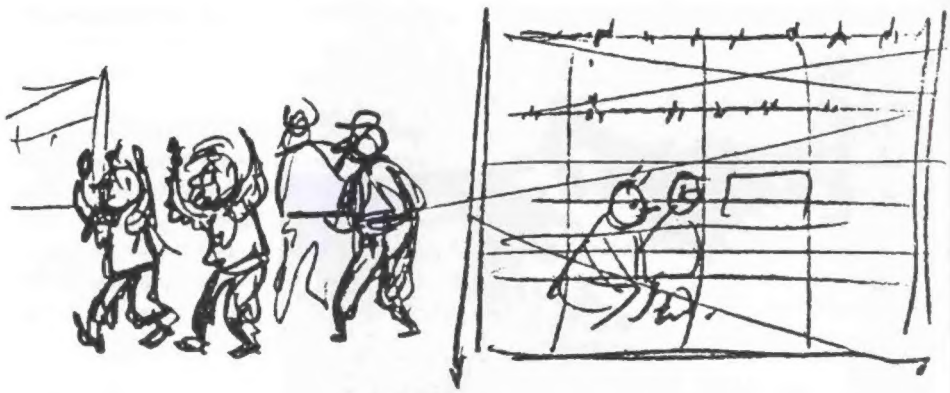

Castafiore en Wagner

Wanneer het vliegtuig dreigt neer te vallen begint Bianca Castafiore haar trouwe begeleider Wagner uit te schelden.

La Castafiore: Ik mag niet sterven! Een artiest als ik mag niet verloren gaan! Meneer Wagner! Doe dan iets! Redt het vliegtuig!

Wagner: Ik? Maar ...

La Castafiore: Ja! Jij! Kun je dan helemaal niets? Niets!? Onbenul! Laat dit alles je dan koud? Zeg dan toch wat!

Wagner: Eh, ja. Goed. Voor ik ga sterven, wil ik nog wel iets zeggen. Mevrouw, u bent de grootste lastpost van deze eeuw ... van ... van ... van de wereld en alles erbij! Oh, dat denk ik al zo lang. Maar nu, nu we gaan sterven, zeg ik het u! En daar komt bij, u heeft geen greintje talent!

La Castafiore: Oh, meneer Wagner!

Achterin het vliegtuig applaudisseert iemand.

La Castafiore: Wie is die lompe beer?

Het is Haddock, die zich even niet in kon houden. Hij duikt weg, zodat ze hem niet kan zien.

Wagner: U bent een valse parkiet! Een zottin! En ... en ... dat bent u, mevrouw! Ik heb het altijd voor me gehouden, maar nu kan ik rustig sterven!
La Castafiore: Mijn hemel ...! Het vlugzout! Irmaaaaa ... vlugzout!

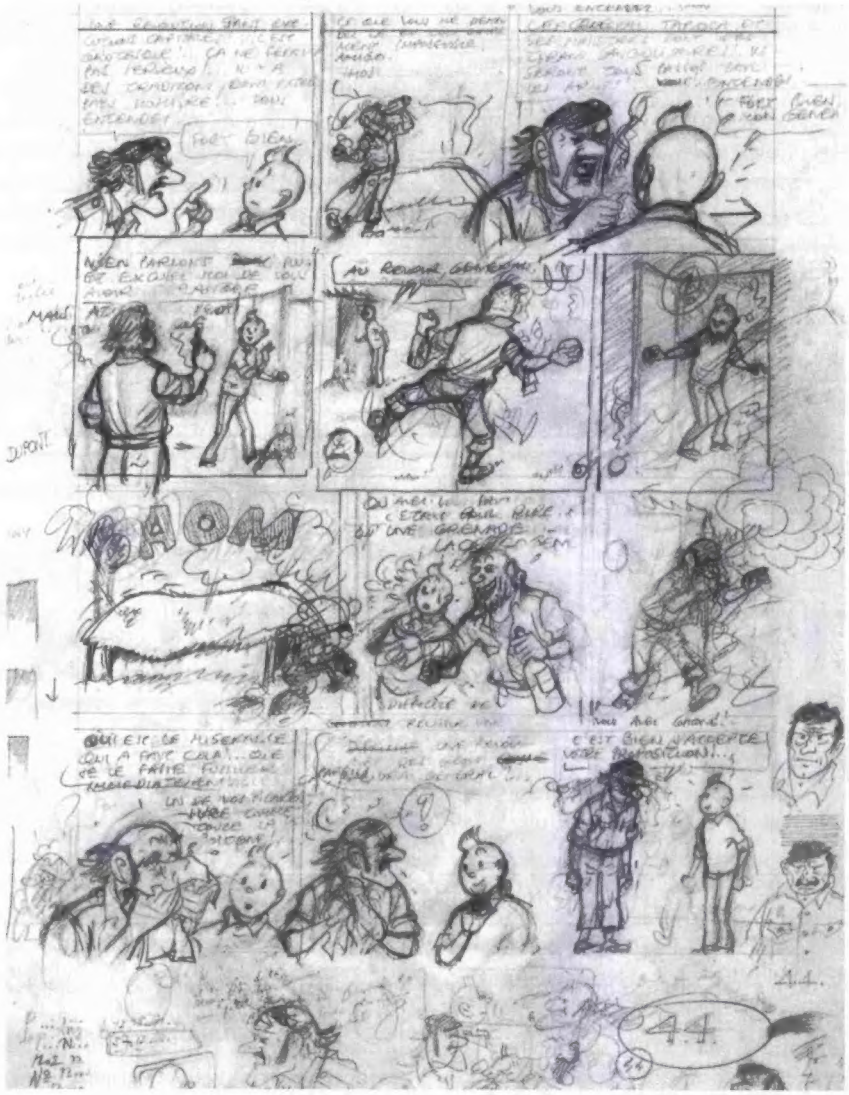

Het geheim van Alcazar

Geen periode uit de mode is zo gedateerd als het einde van de jaren '60, begin jaren '70. Dat is ook te merken aan Kuifje en de Picaro's. *Kuifje heeft een broek met modieuze wijde pijpen en iedereen heeft lange bakkebaarden. Generaal Alcazar gaat nog een beetje verder. Hij heeft vieze lange pieken in z'n nek en een dikke zwarte bos haar op z'n hoofd. Is hij jonger geworden sinds* Cokes in Voorraad*? Of is er meer aan de hand? Dat laatste. Als* **Hergé** *het verhaal uitwerkt, tekent hij Alcazar met slechts een paar streepjes haar over z'n hoofd. En bij het uitwerken van pagina 44 overweegt hij een extra grap. Als Alcazar door een traangasbom van één van z'n eigen dronken mannen uit z'n hut wordt gejaagd, tekent hij hem zonder haar. Kuifje kijkt verbaasd. De generaal is kaal. Onder aan de pagina maakt Hergé een schetsje van Kuifje, die tijdens de daar op volgende discussie op zijn hoofd wijst en Bobbie, die aan komt dribbelen met haarstukje in z'n mond. Maar helaas, er is geen ruimte meer voor nog een zijlijntje. Het idee vervalt.*

Maar wij weten het nu. Generaal Alcazar heeft in het hele album een toupet.

San Theodoros. Ze rijden door Tapiocapolis. Achter de nieuwbouw zien we krotten en opstandige burgers. Mysterieuze mannen houden hen in de gaten. Deze versie van het verhaal is vooral spannend en leeft vanaf het begin af aan *niet*. Op de eerste pagina zien we alleen een zwarte limousine rijden en krijgen we heel veel informatie. Op het vliegveld wachten zij op vlucht 214 naar Rio de Janeiro. Bij hun in het vliegtuig zitten minister van Politie Mendoza en zijn assistent. In het vliegtuig de bekende scènes met de onwillige stoel, de whisky en het nieuws dat Tacapulca is bevrijd door de Bigotudo's van generaal Alcazar. Dat nieuws wordt dit keer door een verschrikte stewardess gegeven, wat op zich logischer is dan als Kuifje dat in de krant zou lezen die door diezelfde stewardess onwetend zou zijn uitgedeeld. Maar er zitten twee onbetrouwbare mannen aan boord. Het blijkt dat zij minister Mendoza willen ontvoeren met behulp van zijn assistent. Het vliegtuig moet koers zetten naar *Catapulca*. Om hem te straffen voor zijn misdaden als minister van bla bla bla bla ... Het verhaal loopt op pagina 7 vast in een lange dialoog tussen de ontvoerders en Mendoza. Hergé geeft het op.

***Linksboven*, Luchtgevecht in de derde poging. Hallo? Hallo? Acapulco?**
***Boven*, Gedoe met een stoel in de derde poging.**

***Links*, Stil! Dit is geen concentratiekamp! Dit is een centrum voor de heropvoeding en aanpassing van mensen die niet weten wat ze moeten denken!**

***Rechts*, Ze hebben de honden losgelaten!**

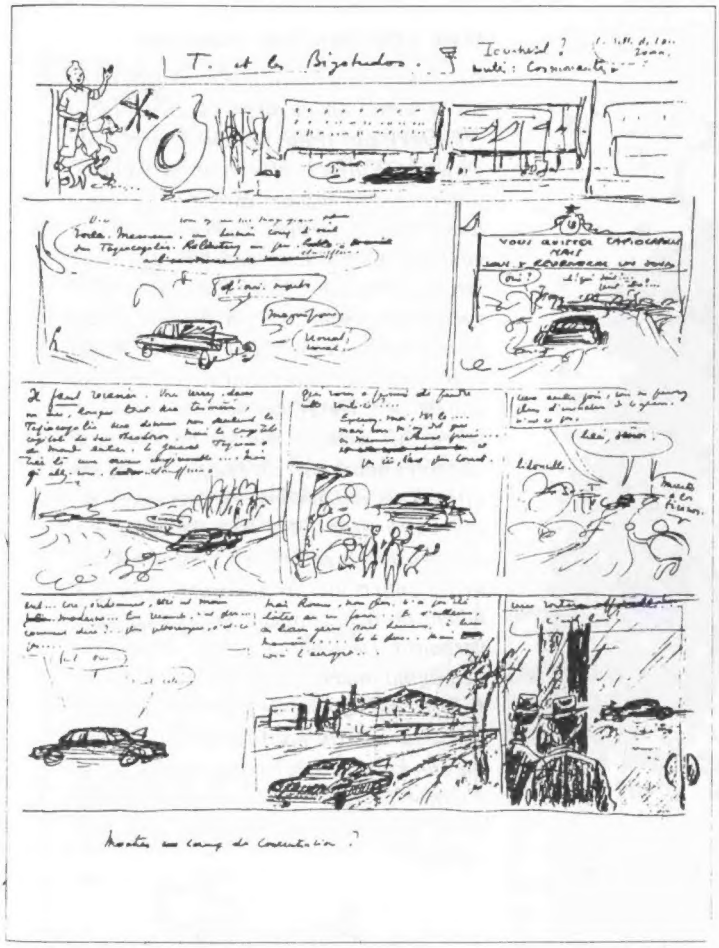

Opening vierde poging: nu al saai.

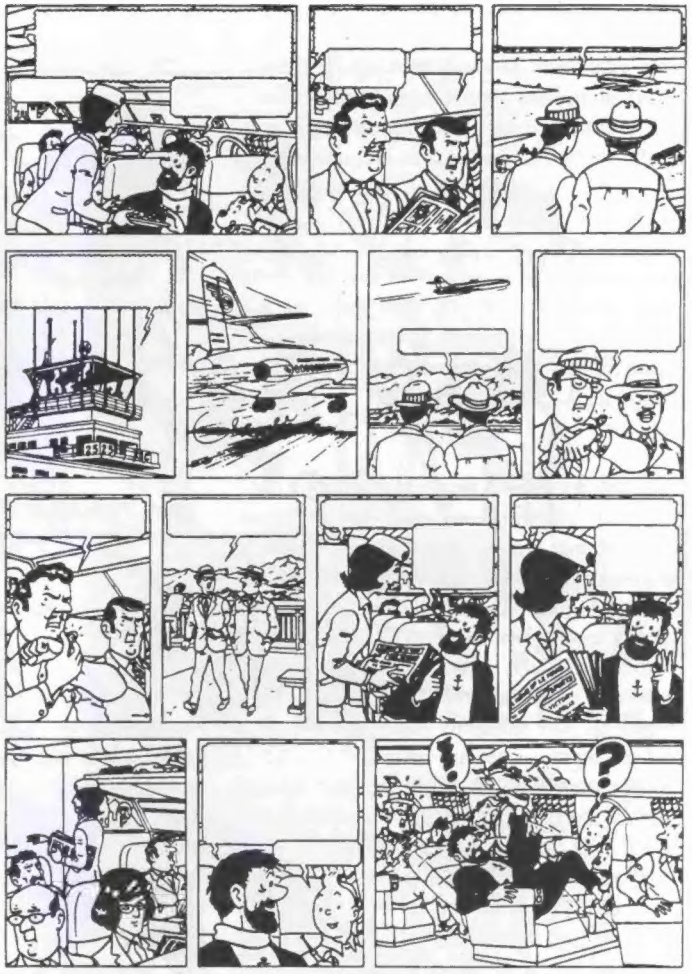

De enige gerealiseerde pagina van *Kuifje en de Bigotudo's*.

Kuifje aan de andere kant van de wereld

De oplettende lezer zal opgevallen zijn, dat het van hier nog maar een klein stapje is naar het wel gerealiseerde album *Vlucht 714*. In 1965 legt Hergé *Kuifje en de Bigotudo's* in de la en begint aan de ontwikkeling van een nieuw avontuur. Goddin beschrijft de ontwikkeling hiervan kort. De rest belooft hij in een volgend – inmiddels verschenen – boek van de Bibliothèque de Moulinsart: *Comment naît une bande dessinée*. Het gegeven voor het nieuwe avontuur: Kuifje, Haddock, Professor Zonnebloem, Jansen en Jansens gaan voor een lezing over hun maanreis naar Australië en komen in aanraking met buitenaardse wezens. In de eerste uitwerking heeft het weinig gemeen met *Kuifje en de Bigotudo's*. Het vliegtuig waar Kuifje, z'n vrienden en de andere passagiers (waaronder de excentrieke miljonair Spalding) mee naar Sydney reizen, moet uitwijken voor de orkaan 'Barbara' en maakt een noodlanding op een eiland in de buurt van Borneo. Daar worden ze eerst belaagd door drie Japanse soldaten, die nog niet weten dat de oorlog al twintig jaar voorbij is. Daarna volgt een tocht door de jungle waarop ze steeds meer geheimzinnige dingen tegenkomen. Maar Hergé onderbreekt zichzelf weer en begint opnieuw. Dit keer neemt hij veel over van het begin van De Bigotudo's. De ontvoering van Mendoza met behulp van zijn assistent, wordt de ontvoering van de miljonair Carreidas door zijn secretaris Spalding. Vlucht 214 wordt Vlucht 714. De landing op de te korte landingsbaan krijgt een nieuwe ontknoping in de vorm van een vangnet.

Maar het succes van dat album is wat mij betreft dat Hergé dit keer een aantal interessante nieuwe personages weet te creëren. Dat wilde hem in *Kuifje en de Bigotudo's* maar niet lukken en als hij een paar jaar later op basis van dezelfde gegevens aan *Kuifje en de Picaro's* begint, zal hij het weer niet doen.

Mysterieuze ontwikkelingen in San Theodoros

Eind 1968, nog voor het verschijnen van de albumversie van *Vlucht 714*, gaat Hergé verder aan het tweede avontuur van Kuifje in Zuid-Amerika. Hij heeft een aantal van z'n ideeën gebruikt in het vorige album, dus hij zal helemaal opnieuw moeten beginnen. En zoals altijd, doet hij dat met een korte samenvatting op één velletje. Het land waar het verhaal zich afspeelt heet nu San Theodoros, de hoofdstad Las Dopicos en generaal Tapioca regeert als een dictator met hulp van de geheime politie van Bordurië. Omdat hij de rubberplantages wil nationaliseren, krijgt Generaal Alcazar steun van de Rubber International Company voor een staatsgreep. Des te interessanter als we bedenken dat Hergé dit scenario bedacht vóór de door allerlei buitenlandse instanties ge-

De Japanse soldaten die de kapitein tot harakiri drijven.

Opstand in de studio

In 1965 verscheen in een Zwitsers blad een pagina van Kuifje die niet van ***Hergé*** *was. Het zou om een grap van de medewerkers uit de studio gaan, vergelijkbaar met de kerstkaarten of ander niet essentieel tekenwerk. In* Hergé et les Bigotudos *onthult Goddin dat er toch wel wat meer aan de hand was rond die pagina ...*

Toen Hergé even het land uit was, heeft een aantal medewerkers een pagina van zijn nieuwe verhaal genomen (pagina drie van de vierde verworpen versie) en die zo vakkundig mogelijk uitgewerkt. Daarna hebben ze de pagina uit laten lekken, om aan de meester te laten zien dat het allemaal niet lang hoeft te duren met het volgende avontuur van Kuifje. Als hij maar wat meer gebruik zou maken van het aanwezige talent in de studio. Bij zijn terugkeer moet Hergé woedend geweest zijn. Hij maakte bekend niets met de pagina te maken te hebben en vanaf dat moment maakte hij er een punt van om in alle interviews te zeggen, dat Kuifje nooit getekend zou worden door iemand anders dan hemzelf. Ook na zijn dood.

Bob de Moor*, wiens hand duidelijk te herkennen is in de illegale pagina en jarenlang de gedoodverfde opvolger van Hergé, had zichzelf ernstig in de vingers gesneden.*

Omdat in het boek van Goddin ook de tekst van de vierde versie is afgedrukt, kunnen wij u nu voor het eerst de volledige als enige gerealiseerde pagina van Kuifje en de Bigotudo's presenteren ...

holpen moord op de nationalisatie-lievende President Allende in Chili.

In ieder geval zijn dat de basisgegevens. Om er een verhaal mee te maken, moet Hergé twee problemen oplossen. Hoe komt Kuifje in Zuid-Amerika en (zoals hij ergens apart aantekent:) hoe krijgt hij Kuifje, Haddock en Zonnebloem in het uniform van de guerilla's?

Eerst probeert hij Kuifje op humanitaire gronden naar Zuid-Amerika te laten afreizen. Maar dat klopt niet. Kuifje bemoeit zich niet met de binnenlandse politiek van vreemde mogendheden. Misschien gaat hij op zoek naar een schat in de jungle en raakt verward in ...? Nee, Jansen en Jansens zijn op reis naar San Francisco en stappen per ongeluk op het vliegtuig naar San Fernando in San Theodoros. Daar worden ze gearresteerd als spionnen en Kuifje gaat er heen om ze te redden. Deze poging werkt hij uit. Maar ja, dan zitten de professor en Bianca Castafiore er niet in.

Wacht. Kolonel Sponsz staat nu aan de kant van Tapioca. En Sponsz was verliefd op Bianca Castafiore. En de pers heeft in De Juwelen geschreven dat zij een verhouding had met kapitein Haddock. Dus ... Bianca Castafiore doet een succesvolle tour in Zuid-Afrika. Kolonel Sponsz ziet zijn kans om in één keer wraak te nemen op zijn rivaal en op de vrouw die hem aan de kant heeft geschoven. Hij plant een brief in haar koffer van generaal Alcazar, waaruit blijkt dat ze sympathieën voor de guerilla heeft. Hij laat haar naar Kuifje schrijven. Kuifje komt en Haddock komt mee. Haddock wordt ontvoerd, Kuifje moet Haddock bevrijden, ze raken betrokken bij de Bigotudo's. Is dat een verhaal of is dat geen verhaal?

Eindelijk de Picaro's

Hergé vindt in ieder geval van niet, want hij begint weer opnieuw. Waarom? Misschien omdat Kuifje zelf op deze manier in de eerste tien pagina's van het verhaal niet of nauwelijks voor zou komen? Of omdat Kuifje La Castafiore niet zou proberen te redden (zoals hij wel door het vuur gaat voor Tsjang in *Kuifje in Tibet*)? In ieder geval, vanaf dat fatale moment zien we langzaam *Kuifje en de Picaro's*, zoals wij dat kennen, in elkaar geschoven worden. Kuifje, Haddock en Zonnebloem worden vanaf het begin af aan door Sponsz betrokken in het plot. Kuifje is te slim om naar een tribunaal te gaan, dus laat hij Haddock en Zonnebloem alleen gaan. Sponsz doet het niet uit liefde, maar om Kuifje in de val te lokken. Jammer, jammer, jammer ...
Als hij de uitgangspunten van het verhaal rond heeft, begint Hergé al schetsend de body van het verhaal uit te werken. Het concentratiekamp verdwijnt helemaal uit het verhaal. Jammer. De dubieuze steun die Alcazar zou krijgen van International Fruit of een soortgelijke multi-national, komt te vervallen. Jammer. De Bigotudo's worden Picaro's. Jammer. En de nieuwe problemen vragen nieuwe oplossingen. Hergé bedenkt een zogenaamde aanslag op Kuifje en Haddock bij een bezoek aan een oude Aztekentempel. Hij wordt gewaarschuwd door Pablo, de bekeerde ex-moordenaar uit *Het gebroken oor*, die Hergé al eerder wilde gebruiken. Maar Pablo speelt dubbel spel. Hij heeft ook generaal Alcazar gewaarschuwd om hem in de val te lokken. Dat plan mislukt en Kuifje komt bij de guerilla's terecht. Daar blijkt dat Zonnebloem een pil heeft uitgevonden tegen alcohol en hij ontnuchtert de troepen van Alcazar, zodat die tijdens het carnaval een geslaagde aanval op de hoofdstad kan uitvoeren.

En dit is in grote lijnen het verhaal dat Hergé gaat tekenen. Was hij nog maar even doorgegaan. Of was hij maar eerder opgehouden. Hoewel de speurtocht naar het uiteindelijke album door Goddin boeiend wordt beschreven, zal iemand die De Picaro's niet Hergé's beste album vindt het allemaal tandenknarsend lezen. Bij iedere nieuwe 'doorbraak' vraag je je af of dit de grote fout is geweest die het album uiteindelijk zo onleesbaar maakt. Maar hoewel de echte verrassingen uitblijven (vooral veel verworpen dialogen), blijft er genoeg over om je eigen Kuifje-avontuur samen te stellen. Mijn eigen favoriet is de versie waarin kolonel Sponsz in zijn villa wanhopig bezig is om via de telefoon een vlucht te regelen en en passent de executie van Jansen en Jansens beveelt. Als Kuifje dáár binnen was gekomen en er was een goeie confrontatie geweest tussen hem en de grote schurk van het album ...! Maar helaas, ook deze zijlijn sneuvelt. Sponsz is bij Tapioca als hij wordt gearresteerd en wordt gewoon teruggestuurd naar Bordurië.

Vijftien jaar is Hergé bezig geweest met de vragen: hoe komt Kuifje in Zuid-Amerika, hoe krijg ik hem in het uniform van de guerilla's en wat is zijn doel? En na vijftien jaar heeft hij blijkbaar besloten dat het wel goed was en is het album gaan tekenen. Z'n basisvragen heeft hij in ieder geval niet opgelost. Kuifje is een slachtoffer gebleven, een speelbal van de bedoelingen van anderen. En omdat Kuifje de held van het verhaal is, krijgen we dus niet te zien hoe de

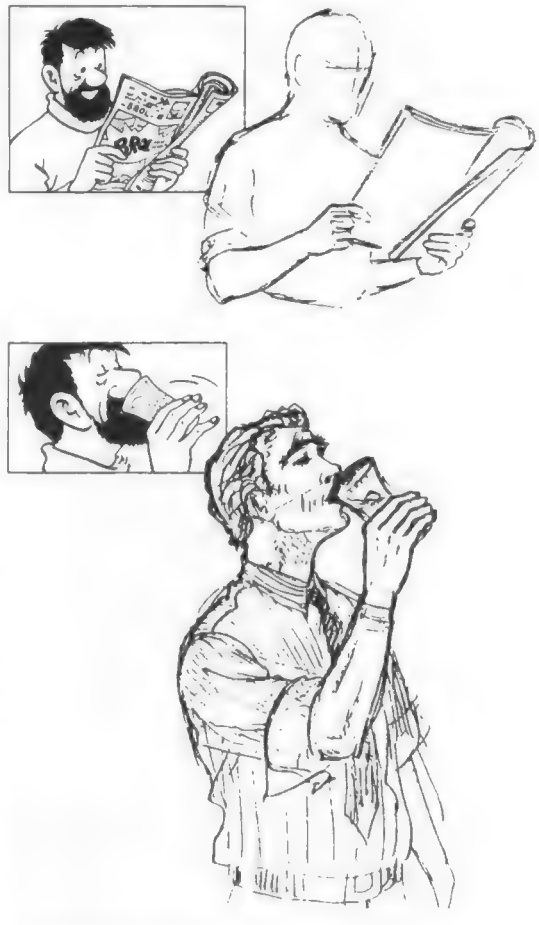

Hergé geschetst door Bob de Moor, voor *De Picaro's*.

Coverontwerp voor *De Picaro's*.

Luitenant Brok

*Na hun aankomst worden Haddock en Kuifje door Luitenant X naar het hotel gebracht. **Hergé** tekent daarover aan, dat hij de naam wil gebruiken van een jonge fan die naar de studio heeft geschreven met de vraag of zijn naam een keer in een album gebruikt kan worden. Helaas staat de naam van die lezer niet vermeld in de aantekeningen, dus wie deze lezer geweest is zullen we nooit weten ...*

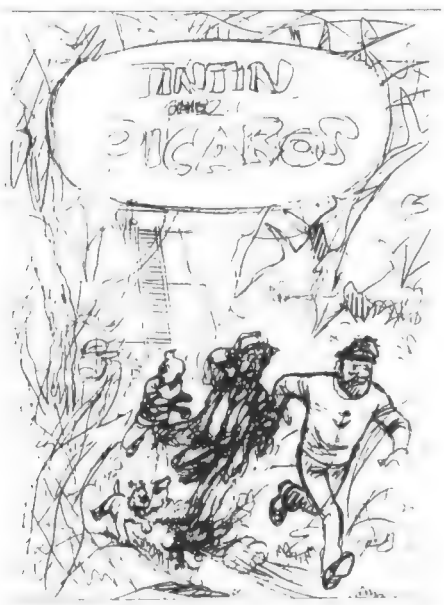

dingen tot stand gekomen zijn. Dat horen we alleen achteraf. We horen achteraf waarom Sponsz Bianca Castafiore gevangen heeft laten nemen. We horen achteraf dat Pablo dubbel spel heeft gespeeld. We horen zelfs achteraf dat Zonnebloem een pilletje heeft uitgevonden. Daardoor zijn de schurken van het verhaal omgekeerd evenredig aan hun belang uitgewerkt. Vergelijk dat eens met Mendoza, de minister van Binnenlandse Zaken/Financiën/Politie.

Het is jammer, maar het boek van Goddin, *Kuifje en de Picaro's*, de carrière van Hergé en dit artikel eindigen allemaal op een zure noot. Gelukkig zijn er meer dan twintig andere albums ... en die ene, die onbekende, waar ik als jongen van 15 één keer de cover van heb gezien in een droom ...

Hergé et les Bigotudos
Goddin
Casterman 1990
(Bibliothèque de Moulinsart)
ISBN 2-203-01709-0
Prijs: ± f48,-
(288 pagina's, zwart/wit, paperback)
Franstalig
****

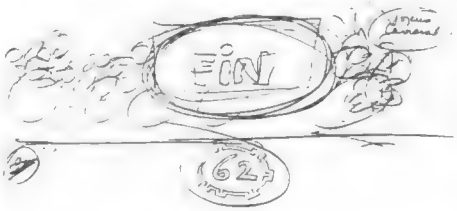

Comment naît une bande dessinée

In het beloofde vervolg op Hergé et les Bigotudos *vertelt Goddin ons weinig meer over de ontstaansgeschiedenis van* Vlucht 714. *Het boek ziet er uit en is geschreven alsof het op een veel jonger publiek is gericht en bevat behalve hoofdstukken over de manier waarop Hergé het verhaal heeft bedacht ook hele stukken over de inkleuring en de manier waarop een album wordt gedrukt. Van iedere fase uit het proces wordt één document getoond. Zo krijgen we dus maar één geschetste pagina te zien, één potloodpagina, één geïnkte pagina en dus ook één velletje inkleuring en één pagina lettering. En de vier coverschetsen in kleur die ook al in* De wereld van Hergé *stonden. En geen afbeelding van de drie Japanners, die dus wel in* Hergé et les Bigotudos *staat! De toon van dit boek is kinderach-*

tig en onnodig positief. Alles wat Hergé deed was geniaal, zelfs als hij het door z'n assistenten liet doen. Maar waar het over gaat zal kinderen natuurlijk van geen kant boeien. Wat moeten die met één velletje uit een kladblok, waarop Hergé kort de uitgangspunten voor het album heeft opgeschreven. Of met een lijstje met mogelijke titels voor Vlucht 714 *(van* De neus van Kuifje *tot* Attention, chien Milou!*). Maar wat dit boek helemaal de das omdoet, is het ongelofelijk gezwam van Philippe Goddin tussen de schaarse illustraties door. In* Hergé et les Bigotudos *wist hij spannend en met kennis van zaken de gedachten van Hergé te volgen. In dit boek staan zinnen als: 'Wederom een goede demonstratie van de grafische en verteltechnische kwaliteiten van Hergé en een levend voorbeeld van de vakmatige kant van strips maken!' En dan in het Frans, natuurlijk.*

Comment naît une bande dessinée
Goddin
Casterman 1991
(Bibliothèque de Moulinsart)
ISBN 2-203-05101-9
Prijs ± f27,50 / Bfr.550
(48 pagina's, kleur, oblong, h.k.)
Franstalig
**

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54A 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

Stripwinkel Blunder
Oudegracht 203
3511 NH Utrecht
Telefoon/Fax:
030–311461
Blunder Bestelhuis
Postbus 14144
3508 SE Utrecht

STRIPSPECIAALZAAK
'OUD & NIEUW'
IN- EN VERKOOP VAN
NIEUWE EN TWEEDEHANDS-
STRIPS
TEL. 01820-26967
WILHELMINASTRAAT 52, GOUDA
MET EEN NEUS VOOR STRIPS!

HOEDER VAN EEN CULTUREEL ERFGOED

In een appartement gelegen aan de Avenue Louise 162 in Brussel is de *Fondation Hergé*, of Stichting Hergé gehuisvest. Bij de ingang is een kapstok aan de muur bevestigd waaraan twee kenmerkende bolhoeden hangen. Binnen wordt de sfeer bepaald door de uitstalling van talloze *Kuifje*-attributen. In een vroegere werkkamer van Hergé, waar nu een aantal Warhol-portretten van hem aan de muur prijken, praten we met Philippe Goddin, secretaris-generaal van de Stichting Hergé.

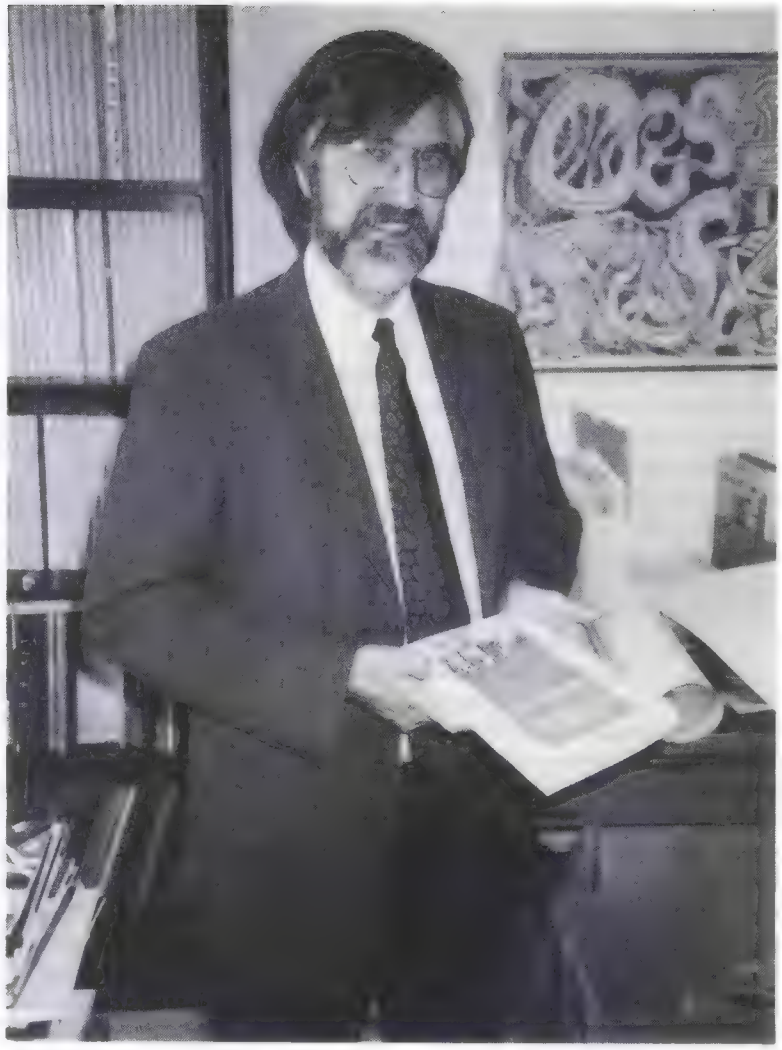

STICHTING HERGÉ

door
TIJS BAGCHUS
en
RIK SANDERS

Wanneer is de Stichting Hergé opgericht?
Philippe Goddin: De Stichting Hergé is opgericht in januari 1987 en kwam in de plaats van de Studio's Hergé. Het is een particuliere stichting zonder commerciële doeleinden. Hergé wilde niet dat andere tekenaars zijn creaties, zijn personages zouden overnemen. Daarom was het vanzelfsprekend dat de Studio's, die nog drie jaar lang na de dood van Hergé bleven voortbestaan, verdwenen en dat een andere organisatie werd opgezet. Hierbij is gekozen voor de oprichting van twee instellingen. Enerzijds de Stichting Hergé die tot doel heeft het oeuvre van Hergé te beschermen, beheren, propageren en te verspreiden. Anderzijds een commerciële onderneming, de *Société Moulinsart* (Molensloot. Red.) die de rechten op merchandising heeft en het werk van Hergé commercieel exploiteert.
Fanny Remi, de weduwe van Hergé, is oprichter en voorzitter van de Stichting Hergé en tegelijkertijd ook belangrijkste aandeelhouder van de Société Moulinsart. Tussen beide instituten zijn dagelijks zeer nauwe contacten. We zitten namelijk in hetzelfde gebouw aan de Avenue Louise. De Stichting Hergé zit op de vijfde etage, de vroegere studio van Hergé, en Moulinsart zit op de vierde verdieping. Bovendien zit Casterman op de derde etage. Een echt Hergé-bolwerk, dus.

Hoeveel mensen werken er bij de Stichting Hergé?
De Stichting Hergé is een kleine ploeg. Er zijn twee vaste medewerkers, waaronder ikzelf. Daarnaast is er een aantal freelance medewerkers. In totaal zijn er zo'n acht à tien mensen aanwezig.
Zelf heb ik diverse uiteenlopende werkzaamheden. Eén van mijn belangrijkste taken is het beheren en ontsluiten van de archieven van Hergé. Verder houd ik mij als secretaris-generaal bezig met de dagelijkse gang van zaken rond de Stichting, zoals het beantwoorden van de post, het onderhouden van betrekkingen, de afwikkeling van juridische zaken, het bijhouden van alles wat er in de pers over Kuifje is verschenen en het geven van interviews. Dit soort verantwoordelijkheden komt alle dagen op de schouders van één (mijn) persoon terecht. Daardoor blijft er voor sommige activiteiten, zoals onder meer het publikatiebeleid, te weinig tijd over. Dat betreur ik, want het werk van de Stichting is belangrijk en wordt door zeer veel mensen op de voet gevolgd. We zijn ons er terdege van bewust dat het publiek ons op de vingers kijkt.
Daarnaast besteden wij veel tijd aan het organiseren van exposities. Deze zijn vaak van beperkte duur. We hebben een tentoonstelling, 'Le monde de Tintin', die honderd vierkante meter beslaat. Deze tentoonstelling reist sinds vele jaren door Europa en Amerika. Maar we hebben ook twee ambitieuzere exposities geprogrammeerd: 'Au Tibet avec Tintin' en 'Tournesol et la science'. (Professor Zonnebloem en de wetenschap. Red.) Beide exposities zullen waarschijnlijk gelijktijdig van start gaan. Ook krijgen we regelmatig vragen van anderen die bezig zijn met een tentoonstelling over Hergé. Dan geef ik advies over hoe mensen

hun expositie zodanig kunnen inrichten dat deze Hergé waardig is. Kortom, het werk van de Stichting bestaat uit veel meer dan alleen verzamelen.

Wie houden zich met de archieven **bezig?**
Samen met **Bernard Tordeur** pluis ik de archieven uit. Dat is een gigantische klus. Hergé is zo'n zestig jaar bezig geweest met het aanleggen van een archief. Hij heeft geweldig veel tekeningen, schetsen, projecten en aantekeningen nagelaten. Maar ook veel brieven – briefwisselingen met journalisten en particulieren – want Hergé hechtte eraan alle brieven waarin hem vragen werden gesteld te beantwoorden. Er is ook een hele reeks van belangrijke dossiers die Hergé heeft aangelegd over het Journal Tintin, zijn uitgever, zijn documentatiemateriaal, de auto's die in Kuifje rondrijden en briefwisselingen met bekende personen. Wij hebben tijd nodig om deze enorme massa documenten te inventariseren, te classificeren en toegankelijk te maken.

Kunnen belangstellenden de archieven ook raadplegen?
Voorlopig niet, maar we denken erover. Het is veel werk om de archieven toegankelijk te maken voor derden. Naast classificatie zullen we moeten beginnen met het op elektronische wijze raadpleegbaar maken van het archief voor het publiek. Als iemand bij voorbeeld de eerste pagina's van *Kuifje in Congo* wil zien in alle bestaande versies moet hij ze kunnen bekijken met behulp van een geautomatiseerd systeem.
Het is de wens van Fanny Remi dat er ooit, waarschijnlijk in Brussel, een echt Hergé-museum zal komen. Dat zal een 'levend' museum worden, leuk om te bezoeken. Er zullen tekeningen en stukken uit onze collectie te bezichtigen zijn. Bezoekers zullen van een bibliotheek en een mediatheek gebruik kunnen maken om via elektronische weg, wellicht via cd-rom, de archieven in te kun-

BIBLIOTHEQUE DE MOULINSART

nen zien, binnen bepaalde grenzen natuurlijk. Maar het is op dit moment slechts toekomstmuziek.

Houdt *Fanny Remi* **zich ook bezig met de dagelijkse gang van zaken bij de Stichting?**
Fanny Remi woont in het buitenland. Ze is niet zo vaak in België. Wanneer ze in België is, blijft Fanny Remi twee of drie weken en dan is ze vrijwel iedere dag hier op kantoor. Ze werkt hard aan het beheer van de erfenis van Hergé, in de lijn zoals haar man die heeft nagelaten. Het laat zich raden dat alles wat zich tegenwoordig rond Kuifje afspeelt nooit

RENÉ WINDIG

ophoudt. Dat speelt iedere dag en zij is daarvan op de hoogte. We hebben praktisch dagelijks contact via de telefoon of de fax. Dus, hoewel ze niet elke dag hier is, werkt en denkt ze iedere dag aan Kuifje.

Hoe zijn de onderlinge relaties **tussen de Stichting, Casterman en Moulinsart?**
Onze verhoudingen met Casterman en Moulinsart zijn uitstekend. Moulinsart is voldoende op de hoogte van onze visie en de visie van Fanny Remi. Mochten zich problemen voordoen dan bespreken we dat met Moulinsart, leggen de zaak voor aan Fanny Remi en lossen het probleem in harmonie op. Mensen van buitenaf hebben vaak de neiging te denken dat alle Kuifje-business van de Stichting is. Zo is het niet. Er werken veel mensen aan Kuifje, maar de Stichting Hergé is niet de naam die men aan het conglomeraat van activiteiten kan geven. De Stichting is niet meer dan een partner in dit conglomeraat, en de enige partner zonder commerciële oogmerken. We willen en mogen geen geld verdienen, we houden ons bezig met het oeuvre in culturele zin. De Stichting en Moulinsart zijn twee verschillende zaken, ook al worden ze allebei door Fanny Remi gecontroleerd en beheerd. Casterman is een onafhankelijke partner, maar wordt uiteraard door Fanny Remi aandachtig gevolgd.

Hoe beheert **de Stichting haar collecties?**
We hebben op elk gebied belangrijke collecties, zoals literatuur, originele tekeningen, Le Petit Vingtième en andere (oude) bladen waarin Kuifje is verschenen, en albums die door Hergé zijn gesigneerd. We proberen de lacunes in onze collecties op te vullen, zoals de oude briefkaarten van Hergé uit de oorlogsperiode of alle gesigneerde en verstuurde wenskaarten van Hergé. Maar we hebben niet genoeg budget voor een structureel aankoopbeleid. De Stichting wordt immers door Fanny Remi gefinancierd. Dat kost haar een hoop geld.
We kunnen dus niet alles kopen dat ontbreekt. Zo zijn er veel originelen van Hergé in omloop. Alleen wanneer Fanny Remi vindt dat het een onmisbare tekening is, koopt ze die terug. Wel proberen we van zoveel mogelijk tekeningen een kopie te krijgen. Daarvoor hebben we goede relaties ontwikkeld met degenen die originele tekeningen in hun bezit hebben. Wij lenen deze tekeningen dan, maken een goede kopie en completeren op die manier beetje bij beetje ons archief.
Hoewel Kuifje de belangrijkste plaats inneemt in de activiteiten van de Stichting, beheren we ook het andere werk van Hergé. Personages, zoals *Quick & Flupke* en *Jo, Suus en Jokko*, springen minder in het oog dan Kuifje maar ze zijn ons even lief.

Har Brok **gaat in dit Kuifje-nummer in op de biografie van Hergé die door** *Harry Thompson* **is geschreven. Waarom heeft de Stichting het boek van Thompson niet** geautoriseerd**? Hij toont zich toch een gepassioneerd liefhebber die met veel respect over Hergé schrijft.**
Ik heb het boek niet gelezen en ben niet betrokken geweest bij de affaire. Wat ik meen te weten is dat in het boek van Thompson een paar onjuistheden zitten. Hij wenste geen rekening te houden met onze opmerkingen hierover. Wat ik ook weet is dat de Nederlandse vertaler commentaren heeft toegevoegd die niet altijd juist zijn. Het boek is dus verschenen met een aantal fouten die niet gecorrigeerd konden worden. Dat zit ons dwars.
We ontvangen overigens regelmatig manuscripten die we dan corrigeren om de auteurs een dienst te bewijzen. In de meeste gevallen is de auteur blij met onze correcties en verwerkt deze dan ook in zijn boek. Daarbij komt dat auteurs vaak toestemming vragen om tekeningen als illustraties bij hun boek te mogen gebruiken. In overleg met Casterman bestuderen wij zo'n verzoek. Wanneer wij het boek een goede benadering van Hergé vinden, zullen wij dat toestaan. Maar in sommige extreme gevallen zijn we gedwongen nee te zeggen omdat de auteur weigert samen te werken en correcties door te voeren.
Thompson gaf kennelijk zijn boek liever zonder tekeningen van Hergé uit dan rekening te houden met onze opmerkingen. Het boek bevat dan ook alleen foto's van Hergé. Daar hebben wij de rechten niet van, die heeft de

fotograaf. Voor het omslag van de Engelse uitgave is een postzegel gebruikt, dat is algemeen goed.

Een nieuwe, brandende kwestie is die rond de Belgische fascist *Léon Degrelle* **met zijn uitspraak: 'Kuifje, dat ben ik'. Wat is houding van de Stichting hiertegenover?**
We wachten af. We weten natuurlijk wat Degrelle allemaal over Hergé zegt. (Zie het artikel van **Erik van der Hoeven** elders in dit Kuifje-nummer. Red.) Wij vinden het buiten alle proporties dat Degrelle zich van Kuifje bedient om zijn eigen ideeën uit te dragen. We wachten af wat er in het boek zal staan dat Degrelle wil uitbrengen. Het zal zeker zeer discutabel zijn. Maar zolang het boek er niet is, kunnen we weinig doen. Ik heb vaak in de pers gelezen dat de Stichting actie ondernomen zou hebben om het boek te verbieden. Dat is volledig onjuist. Wat er niet is, kun je niet verbieden.
Daarentegen zijn er al wel artikelen gepubliceerd waarin Degrelle aan het woord komt. We weten dat hij de zaken verdraait. Degrelle beweert bij voorbeeld dat hij bij terugkeer van zijn reis naar Amerika in het begin van de jaren dertig tegen Hergé verkondigd zou hebben: 'je doet het helemaal fout, zo moet je het niet doen. Je moet de tekst niet meer onder de plaatjes zetten, maar er in. Kijk, zoals ze in Amerika doen.' Degrelle zegt dus dat na zijn terugkomst uit Amerika Hergé besloot om voortaan tekstballonnen te gebruiken. Hij beweert ook dat Hergé hem als model voor Kuifje nam. Beide beweringen zijn volkomen onjuist. De reis van Degrelle naar Amerika vond plaats een jaar na de schepping van Kuifje door Hergé. Degrelle draait de zaken dus om en geeft zijn eigen, vertekende versie van de geschiedenis.
Daarbij wil ik opmerken dat Hergé en Degrelle elkaar nauwelijks kenden en nooit hebben samengewerkt. Hergé heeft weliswaar een cover voor Degrelle gemaakt maar dat was in 1932, toen Degrelle nog geen bekend politiek figuur was, en zeker nog geen figuur van de collaboratie. Vrij kort na 1932 hebben Hergé en Degrelle bovendien ruzie gekregen.
We hebben de indruk dat Degrelle op zoek is naar een publiek, naar mensen die naar hem willen luisteren, en dat hij daarom de glorie van Kuifje misbruikt om de aandacht te trekken. Al met al is het een nare zaak.

U heeft een aantal publikaties over Hergé en Kuifje op uw naam staan, waaronder Hergé et Tintinreporters **(in het Nederlands bij Lombard verschenen als** Hergé en Kuifje-verslaggevers**, 1986, 300 pagina's),** Hergé et les Bigotudos **(1990) en** Kuifje: van landrot tot zeeheld **(in Snoecks 92). Heeft u nieuwe publikaties in voorbereiding?**
Het werk voor de Stichting Hergé neemt momenteel zoveel tijd in beslag dat ik geen tijd meer heb om me opnieuw aan een diepgravend boek te wijden. Daarentegen heeft de Stichting wel plannen op dit gebied. Zodra de archieven over een paar jaar op orde zijn willen we beginnen met een collectie van boeken over de archieven van Hergé. Wellicht in de geest van mijn boek *Hergé et les Bigotudos* (Zie de uitgebreide bespreking van **Ger Apeldoorn** in dit nummer. Red.), maar in ieder geval gericht op een grote lezersgroep. Want het fanatieke publiek dat echt in Kuifje is geïnteresseerd, is beperkt van omvang. Een bronnenuitgave in stripvorm spreekt volgens mij een groot publiek het meest aan, zoals een heruitgave van een onbekende versie van Kuifje of een versie die nooit in album is verschenen. Met aanvullende en gevarieerde informatie, aangeleverd door diverse deskundigen. Ik denk bij

voorbeeld aan *Kuifje in Congo*. Daar bestaat een weinig bekende versie van, gepubliceerd in 1940-1941 in Het Laatste Nieuws. (Zie het artikel van **Har Brok** elders in dit nummer. Red.)

Wat vindt u van de huidige stand van zaken op het gebied van het Kuifje-onderzoek? Zijn alle publikaties van hoog niveau?
Er zijn momenteel minstens vijftig belangrijke artikelen of boeken aan Hergé gewijd. En er wordt nog steeds veel over hem geschreven. Daarbij zijn niet alle publikaties van een hoog intellectueel niveau, maar dat is gelukkig geen vereiste. Het aardige is juist dat de auteurs op verschillende manieren omgaan met het oeuvre van Hergé. De ene auteur maakt een gedegen wetenschappelijk werk, bij de andere auteur staan amusement en fantasie voorop. Er is een enorm verschil tussen recente uitgaven als *Tintin et le secret d'Hergé*, een boek van de psycho-analist **Serge Tisseron**, en *Entretiens avec Milou*, denkbeeldige gesprekken met Bobbie, van **Ariane Valadié**. Het ene is zeer serieus, terwijl het andere zeer lichtvoetig is maar daarom zeker niet minder interessant.

Zijn de opvattingen **over Hergé en zijn werk in de loop der tijd veranderd?**
Ik denk dat de beeldvorming over Hergé is veranderd. Tot aan het einde van zijn carrière bestond onder collega-tekenaars een soort verering voor de striptekenaar Hergé. Hij werd beschouwd als de vader van iedereen. Na zijn dood kwam hierin grote verandering en groeide hij uit tot veel meer dan een professioneel voorbeeld. Hergé werd meer en meer een belangrijk chroniqueur van zijn tijdperk. Als het succes van Kuifje gecontinueerd zal worden dan is dat, denk ik, omdat iedereen in de albums van Hergé zijn eigen jeugd, zijn eigen beleving van de grote gebeurtenissen van de eeuw kan zien. Hergé heeft, bijna zonder het te weten, bijna zonder het te willen, de hele evolutie van de eeuw beschreven: technologische, sociale en zelfs politieke ontwikkelingen. Vandaag de dag is het succes van Hergé een erkenning voor een uitzonderlijke getuige.

Heeft de Stichting concrete plannen voor een biografie **van Hergé?**
Ja, maar omdat dit een tijdrovende klus is, willen we iemand van buiten de Stichting het boek laten schrijven. De belangrijkste verdienste van de biografie zal zijn een einde te maken aan valse geruchten als zou Hergé een racist, een misogyn zijn geweest. Dat alles is immers makkelijk gezegd, maar Hergé moet in de context van zijn tijd worden geplaatst.

Is er een kans dat er ooit nog eens een volledig uitgewerkt manuscript van Kuifje en de Alfa-kunst **tevoorschijn komt?**
Met een uitgewerkt einde? Nee! Ik kan hier geen geheimen onthullen, maar ik kan wel zeggen dat ik bij het doornemen van de archieven geconstateerd heb dat in de uitgave van *Kuifje en de Alfa-kunst* niet alle schetsen zijn gepubliceerd. Er is geen rekening gehouden met het feit dat de ongepubliceerde schetsen belangrijke inlichtingen kunnen bevatten. Ons idee is om over zekere tijd een bronnenuitgave uit te brengen waarin àlle documenten worden gepubliceerd en, dat kan ik alvast verklappen, bepaalde mysteries worden ontsluierd. Misschien zullen we dan weten wie de schurk is. Maar de lezers mogen niet hopen het volledige verhaal te krijgen.

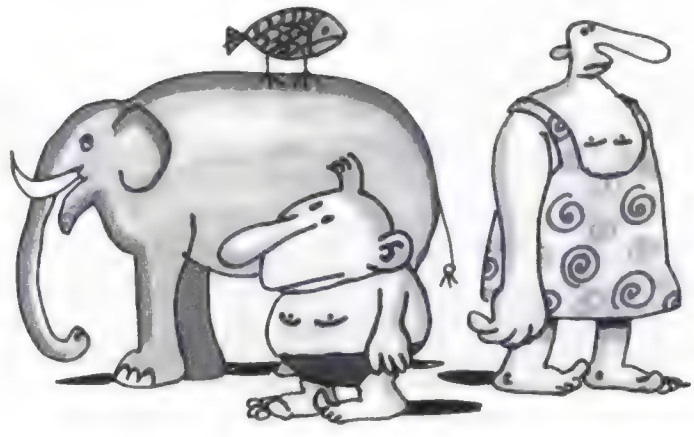

RENÉ WINDIG

DE CARRIÈRE VAN CASTAFIORE

door
ERNST POMMEREL

Schutblad Kuifje-albums, 1957 (fragment)

Woensdag 3 maart 1993 was het tien jaar geleden dat striptekenaar Hergé **overleed in een ziekenhuis in de Brusselse randgemeente Sint-Lambrechts-Woluwe. Zijn dood in 1983 betekende het eind van de avonturen van Kuifje. Hergé wilde niet dat een ander zich aan Kuifje zou wagen: 'Kuifje ben ik, net zoals Flaubert zei: 'Madame Bovary, c'est moi.' Als anderen Kuifje zouden overnemen, zouden ze het misschien beter doen, misschien slechter. Eén ding staat vast: ze zouden het ànders doen en het zou meteen geen Kuifje meer zijn! ...'**

Toch betekende Hergé's heengaan niet dat ook de stripfiguren uit de avonturen van Kuifje ten dode waren opgeschreven. Neem het hergebruik van Bianca Castafiore. Haar rol is niet beperkt gebleven tot het oeuvre van Hergé. Steeds meer schrijvers ontrukken haar aan de vergetelheid en laten haar na Hergé's dood voor een gastoptreden opdraven. De operazangeres overleefde Hergé en raakte in de letteren verzeild.

Matrone

Nederlandse schrijvers verwijzen de laatste jaren regelmatig naar de zangeres van de Scala van Milaan en refereren daarbij zowel aan haar uiterlijk en kleding als aan haar overgevoelige en grillige karakter.

In een artikel over Rossini noemt **Geerten Meijsing** Castafiore: *'... de karikatuur van een operazangeres. Met het lichaamsvolume van een Montserrat-Caballé, en het stemvolume van Maria Callas, combineert ze de grillige sterallures van deze diva's. Maar ze is ook grootmoedig, hartelijk en doortastend, en in wezen eenzaam. Ofschoon ze uit Milaan komt, heeft ze in haar eeuwige Dirndel, ook wel iets van een potige Rijndochter.'* (uit: *De Aap van Pesaro*, 1989)

Jeroen Brouwers droomt nog wel eens van die jurk. Zo schrijft hij Corine Spoor in 1981 over een steeds terugkerende droom, waarin iemand op de snelweg naar hem staat te zwaaien. *'Dat is: mijn eigen maanden tevoren overleden moeder. Zij heeft een soort opera-japon aan, zoals ook Bianca Castafiore er altijd een draagt.'* (uit: *Kroniek van een karakter I*, 1987)

René Stoute laat de hoofdpersoon van *Een fatsoenlijke betrekking* (1984) kennis maken met de echtgenote van de dameskapper bij wie hij sinds één dag in dienst is: *'Zij was een struise, geblondeerde vrouw, zeer gesoigneerd en bovenal gezegend met grandioze borsten en uitstulpend achterwerk. De beige wollen jurk die ze droeg accentueerde haar vormen meer dan fatsoenlijk leek in een omgeving als deze. (...) "En Jacco," begon ze, en ik dacht opeens aan de operazangeres Bianca Castafiore uit de Kuifjesalbums, "hoe bevalt het je bij ons, hmm?" '*

Ethel Portnoy beschrijft dat ze zich na een visioen voelt alsof ze buiten zichzelf getreden is en wijst naar aanleiding daarvan op

..OUI, JE CHANTE CE SOIR AU KURSAAL DE KLOW.... VOUS PLAIRAIT-IL DE M'ENTENDRE MAINTENANT?...
TRÈS VOLONTIERS
AH'? JE RIS DE ME VOIR SI BE-E-ELLE EN CE MIROIR!..
C'EST LA FILLE D'UN ROI QU'ON SALUE AU PASSA-A-A-GE ...
HEUREUSEMENT !...
SÉCURIT

***Les Nouvelles Aventures de Tintin en Syldavie*, in *Le Petit Vingtième* van donderdag 5 januari 1939 (fragment).**

de appelflauwtes van Castafiore: *'Daar komt bij dat ik niets op heb met zo'n medium-image, zo'n voortdurend in katzwijm vallende matrone à la Bianca Castafiore. Zo ben ik niet.'* (uit: *Reizen in de tijd* in *Vliegende Vellen*, 1983)
Charlotte Mutsaers slaat de operazangeres hoger aan. Ze uit haar waardering over de leden van *'de capricieuze C-familie waartoe bijvoorbeeld ook Lewis Caroll behoort en Cortázar en Dora Carrington en Bianca Castafiore ...'* (uit: *Frontaal* in *Kersebloed*, 1990)

Volheid van gemoed

Martin van Amerongen stelt in zijn Boekenweek-essay van dit jaar voor: 'Waarom verzinnen wij onze biografieën niet zelf?' en komt vervolgens met een Castafiore-biografie op de proppen: *'Hoe diepmenselijk is Renato Cozzeroni's biografie* Trent' anni di vita del teatro lirico *van de fameuze sopraan Bianca Castafiore, "de Milanese nachtegaal"? Zij zong op 11 mei 1946 bij de heropening van de door de oorlog grotendeels verwoeste Scala. De dirigent, Arturo Toscanini, had een keur van beroemdheden om zich heen verzameld: Renata Tebaldi, Giovanni Malipiero, Mariano Stabile en –natuurlijk– la Castafiore. "Nauwelijks waren de laatste maten van haar aria verklonken," schrijft haar biograaf, "of Bianca Castafiore wierp beide armen in de lucht en riep uit de volheid van haar gemoed: 'Viva Italia! Viva la libertà!' Het uitzinnige publiek was er vervolgens getuige van hoe de diva de hoogbejaarde* maestro *in de armen sloot in een lange, woordenloze, minutenlange omhelzing, waarna* maestro del coro *Riccardo Chailly noodgedwongen het resterende deel van het concert voor zijn rekening moest nemen." Aanbevolen.'* (uit: *Mijn leven zijn leven*, 1993)

De scepter van Ottokar blz. 28-I-3.

Erg consequent is Van Amerongen bij het fabuleren overigens niet. Het geciteerde fragment zou volgens zijn in memoriam 'Bij de dood van Bianca Castafiore' uit januari 1989 ('Haar stem moge voorgoed zijn verstomd, in de harten van haar talloze vereerders leeft zij voort.') ontleend zijn aan *Toscanini and Castafiore, an unique friendship* (1955) van de musicoloog Renato Cozzanini.

Carrière

Kuifje-tekenaar Hergé, de in 1907 geboren Brusselaar Georges Remi, voerde de Italiaanse zangeres op donderdag 5 januari 1939 voor het eerst ten tonele in de avonturen van Tintin, zoals zijn stripheld toen alleen nog heette. Diens avonturen werden in zwart/wit gepubliceerd in Le Petit Vingtième, de wekelijkse kinderbijlage van het Brusselse dagblad Le XXème Siècle. Het verhaal waarin Castafiore opdook, heette *Les Nouvelles Aventures de Tintin en Syldavie*; het verscheen in 1939 als *Le sceptre d'Ottokar* als zwart/wit-album en in 1947 in kleur. De Nederlandse vertaling van die laatste editie, *De scepter van Ottokar*, dateert ook van dat jaar.
Hergé zei in 1971 over dat eerste optreden van Castafiore: 'Ik kon toen nog niet vermoeden dat ze later zo belangrijk zou worden. Ze heeft sindsdien wel carrière gemaakt! ...' Hij zou Kuifje nog met Castafiore confronteren in *De 7 kristallen bollen* (1948), *Het zwarte goud* (1950), *De zaak Zonnebloem* (1956), *Cokes in voorraad* (1958), *Kuifje in Tibet* (1960), *De juwelen van Bianca Castafiore* (1963), *Kuifje en de Picaro's* (1975) en in het na zijn dood gepubliceerde *Kuifje en de Alfa-kunst* (1987). De sopraan zou één van de weinige vrouwelijke figuren blijven die Hergé in de Kuifje-reeks toeliet.

Volume

Hergé vertelde twee Nederlandse journalisten in 1973: 'Castafiore is een jeugdherinnering. Dat soort madames die naast de piano een lied gingen vertolken heb ik altijd verschrikkelijk gevonden. Dat was dan zo'n dikke matrone die begon te galmen ... afschuwelijk, haha, verschrikkelijk.'
Dat Castafiore zangeres is, maakte ze bij haar eerste ontmoeting met Kuifje in balkan-staat Syldavië direct duidelijk. **Jeroen Brouwers** borduurt in zijn aanval op uitgever Julien Weverbergh en diens Roemeense connecties voort op Castafiores aanwezigheid op de Balkan: *'Lente achter de karpaten. Klinkt daar de naï? Jawel. En dat gezang dat daar klinkt, op vollenzuiveren toon en zo krachtig alsof het is of men het met het* BRT-*koor versterkt Muntschouwburgkoor hoort, maar dan klinkende uit één keel, zo, dat in geheel Boekarest de ruiten trillen, is dat ...? Jawel, dat is Bianca Castafiore. Geeft, hier gevangen gehouden, even een recital. Weldra zal zij de Belgische concertpodia veroveren.'* (uit: *J. Weverbergh en ergher*, 1976)

Het stemvolume dat Bianca Castafiore ontwikkelt als ze haar zangkunsten vertoont, is ontzagwekkend. Zo beschrijft **Paul Verhuyk** hoe een vaste bezoekster van café Het Blazoen van Blasius een verleidingspoging

De 7 kristallen bollen blz. 11-III-3.

van Vieze Thijs weerstaat: *'Sien Antiek met haar onfeilbaar gevoel voor opera en dramatiek had hem toen verontwaardigd van zich af gestoten en op de grond doen belanden. Dat ging des te makkelijker, niet alleen omdat Vieze Thijs dronken was en een halve kop kleiner, maar ook omdat Sien hem van zich af zong, met een ondraaglijk schril jodelgeluid, een coloratuur van heb-ik-joudaar, een vals gestemde Bianca Castafiore.'* (uit: *De Doodbieren*, 1991)
De zangeres is trouwens vaker in de horeca te vinden, getuige een café-scène bij **Hannes Meinkema**: *'Dit café wordt voornamelijk bezocht door oudere mensen, buurtbewoners. Jij kende het ook niet, we hebben gewandeld en zijn hier terechtgekomen. Het ziet er verwaarloosd uit, maar jij lijkt dat niet eens te registreren. Je haalt ons bier, maakt een grap met de formidabele, knorrig ogende Bianca Castafiori achter de bar, en als je terug naar ons tafeltje komt wijkt de drom van vrijdagavondgasten als een welwillende Rode Zee voor je nadering.'* (uit: *Te kwader min*, 1984)

Juweienaria

Het repertoire van de zangeres is beperkt.

Kuifje en het zwarte goud blz. 42-IV-1.

Cokes in voorraad blz. 40-II-2.

Al blijkt uit het dagblad Het Laatste Bericht in *De juwelen van Bianca Castafiore* dat ze in de Scala van Milaan heeft geschitterd in *La gazza ladra* van Rossini en kondigt ze in dat verhaal aan in Amerika werk van Rossini, Puccini en Verdi te zingen, met de Juwelenaria uit de opera *Faust* van Gounod viert ze in eigen ogen triomfen - en doet haar zangkunst anderen denken aan een orkaan.
Geert van Istendael beschrijft een tafereel op één van de muren van het metrostation Stokkel die Hergé in opdracht van de Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer van Brussel met figuren uit de avonturen van Kuifje verfraaide: *'... de verschrikkelijke sneeuwman vlucht vertwijfeld weg als Bianca Castafiore de Juwelenaria uit* Faust *aanheft ...'* (uit: *Arm Brussel*, 1992)
Castafiore doet wel meer dienst als wandversiering, al zal **Marcel Mörings** beschrijving van een wandschildering Hergé's goedkeuring niet hebben kunnen wegdragen: *'Er liep een spierwitte eenhoorn rond, er was een boom waarin een soort boa constrictor zich tussen glimmende appels slingerde en in een hoek, half verborgen door een exotische varen, was Kuifje bezig om Bianca Castafiora van achteren te nemen.'* (uit: *Het grote verlangen*, 1992)

De beginregel van de Juwelenaria, 'Aaaah! je ris de me voir si belle en ce miroir', werd in vertaling 'Ha! 'k Lach bij 't zien van m'n schoonheid in dees spiegel'. Die regel is Nederlandse en Vlaamse schrijvers en lezers het best bijgebleven.
Tom Lanoye prees bij voorbeeld zijn eigen bundel helse kritieken *Rozegeur en maneschijn* aan onder de titel 'Ik lach bij 't zien van mijn schoonheid in dees spiegel ...'. (uit: *De Zwijger* van 22 september 1983)
Didi de Paris! probeert één van de aanwezigen op een sprookjesachtig soort boekenbal te typeren: *'De gravin beschrijven is iets moeilijker. Ik denk dat men haar het best kan omschrijven als 'n vleesgeworden kopie van Bianca Castafiori (met juwelen behangen). Oh ik lach bij het zien van deze schoonheid!'* (uit: *Hors d'Oeuvre*, 1989)
En **Koen Peeters** filosofeert: *'Het was pas vanaf de renaissance dat de mens de wereld rondom hem ontdekte en versteld raakte van de schoonheid van de schepping, ongeveer zoals Bianca Castafiore in haar Juwelen-aria.'* (uit: *Conversaties met K.*, 1988)

Zangeres zonder naam

Haar mooiste rol in de literatuur speelt Castafiore in *Zomervlucht* (1990) van **Jeroen Brouwers**. Daarin wordt in twee passages naar de zangeres en haar tophit verwezen zonder dat ze bij name genoemd worden.
De musicus Reinier Saltsman droomt dat hij als jongen een motorrijdster tegenkomt die hem wil verlossen van de knellende ringen: *'De vrouw in het zwart liet de wegenkaart in het gras vallen en bracht uit het zijspan dat blik olie te voorschijn. Ze goot de vloeistof over zijn handen, die meteen die van een neger waren, hierna schoof ze de ringen zonder moeite één voor één over zijn vingerknokkels.*
Ha, ik lach bij het zien van mijn schoonheid in dees spiegel, zong ze proestend. Jongen, je lijkt wel iets uit een opera. ken je dat lied niet? Die malle zangeres in de boeken van Kuifje.

De zaak Zonnebloem blz. 54-I-3.

Hij schudde zijn hoofd. Nooit van gehoord.'
Als Saltsman in New York een jeugdvriend bezoekt, de Vlaming Jef Doornik, wordt hij uitgenodigd voor een zeetochtje met de Spinner, in gezelschap van de pianiste Mariëlle Vargas en Mario, een Italiaanse grimeur en toneelkapper: *'La Vargas vraagt of je ook mee de zee op gaat, zei Jef. Zeilen in Mario's boot, een suncoast met twee masten, wij gevierent als vrolijk klaverblad.'*
Aan boord van dat schip speelt zich deze conversatie af: *'Waar hebben jullie het over? informeerde Mariëlle, haar arm om Reiniers middel, haar hoofd tegen zijn schouder.*
About music, mijn vogeltje. Faust, you know.
Berlioz? vroeg het meisje.
Berlioz indeed, maar dan Gounod. The opera. (...)
Foost! riep Mario, naderbij komend uit de achtergrond. (...) Iedereen keek naar hem en schaterde toen hij Mariëlles ketting en ringen kuste en met fatterig falsetto begon te zingen: Ah! je ris de me voire si belle.
Hem lacht bij het zien van zijn schoonheid, hoonde Jef. (...)

Hergé (vierde van links) kijkt toe, hoe Bianca Castafiore in katzwijm is gevallen bij het zien van Kuifjes aanhouding in het paleis van Koning Muskar XII; Bobbie ziet tot zijn ontzetting dat Kuifje door de koninklijke lijfwacht gevankelijk wordt weggevoerd. *De scepter van Ottokar* blz. 38-IV, 1947.

Wat sta je me aan te glotsen, Reinier. Alsof je je klassieken niet kent.
Ik mijn klassieken niet? Mario zingt de juwelenaria uit Faust *van Gounod.*
Jawel. Maar ik zie aan je dat je niet weet welk world-famous personage hij staat te imiteren. Een stripfiguur.'

Kunst en avontuur

Nee, Bianca Castafiore is meer dan een stripfiguur. Hergé heeft met Castafiore een klassiek personage geschapen die zich blijkt te hebben losgezongen uit de avonturen van Kuifje. Hij begiftigde haar kennelijk met zulke eigenschappen dat ze ook buiten de kaders van het stripverhaal haar partijtje kan meeblazen. De Nederlandse letteren fungeren sinds zestien jaar als spiegel die de figuur van de Milanese nachtegaal in haar volle glorie weerkaatst.
Dat die spiegel af en toe een barstje of krasje vertoont, als **Meinkema** en **De Paris!** haar Castafiori noemen en **Möring** Castafiora schrijft in plaats van Castafiore, zal de

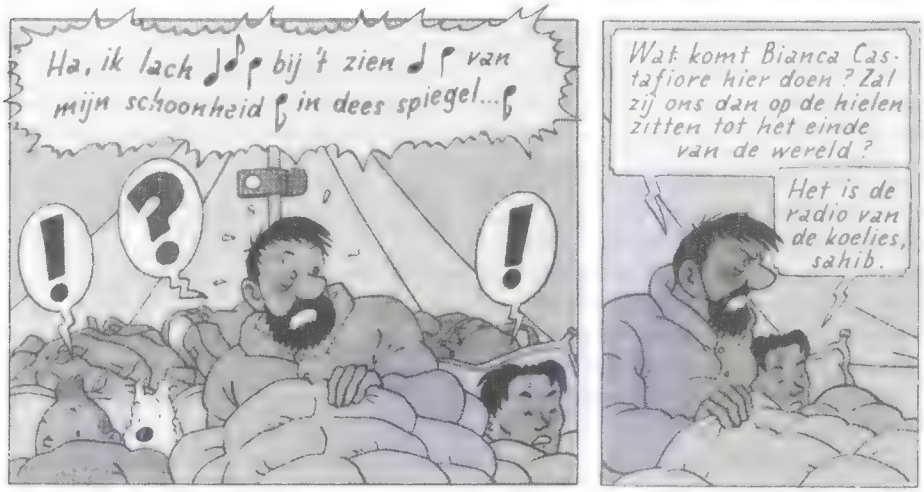
Ha, ik lach bij 't zien van mijn schoonheid in dees spiegel...
Wat komt Bianca Castafiore hier doen? Zal zij ons dan op de hielen zitten tot het einde van de wereld?
Het is de radio van de koelies, sahib.
Kuifje in Tibet blz. 16-IV-3.

operazangeres ze niet euvel duiden. Zelf is ze ook geen ster in het onthouden van namen. Die van kapitein Haddock heeft ze sinds hun eerste ontmoeting in *De 7 kristallen bollen* steevast verbasterd.
Françoise Sagan zinspeelt daar in La femme fardée (1981) op. Op het cruiseschip Narcissus in de Middellandse Zee verbastert operazangeres Doria Doriacci kapitein Ellédocqs naam, in aanwezigheid van diens administrateur Charley, tot Haddock. **Angèle Manteau** vertaalde dat in *De geverfde vrouw* (1982) zo: *' "Ja zeker, kom," drong ze aan toen Charley zwakjes protesteerde. "Kom me helpen inrichten ... Alleen maar inrichten: wees gerust, commandant Haddock," zei ze alsof hij enig teken van jaloezie had vertoond. "Ik reis alléén, en soms kom ik minder alleen terug. Maar deze keer niet: ik ben totaal uitgeput ... We hebben een maand lang in de Metropolitan* Don Carlos *gegeven en ik heb slechts één gedachte: slapen, slapen, slapen. Natuurlijk zal ik tussen twee siësta's door tien noten zingen," besloot ze op geruststellende toon. (...) En zonder de kapitein nog een blik te gunnen – aan zijn zielige sombere "Ellédocq, Ellédocq", nadat ze hem Haddock had genoemd, had ze geen enkele aandacht geschonken –, stond ze op en deed de menigte uiteenwijken.'*
Het oordeel van Le Canard Enchainé over *La femme fardée* laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Onder de titel *Sagan chez Tintin* vonniste het weekblad in 1981: *'Haddock, la Castafiore, Bobbie: figuren uit* De juwelen van Bianca Castafiore, *avonturen van Kuifje door Hergé. Ellédocq, la Doriacci, Fuchsia: figuren uit* La femme fardée, *de nieuwe roman van Françoise Sagan. Bij alletwee een kapitein, een diva en een hond. (...) Tot zover de overeenkomsten. Kuifje is amusant, Sagan vervelend. Stierlijk. Bij de één beelden, kleur en 62 bladzijden ...bij de ander clichés, matheid en 500 bladzijden.'*

Op het cruiseschip Sheherazade in de Rode Zee roept Bianca Castafiore in *Cokes in voorraad* uit: 'De kunst moet haar armen wijd openen voor de kinderen van het avontuur!' Hoewel de zangeres zich als representante van de kunst lijkt te beschouwen, is ze als figuur van Hergé natuurlijk ook een kind van het avontuur. Haar wens lijkt dan ook in vervulling te zijn gegaan: de literatuur heeft Bianca Castafiore in haar armen gesloten.
Ondanks zijn uitdrukkelijke wens dat anderen de avonturen van Kuifje niet zouden voortzetten, zou Hergé vast geamuseerd zijn geweest over het feit dat Castafiore emplooi vond in de letteren. Hij zei het zelf al eerder, ze heeft wèl carrière gemaakt ...

Geraadpleegde literatuur

- Martin van Amerongen, 'Bij de dood van Bianca Castafiore', *NRC Handelsblad* van 14 januari 1989;
- Martin van Amerongen, *Mijn leven zijn leven*, Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek, Amsterdam 1993, blz. 61, 62 en 63;
- Jeroen Brouwers, *Kroniek van een karakter deel 1: De Achterhoek (1976-1981)*, H, Antwerpen 1987, blz. 384;
- Jeroen Brouwers, *J. Weverbergh en erger* in: *Mijn Vlaamse jaren*, De Arbeiderspers, Amsterdam 1978, blz. 223;
- Jeroen Brouwers, *Zomervlucht*, De Arbeiderspers, Amsterdam 1990, blz. 65 en 255;
- Tom Lanoye, 'Ik lach bij 't zien van mijn schoonheid in dees spiegel ...', *De Zwijger 89*, 22 september 1983;
- Hannes Meinkema, *Te kwader min*, Contact, Amsterdam 1984, blz. 213 en 214;
- Geerten Meijsing, 'De Aap van Pesaro', *Maatstaf 11/12*, november/december 1989;
- Marcel Möring, *Het grote verlangen*, Meulenhoff, Amsterdam 1992, blz. 40;
- Charlotte Mutsaers, 'Frontaal' in: *Kersebloed*, Meulenhoff, Amsterdam 1990, blz. 67;
- Didi de Paris!, *Hors d'Oeuvre*, In de Knipscheer, Amsterdam 1989, blz. 116;
- Koen Peeters, *Conversaties met K.*, Meulenhoff/Kritak, Amsterdam/Leuven 1988, blz. 49;
- Ethel Portnoy, 'Reizen in de tijd', *Vliegende vellen*, Meulenhoff, Amsterdam 1983, blz, 20 en 21;
- René Stoute, *Een fatsoenlijke betrekking*, De Arbeiderspers, Amsterdam 1984, blz. 42;
- Paul Verhuyk, *De Doodbieren*, De Arbeiderspers, Amsterdam 1991, blz. 74.

De juwelen van Bianca Castafiore blz. 34-IV-2.

Kuifje en de Picaro's blz. 61-IV-3.

KUIFJE EN IK

door
ANTHONY HOROWITZ

Anthony Horowitz **(5 april 1955), één van de vooraanstaande jeugdschrijvers van dit moment, zou nooit Horowitz geworden zijn zonder** Hergé**. In dit essay bekent hij wat hij allemaal van Hergé gestolen heeft, net als** Steven Spielberg **trouwens. ('Wij spreken alledrie dezelfde taal.') Een hommage. 'Ik geloof oprecht dat kapitein Haddock één van de grootste komische scheppingen is in de literatuur. Samen met Jansen en Jansens maakt hij net zozeer deel uit van onze komische cultuur als een figuur van** Charles Dickens**.'**

Kuifje: de journalist die vrijwel nooit schrijft.

'Waarom bent u met schrijven begonnen?' – dat is de vraag die kinderen me het vaakst stellen en heel eerlijk gezegd geef ik daar steeds weer een ander antwoord op. Moet er dan altijd een *reden* zijn voor wat je doet in het leven? Of mag ik naar waarheid verklaren dat ik voor schrijver geboren ben, met inkt in mijn aderen in plaats van bloed, en een pen in mijn mond in plaats van een fopspeen? Het beste wordt het, wat mij betreft, onder woorden gebracht door **Joseph Campbell** in *The Power of Myth*: '... als je je hoogste genot maar achternaloopt, dan zet je jezelf op een spoor dat daar al die tijd al was, dat op jou heeft liggen wachten; en het leven dat je dan leeft is het leven dat je zou behoren te leven.'

Zo is het mij vergaan. Schrijven is altijd al mijn hoogste genot geweest. Maar toch, zonder *Kuifje* had ik dat misschien nooit gevonden.
Ik herinner me nog het cadeautje dat ik op Kerstmis 1963 van mijn ouders kreeg – ik was toen acht. Het was een merkwaardig gevormd pakje: zo'n dertig centimeter lang en twintig centimeter breed en zowat een centimeter dik. Toen ik het openmaakte ontdekte ik twee stripboeken: *De 7 kristallen bollen* en *De Zonnetempel*. Die waren net dat jaar in het Engels vertaald.
Ik las die albums en dat werd het begin van een obsessie die me nooit meer heeft losgelaten. Als u bij mij in Londen op bezoek zou komen, dan zou u Kuifje-posters zien aan elke muur. Kuifje-poppetjes op mijn boekenplanken. Kuifje T-shirts in de kleerkast. Twee Kuifje-litho's, gesigneerd door Hergé – mijn meest gekoesterde bezit. Kuifje-klokken, Kuifje-pennen, Kuifje-ansichtkaarten en alle Kuifje-albums, in het Engels en het Frans.
En het is inderdaad zo dat ik, toen ik *De 7 kristallen bollen* en *De Zonnetempel* had gelezen, voor mezelf wist dat ik schrijver zou worden. Niet omdat ik net zo wilde zijn als Kuifje – want hij was zelf schrijver, verslaggever (hoewel hij in al die albums maar één keer zit te schrijven). Nee, dat kwam omdat dit het soort avonturen was dat ik zelf wilde beleven. Dit was het soort verhalen dat ik wilde vertellen. Ze raakten een snaar bij mij van binnen en waren als wegwijzers voor de reis die ik wilde maken.

Sindsdien heb ik Kuifjes voetsporen gevolgd, de hele wereld rond, voor de research ten behoeve van mijn boeken. Ik ben naar Peru geweest en heb er de Inca's gezocht voor *De nacht van de schorpioen*. *De Blauwe Lotus* voerde me naar Hong Kong, waar ik doordrong in de Verboden Stad om

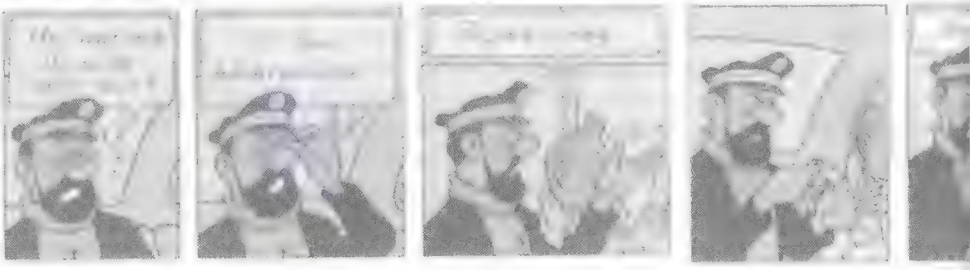

De wereld van Kuifje heeft haar eigen regels.

De dag van de draak te kunnen schrijven. Kuifje is ook in Amerika geweest en dus ging ook ik naar Amerika, met het oog op *De zilveren citadel*. Dodekopeiland in *Grieselstate* herinnert hier en daar aan het eiland in *De Zwarte Rotsen*. En als ik ooit mijn Pentagram-reeks afmaak, hoop ik een bezoekje te brengen aan IJsland (*De geheimzinnige ster*), opnieuw aan Zuid-Amerika, maar dan het Amazone-gebied (*Het gebroken oor*), en misschien het Midden-Oosten (*Het zwarte goud*). Het spijt me alleen dat de Maan er waarschijnlijk niet inzit, wat mij betreft ...

In dit artikel zou ik een schets willen geven van wat naar mijn idee het geniale van Hergé was. Ik wil zijn aantrekkingskracht beschrijven voor mij als kind, en voor mij als volwassene. En vervolgens wil ik proberen voorbeelden te geven van de manier waarop hij mijn werk heeft beïnvloed, van wat ik van hem heb geleerd en wat ik – met de grootst mogelijke eerbied – van hem heb gestolen. Ik wil er echter de nadruk op leggen, dat ik mijn manier van verhalen vertellen niet met die van Hergé wil vergelijken. Ik probeer alleen aan te geven hoezeer de geest van Hergé voortleeft.
Zo hebben boekbesprekers de afgelopen tien jaar regelmatig geopperd dat er iets van Hergé te vinden is in Horowitz; en, voegen ze er in één adem aan toe: ook iets van **Spielberg**. Het verbaast me niets dat Spielberg naar verluidt ook een Hergé-fan is – op een gegeven moment was hij van plan Kuifje te gaan verfilmen. Ik geloof dat *Raiders of the Lost Ark* nooit zou kunnen zijn gemaakt zonder de invloed van Hergé. Wij spreken alledrie dezelfde taal – alleen het aantal mensen dat luistert verschilt.

Het geniale van Hergé ...

Toen ik op school zat waren er twee duidelijke kampen in de wereld van het stripverhaal. Je had de *Kuifje*-fans en de *Asterix*-fans. Heel weinig mensen hielden van allebei. Ik heb Asterix nooit leuk gevonden. En ik moet zeggen dat wij in het Kuifje-kamp onszelf ook verre verheven voelden boven die lui in het Asterix-kamp. Want wat was Asterix nu helemaal? Domme woordspelingen en bespottelijke verhaaltjes. En het hoogtepunt was in elk album hetzelfde. Eén slokje toverdrank, en Asterix kan weer winnen. Kuifje heeft nooit toverdrank nodig gehad. En hoe kun je de logge, omvangrijke Obelix, met zijn fixatie op geroosterd wild zwijn, vergelijken met Kuifjes wederhelft: de bontgeschakeerde kapitein Haddock?

Ik wist al heel jong dat de Kuifje-verhalen op één of andere manier heel geraffineerd waren. Dat er meer achter stak dan je op het eerste gezicht doorhad. Dat er iets heel uitgekiends school achter de strijd tussen de Bordurièrs en de Syldaviërs in *De scepter van Ottokar* of achter de jacht op het supersonische toestel van de professor in *De zaak Zonnebloem*. Ik besefte dat de tekeningen ronduit prachtig waren, en ook het kleurgebruik, bladzij na bladzij. Een Kuifje-album lezen was als een ritje in een Rolls Royce. De reis was van begin tot eind fantastisch verzorgd, volmaakt.

Kuifje-verhalen waren geestig. Ze waren spannend. En soms, en dat was het verbazende, waren ze zowaar allebei tegelijk. Ik geloof oprecht dat kapitein Haddock één van de grootste komische scheppingen is in de beeldende kunst of de literatuur. Samen kreeg. Waanzinnig ... Maar toch was dit nog steeds de echte wereld, want alle verhalen waren stevig geworteld in de werkelijkheid. Hergé's Tibet wàs Tibet, tot en met het sint-elmsvuur. Het spoorwegincident in *De Blauwe Lotus* is zo uit de krant van die tijd gelicht. Hergé's Kongo mag dan niet meer politiek correct zijn tegenwoordig, maar zelfs dat land lijkt mij nog steeds op een zekere waarheidsgetrouwheid te stoelen.

Ik geloof dat deze relatie tussen het werkelijke en het fantastische van doorslaggevend belang is om het geniale van Hergé te kunnen begrijpen. Je vraagt je bij voorbeeld af, waarom Hergé een maandenlange correspondentie zou hebben onderhouden met Ananoff en Heuvelmans, en atoomcentrales, radiogolflengten en raketaandrijvingen zou hebben bestudeerd voor *Raket naar de maan* en *Mannen op de maan*, als hij van met, mogelijkerwijs Jansen en Jansens, maakt hij intussen net zozeer deel uit van onze komische cultuur als een figuur van, bij voorbeeld **Charles Dickens**; en dat hij even lang zal voortbestaan, daar is bijna geen twijfel over mogelijk. Goedhartig, loyaal, vrijgevig en voorzien van een uiterst opmerkelijke vocabulaire, blijkt de kapitein tevens gewelddadig te kunnen zijn, zwak, en uiteraard: beschonken. In tegenstelling tot Kuifje zelf is hij een volbloedkarakter, iemand die je grif meent te kennen. En ik denk dat om hem ook de beste ogenblikken in de Kuifje-verhalen draaien.
De oversteek van de waterval in *De Zonnetempel*, waarbij hij bijna doodvalt omdat hij zijn pet probeert te redden. De prachtige climax in *Cokes in voorraad*, wanneer hij probeert de torpedo's te ontwijken die op het schip worden afgevuurd en zodoende de brug grondig verbouwt. Het ogenblik in *Kuifje in Tibet* dat hij aan een touw boven een afgrond bengelt en bereid is zichzelf los te snijden om Kuifje te redden. het zijn allemaal enorm spannende en tegelijk enorm grappige scènes; hoogstandjes van komische literatuur.

De aantrekkingskracht die de albums voor mij als kind hadden, lag ook in de manier waarop ze me opslokten. Wanneer ik me door de 62 bladzijden van een Kuifje-album heen werkte, steeds weer opnieuw, van begin tot eind, was ik in staat alles om me heen te vergeten ... mijn afschuwelijke middelbare school en mijn saaie ouderlijk huis. Ik bevond me in de wereld van Kuifje, een wereld met haar eigen regels, die niet al te zeer afweek van de onze maar tegelijk veel kleurrijker was. In deze wereld leefde een Verschrikkelijke Sneeuwman, schoten reusachtige paddestoelen zomaar uit de grond op verre eilanden, bestonden er duikbootjes die de vorm van een haai hadden en pillen waarvan je, als je zo dom was om ze in te nemen, op slag een lange groene baard

Haddock: Dickensiaans karakter.

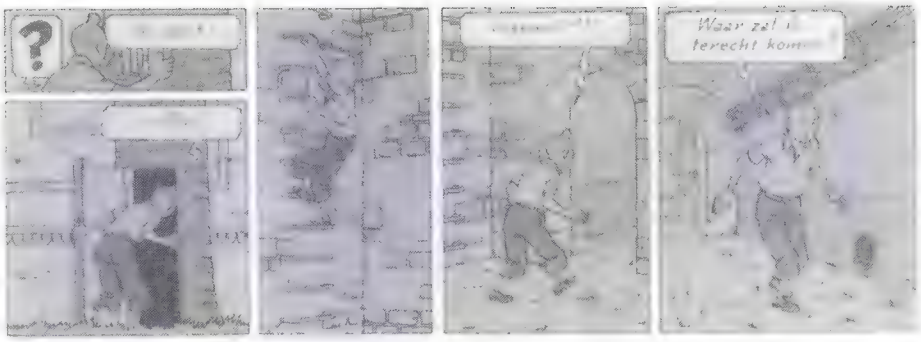

plan was de hele zaak vervolgens door te prikken, door twee als verstekeling meegereisde speurders met veelkleurige baarden dwars door het beeld te laten zweven. Was een dergelijke aandacht voor details (die Hergé zelfs verwerkte in wat soms veel op een belerende preek begint te lijken) nu werkelijk nodig?

Het antwoord is natuurlijk: ja. Hergé's wereld ligt parallel aan de werkelijke wereld en er zijn vele raakpunten. Al die research, al die aandacht voor details, verschaffen het materiaal voor de omheining waarin vervolgens een deur wordt aangebracht. Want het opslaan van een Kuifje-album is als het openen van een deur. Kinderen gaan door die deur en ontdekken, net als ik, dat het leven achter die deur zoveel leuker is.

Ik geloof dat Hergé dat heeft geweten. Hij leefde zich uit in het scheppen van magische deuren, in zijn verhalen, en Kuifje opende ze en ging van de werkelijkheid van het ene plaatje over naar de fantasie van het volgende. Mijn favoriete deur is het deurtje in de boom in *De sigaren van de farao*, waarachter een heuse trap schuil gaat die door de boom omlaagvoert naar het hoofdkwartier van de schurken. Maar in hetzelfde boek hebben we ook nog het geheime deurtje in de graftombe. We zien een godenbeeld dat achterover klapt in *Vlucht 714*, en de toegang tot de wereld van *Raket naar de maan* lijkt op een doodgewone garage. Er zijn een heleboel geheime gangen in *De Zonnetempel*, in *Het zwarte goud* is er, in de werkkamer van Dr. Müller, een schoorsteenmantel waarin een geheime trap uitkomt; in *De krab met de gulden scharen* is er alweer een geheime ingang en in hetzelfde boek vinden we een prachtige geheime doorgang die er op het oog uitziet als een enorm wijnvat. Al dit soort ingangen en uitgangen wortelen in het hart van de beste kinderverhalen: het konijnehol in *Alice in Wonderland*, of de kleerkast waardoor we Narnia leren kennen.

Maar ja, Hergé schreef anderzijds niet echt helemaal voor kinderen. Dat is iets wat ik dikwijls probeer uit te leggen als het over mijn eigen werk gaat, want ook ik schrijf niet echt helemaal voor kinderen. Een voorbeeld uit mijn werk is *De Malteser erfenis*, dat in wezen een parodie is op een film die maar weinig kinderen zullen hebben gezien. In een briljant fragment uit *Kuifje in Amerika* geeft Hergé een pijnlijke satire ten beste over de uitbuiting van de Indianen ... maar ik heb niet het idee dat hij dat ten behoeve van de kindertjes deed, net zoals *De juwelen van Bianca Castafiore* – waarin eigenlijk geen boeven voorkomen, geen avonturen, en zelfs geen misdaden – nauwelijks een verhaal voor kinderen kan worden genoemd.

Nogmaals, de verhalen die achter de albums steken, en waar ik het daarstraks over had, zullen door de meeste kinderen niet worden begrepen. Neem *De scepter van Ottokar*, dat duidelijk verwijst naar Hitlers annexatie van Oostenrijk. De boosdoener hier, ene Musstler, is gewoon een combinatie van Hitler en Mussolini.

Professor Zonnebloems supersonische toestel in *De zaak Zonnebloem* is een afspiegeling van de jacht op de kernbom. Maar het gaat me nog niet eens om verborgen verwijzingen. Ik zou willen stellen dat de plot van *Cokes in voorraad*, die op spectaculaire wijze zowel wapenhandel, burgeroorlog als slavenhandel bestrijkt (en allemaal gebaseerd op harde feiten, tussen twee haakjes), verre van een plot voor kinderen is. Op een andere manier uitgewerkt, zou deze makkelijk een John Buchan of zelfs een nieuwe Frederick Forsythe hebben kunnen opleveren.

Ik heb altijd beweerd dat de beste kinderboeken niet worden geschreven ten behoeve van kinderen, maar gewoon als boek; en dat is iets dat ik zeker heb opgepikt van Hergé. Ik zou er zelfs aan willen toevoegen, dat de beste kinderboeken gewoon te goed zijn voor kinderen ... als dat niet al te snobistisch klinkt. Ik bedoel daar alleen maar mee, dat ik als kind zoveel in Hergé's werk heb gemist wat ik pas nu, als volwassene, weet te waarderen. Het tekenwerk, om maar iets te noemen; niet alleen van de albums zoals ze werden verkocht, maar ook de duizenden schetsen die eraan voorafgingen. Het vakmanschap is superbe, dat vloeiende, dat expressieve van een enkele lijn. Geen andere tekenaar die ik ken – zelfs Bob de Moor niet, die met Hergé samenwerkte – komt ook maar in de buurt ervan; het is ook geen wonder dat kort geleden een schets voor de omslag van één van zijn albums naar ik me heb laten vertellen drie miljoen franc heeft opgebracht op een veiling in Frankrijk. daarmee komt Hergé in de klasse van de Oude Meesters terecht.

Maar we hebben het hier dan ook over een uniek talent, een talent dat herkenbaar is in elk aspect van zijn albums. Denk eens aan de opbouw van Hergé's plots. Ik vraag me af of er ooit iemand is opgevallen en of er ooit iemand onderzoek heeft verricht, hoe onovertroffen moeiteloos elke plot zich weer ontvouwt.

Een flard papier van een blikje met krab in *De krab met de gulden scharen*, een scheepsmodel op een vlooienmarkt in *Het geheim van de Eenhoorn*, een vergeten aktentas in *De scepter van Ottokar* en een verloren portefeuille in *Cokes in voorraad* ... telkens een klein incident dat iedereen zou kunnen overkomen, maar dat uitdijt tot een compleet avontuur. Als schrijver kijk ik ronduit verbijsterd naar zo'n plot-opbouw, die even elegant en helder is als het tekenwerk.

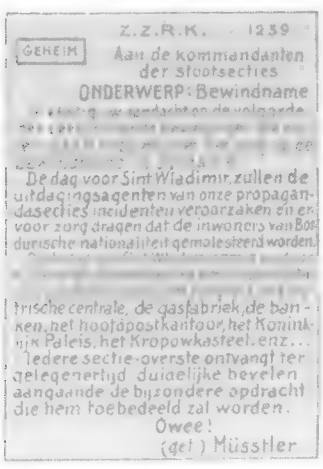
Z.Z.R.K. 1239
GEHEIM
Aan de kommandanten der stootsecties
ONDERWERP: Bewindname
De dag voor Sint Wladimir zullen de uitdagingsagenten van onze propagandasecties incidenten veroorzaken en er voor zorg dragen dat de inwoners van Bordurische nationaliteit gemolesteerd worden.
trische centrale, de gasfabriek, de banken, het hoofdpostkantoor, het Koninklijk Paleis, het Kropowkasteel, enz...
Iedere sectie-overste ontvangt tergelegenertijd duidelijke bevelen aangaande de bijzondere opdracht die hem toebedeeld zal worden.
Owee!
(get.) Müsstler

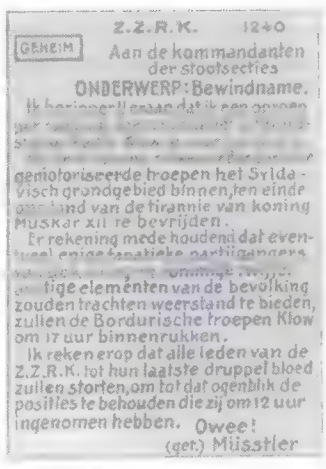
Z.Z.R.K. 1240
GEHEIM
Aan de kommandanten der stootsecties
ONDERWERP: Bewindname.
gemotoriseerde troepen het Syldavisch grondgebied binnen, ten einde ... land van de tirannie van koning Muskar XII te bevrijden.
Er rekening mede houdend dat eventueel enige fanatieke partijgangers
tige elementen van de bevolking zouden trachten weerstand te bieden, zullen de Bordurische troepen Klow om 17 uur binnenrukken.
Ik reken erop dat alle leden van de Z.Z.R.K. tot hun laatste druppel bloed zullen storten, om tot dat ogenblik de posities te behouden die zij om 12 uur ingenomen hebben. Owee!
(get.) Müsstler

Hergé richtte zich niet alleen op een jong lezerspubliek. Zo verwijst hij in *De scepter van Ottokar* naar Hitlers annexatie van Oostenrijk.

En dan nu: wat heb ik aan Hergé ontleend?

Gestolen heb ik heel weinig, mag ik hopen. Over het algemeen ben ik van zijn figuren afgebleven. Kapitein Bloedbad in *Grieselstate* heeft wel iets te danken aan kapitein Haddock, en Horace Tobago in hetzelfde boek heeft wel wat trekjes van Serafijn Lampion. Maar de enige figuur die ik welbewust 'geleend' heb, is Pedro, de jongen die optreedt in *De nacht van de schorpioen*, en die op zijn zachtst gezegd een naast familielid moet zijn van Zoriono, het si-

naasappelverkopertje met wie Kuifje bevriend raakt in *De Zonnetempel*. Maar het zou natuurlijk niet aangaan, figuren van Hergé te nemen en er een nieuwe naam aan te geven, teneinde ze mezelf toe te eigenen. Daarvoor bewonder ik Hergé toch teveel.
Dat gezegd zijnde, moet ik wel toegeven dat ik een snufje van Hergé's techniek heb gebruikt om mijn personages vorm te geven. Mijn helden zijn bij voorbeeld, net als Kuifje, jonge jongens, en willen nogal eens de minst omlijnde personages zijn in het hele boek; ja, soms zijn ze zelfs ronduit eendimensionaal.
Kuifje zelf, zoals andere commentatoren ook al hebben benadrukt, is het meest schetsmatig opgezette karakter in de al-

Zoriono, het sinaasappelventertje, als voorbeeld voor Pedro, één van Horowitz' personages.

bums; een rondje met twee puntjes voor de ogen en een kuifje erbovenop.
Kuifje, de verslaggever die nooit schrijft, bezit niets van het charisma van kapitein Haddock, het komische van professor Zonnebloem of zelfs de panache van Bianca Castafiore. Hij is merkwaardig passief. Maar hij komt over. Misschien omdat er zo weinig van hem is ingevuld, kunnen wij ons allemaal met hem identificeren: een elkerlyck van de strip. Het is wat mijn boeken betreft in elk geval zeker waar, dat ik mijn hoofdpersonen zo weinig mogelijk probeer uit te tekenen. Ik geef ze ook heel alledaagse namen. Ik hoop ze zo tot een omhulsel te maken, waar ieder kind, waar ook ter wereld, in kan kruipen.

De relatie tussen de personages en de achtergrond in Hergé's werk is ook de moeite van

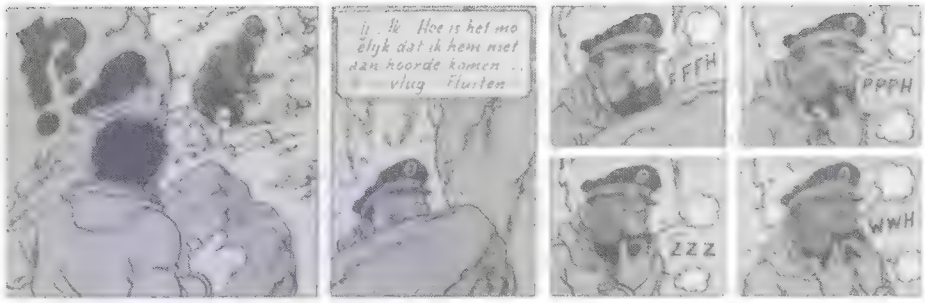

Net als Hergé vermengt Horowitz in zijn werk het komische met het angstaanjagende.

het vermelden waard. Het is een feit dat de achtergronden – Molensloot, de Maan, of waar dan ook – met een veel grotere nauwkeurigheid zijn getekend dan de figuren. Met andere woorden, de omgeving is veel realistischer dan de mensen die er zich in bewegen en waarschijnlijk gaat dat ook op voor mijn boeken. Plaatsen zijn belangrijker dan mensen en de plot is nog weer belangrijker dan die twee elementen bij elkaar. Is dat misschien een definitie van het kinderverhaal – de eigenschap waardoor ze zich onderscheiden van literatuur voor volwassenen?

Dat waren dus twee van de technieken die ik ontleend heb aan Hergé, of om preciezer te zijn, die van hem op mij zijn overgegaan. Er zijn er nog meer, en die kan ik illustreren aan de hand van mijn eigen boeken.

Een derde techniek heb ik hier al uiteengezet: het gebruik van de werkelijkheid om een soort omheining te weven, waarbinnen het surreële besloten ligt: het eiland, zo u wilt, waar de paddestoelen explosief kunnen opkomen. Hier volgt een fragment uit mijn eerste Pentagram-roman *Kernenergie voor de duivel*:

'Op publiek was niet gerekend. Waar in een circus de banken zouden zijn, waren richels van verschillende lengte die door smalle trappen met elkaar verbonden waren. Er waren vier deuren. Boven één ervan was een observatieraam. Achter de beslagen ruiten waren nog net rijen knoppen, hendels, wijzerplaten en metertjes te zien.
Felle lampen in het plafond van de koepel en schijnwerpers op de stellages zetten de ring in een hel licht. Al zag de apparatuur er wat chaotisch uit, toch was alles brandschoon. Het was binnen ook veel groter dan Martin had verwacht. Hier kon je makkelijk een voetbalwedstrijd laten spelen.
Dit was het hart van Omega Eén. Onder de vloer met het schaakbordpatroon, onder zes meter staal en beton, hield zich een slapende draak schuil. Als die wakker werd, zou dat het effect hebben van een exploderende zon. Zoveel kracht ging er schuil in het binnenste van een kernreactor.
Een paar mensen uit het dorp droegen Martin de ring in en zetten hem neer. Hij was behoorlijk onder de indruk van wat hij om zich heen zag. Wat de kerncentrale van binnen zo bijzonder maakte was niet de uitstalling van moderne technologie, maar het feit dat al die machines opgesmukt waren met symbolen uit bijna vergeten tijden. De twintigste eeuw was hier een bizarre verbintenis aangegaan met de Donkere Tijden. In de kerncentrale was alles in gereedheid gebracht voor een heksensabbat. Hier zou een zwarte mis gevierd worden.
Rond de schaakbordvloer waren twee lijnen geschilderd die samen een cirkel vormden. Tussen die lijnen waren woorden geklad, namen van duistere zaken. Hel + Hades + Vuur: Emm ... *De volgende letters kon Martin vanwaar hij stond, niet meer lezen. Binnen de twee cirkels waren vier vreemde symbolen aangebracht: een kromme pijl, twee golvende lijnen, een ring met hoorns, een letter S in spiegelschrift. Alle vier waren geschilderd in glinsterende goudverf. Martin keek omhoog. Ondanks het felle licht van de elektrische lampen was de ruimte gevuld met brandende kaarsen. Het moesten er duizenden zijn, allemaal zwart, en ze walmden behoorlijk. De kringelende rook werd opgezogen door de filters van de zacht zoemende air conditioning.'*

Dit is een nauwkeurige beschrijving van de bovenkant van een reactor in een kerncentrale – een foto in woorden. Op de werkelijkheid valt niet af te dingen, ook al blijkt

Hé, hè, iemand vergat z'n boekenlas..
Openmaken of niet? Als 't k't doe, vind 'k misschien 't adres van de eigenaar...
Ha! daar heb je 't "Nestor Spiritus, 24, Zweefvliegstraat".
't Is hier twee stappen vandaan. k Bezorg 't ding meteen terug...
...ongelijk, Kuifje!, e weet 't nu toch: tel kens wanneer je andermans zaken ter harte neemt, loopt verkeerd af.

Unieke opbouw van Hergé's plots: incidenten groeien uit tot complete avonturen.

die kernenergie – zoals in dit geval – te worden gebruikt als achtergrond voor een heksenkring van twintigste-eeuwse heksen die kinderen offeren om de duivel uit de aarde op te roepen. Voor mij is dit het equivalent van het apparaat op pagina 14 van *Raket naar de maan*, dat op zijn beurt werd getekend aan de hand van een technische foto. De stelregel is hier, heel eenvoudig: hoe vergezochter de fantasie, des te steviger dient ze geworteld te zijn in de werkelijkheid.

Geheimzinnigheid troef, zowel bij Hergé als bij Horowitz.

Helaas kan ik niet tekenen. Maar ik hoop dat ik zelfs met dit korte fragment heb aangetoond met hoeveel zorg ik mijn woorden kies en mijn taal gebruik; met dezelfde zorg die Hergé toepaste bij het tekenen en hertekenen en nog eens hertekenen van elk plaatje voor zijn albums. Ik moet in staat zijn alles wat ik schrijf te 'zien'. Dat is tussen twee haakjes de reden, dat ik tot nog toe elke vorm van illustratie in mijn boeken heb afgehouden. Mijn boeken zijn namelijk al geïllustreerd – met woorden.

Net als Hergé houd ik ervan het komische en het angstaanjagende te vermengen – het genre komische thriller waarin Hitchcock uitblonk is heden ten dage zeldzaam geworden en betekent dikwijls een gegarandeerde flop. Eén van mijn eigen pogingen daartoe, die naar mijn gevoel wel geslaagd is, is te vinden in mijn boek: *Grieselstate 2, De graal van het kwaad*. Daarin komt een fragment voor waarin de held, David, door het Londense Regent's Park achterna wordt gezeten door een stel tot leven gekomen wassen beelden uit Madame Tussaud. Ik neem het hier op, niet omdat het bijzonder Hergé-achtig zou zijn (horror is een terrein dat hem nooit erg aangetrokken schijnt te hebben), maar vanwege de snelle overgangen tussen humor en angst:

'De wassen beelden kwamen nu overal om hem heen opzetten; sommige als slaapwandelaars en andere voortwaggelend als opwindpoppen. Hij voelde zich vreselijk kwetsbaar in het maanlicht maar hij had geen keus. Hij moest op één of andere manier van dat grasveld af zien te komen. Waar was die telefooncel? Hij maakte een snelle berekening en zwenkte af in wat hopelijk de juiste richting was.
Een gedaante dook voor hem op en versperde hem de weg. Een kleine man was het met een ouderwets overhemd met een hoge boord en een keurig grijs pak. Hij had dun rossig haar en een snorretje. Zijn oogjes twinkelden achter zijn ronde ijzeren brilletje. "Maak je geen zorgen," zei de man. "Ik ben namelijk dokter."
"Dokter?"
"Ja. Dr. Crippen is de naam."
David haalde uit met zijn vuist en gaf de kleine man een stomp, precies op zijn neus. Dr. Crippen gaf een gil en sloeg achterover, waarbij hij het spuitje liet vallen waarmee hij David een injectie had willen geven. David holde voort. Achter hem hoorde hij Hitler bevelen schreeuwen in oververhit Germaans.
Hij keek nog een keer achterom. Met Hitler aan het hoofd bewogen bijna alle wassen beelden zich nu in de richting van het hek, in een halve cirkel die zich al begon te sluiten. Er waren maar twee beelden achtergebleven. Die hadden het losse hoofd van de Fransman opgeraapt en waren nu – ondanks diens protesten – bezig er een potje mee te tennissen op één van de banen ...'

Dit fragment, waarin ook nog de Hertogin van York voorkomt (een kleine wraakneming vanwege de ijselijke kinderboeken die zij schrijft) mag men zien als het Horowitz-equivalent van het Radjaidjah-vergif in *De sigaren van de farao* of de Inca-mummie uit de nachtmerrie in *De 7 kristallen bollen*. Komisch en angstaanjagend tegelijk.

En alweer net als Hergé, tracht ik een wereld te scheppen die heel erg op de onze lijkt en natuurlijk heb ik daarin ook mijn eigen geheime deurtjes. Ik ben erg tevreden over de magische spiegel die toegang geeft tot de geheime gangen in *Grieselstate* en de al even magische gang in *De dag van de draak*, die voert naar een zeer door Hergé geïnspireerde tempel in het hart van de Verboden Stad in Hong Kong. En ik moet toegeven dat de geheime gang in *De nacht van de schorpioen* door Hergé werd gebouwd en vormgegeven ... hoewel de toegang – een massieve Inca-steen – te vinden is in een zeker steegje in Cuzco!

Hergé was dol op geheime gangen, geheime genootschappen en geheime symbolen ... die laatste zouden ook de kern hebben gevormd van *Kuifje en de Alfa-kunst*. Ook dat is iets wat ik van hem heb geërfd. In *Kernenergie voor de duivel* bezaten de Ouden natuurlijk hun eigen geheime symbool (ontleend aan een occult boek genaamd de Necronomicon). In mijn *Publieke vijand nummer 2* is er ook sprake van een geheim genootschap; het hoofdkwartier, dat zich onder water bevindt, kan worden bereikt via maar liefst twee geheime gangen, waarvan er één begint in een boot die aan de kade van de Theems ligt en waarin een lift schuilgaat. Hergé was dol op de grote onbekende boef: de aardige filmproducer die de drugsmokkelaar blijkt te zijn in *De sigaren van de farao*; het hoofd van de godsdienstige sekte (is dat misschien Dr. Müller?) die nu nooit meer ontmaskerd zal worden, in *Kuifje en de Alfa-kunst*. Ook dat element zult u in mijn boeken terugvinden. net als Hergé vind ik het heerlijk de lezer te verrassen.

Los van al deze connecties zijn er maar twee gelegenheden waarbij ik welbewust iets heb gecreëerd wat men een Hergé-moment zou mogen noemen. Die wil ik u tot slot beschrijven: momenten van een fusie, zo u wilt, tussen Horowitz en Hergé.

Het eerste komt voor in *Kernenergie voor de duivel* en speelt zich af in het dorpje Klein Maluwe. het plaatsje als geheel doet al enigszins denken aan Hergé; mogelijk het dorpje Kiltoch in *De Zwarte Rotsen*. Klein Maluwe is aan de ene kant heel herkenbaar en aan de andere kant volkomen krankzinnig, bevolkt door een hele menigte excentriekelingen. De held van het boek laat zich naar het plaatselijke woud lokken, waar hij zo doodsbang wordt van wat hij ziet en hoort, dat hij besluit zijn toevlucht te zoeken in het kerkje van Klein Maluwe.

'De Dorpsstraat lag er totaal verlaten bij. Ook in de herberg waren de lichten al gedoofd. Martin zette zijn fiets tegen de portiek van de kerk. Met de zaklantaarn die hij ondanks zijn haast toch meegenomen had, scheen hij om zich heen. Op het kerkhof rezen de zerken schots en scheef op uit het hoge gras. Snel richtte hij de straal op de kerk waar de gebrandschilderde ramen gastvrij oplichtten. Hij hoorde de kerkgangers opstaan uit de banken, terwijl het orgel de eerste tonen inzette van Alle schepselen groot en klein. *Hij knipte de zaklantaarn uit en stevende op de deur af.*
Met zijn hand al op de klink aarzelde hij. Was het wel verstandig geweest zijn opwelling te volgen en hals over kop naar het dorp te racen? Het was toch idioot om midden in de avonddienst binnen te stormen. Wat moest hij zeggen? Wat zouden ze wel niet denken?
De rijke in zijn ruime slot,
De arme in zijn ak'lig krot.

Kind'ren van dezelfde God,
Hij bepaalde hun beider lot.

De kerkgangers zongen vol overgave. Martin nam een besluit. Als hij niet een arme in een akelig krot was, wie was het dan wel? Hij had toch zeker geen excuus nodig om naar de kerk te gaan. Gewoon naar binnen lopen en meezingen met de anderen, dat moest hij doen. Misschien zouden ze hem niet eens opmerken.
Zonder nog langer te dralen stapte hij de kerk binnen. En bleef toen als aan de grond genageld staan.
De kerk was verlaten. Nauwelijks had hij de deur geopend of de muziek was opgehouden en de lichten waren uitgegaan. Maar in die paar ogenblikken had hij gezien dat er al jaren niemand meer in de kerk geweest was. De houten banken waren half weggerot. De gebrandschilderde ramen gingen schuil achter een dikke laag stof en alles zat onder de spinnewebben. Het orgel dat hij toch duidelijk had horen spelen, was niet meer dan een verwrongen hoop schroot. De zijbeuken lagen vol brokstukken van heiligenbeelden. met een klap die door de hele kerk nagalmde, sloeg de deur achter Martin dicht. Het geluid bracht hem weer tot zichzelf. Met trillende vingers knipte hij zijn zaklantaarn aan. De lichtbundel viel op het gezicht van een stenen engel. De neus van de engel was gebroken, het grootste deel van zijn kin was verdwenen. Uit één van de lege oogkassen schommelde een vette spin de lichtstraal in.
Dat was meer dan Martin kon verdragen. met een kreet van afgrijzen schoot hij naar de deur en rukte die open. Dit alles moest trucage zijn, dat begreep hij wel. Maar hij voelde er niets voor om nog langer te blijven en uit te zoeken hoe de vork precies in de steel zat.'
Nogmaals, dit is niet exact zo te vinden in de verhalen van Hergé. De sfeer komt dicht in de buurt van de vreemde geluiden die te horen zijn in *De Zwarte Rotsen*, maar het geheel is niet rechtstreeks ingegeven door een scène van Hergé. Toen ik dit fragment echter schreef, en ook nu weer, nu ik het lees, zag ik het als een reeks beeldjes in een Kuifje-album ... een panorama met de kerk, een close-up van de hand die de deur opendoet, de psalm die in een tekstballon door de gebrandschilderde ramen komt. En dan alle details van het verval binnenin de kerk. Het is een situatie die ik beschreven heb alsof zij *voor* Hergé bedoeld was. En het dient gezegd, dat het idee op zichzelf wel beeldend is, maar niet logisch. Waarom zouden de dorpelingen zich zoveel moeite getroosten om hun kerk een vals aanschijn te geven? Dat is het soort vraag dat mijn lezers me hopelijk niet zullen stellen – evenmin als ze zich zullen afvragen of het wel verstandig is van een bende valsemunters om er een uit de kluiten gewassen gorilla op na te houden in hun hoofdkwartier.

Het tweede voorbeeld is eenvoudiger; meer een incident. Het is tevens één van die zeldzame gelegenheden waarbij werk van mijn

Hiernaast, Spanning en humor: karakteristieke Kuifje-elementen.
Onder, Horowitz doet inspiratie op bij typische Hergé-momenten.

hand werd vertaald in beelden: de recente tv-versie van *De jongen die teveel wist*. Het is maar een korte scène, maar ik weet van mezelf dat ik hem heb geschreven in rechtstreekse navolging van Hergé. Een geheim agent, ene McGuffin, komt het kantoor binnen van Tim Diamant, de klunzigste privé-detective van heel Londen. McGuffin vreest voor zijn leven en wil zijn verhaal kwijt ...

' "Ik heb de naam niet helemaal verstaan," zei Tim.
"Jake McGuffin." De man loerde door de ramen met ogen als spleetjes. Ze leken even smal als de lamellen van de zonnewering. Hij keek achterom, naar de deur. "Is dat de enige ingang?"
Tim knikte. "U zit in moeilijkheden?" vroeg hij.
"Ze willen me vermoorden," zei McGuffin.
Hij draaide zich om en op hetzelfde ogenblik werd er buiten een kleine, snelle kogel afgevuurd, die een keurig gaatje sloeg in de ruit, op een duimbreedte voor zijn neus langssuisde, en de vaas op de boekenplank in scherven deed vallen, waardoor het pak melk werd onthuld dat ik er daarstraks in had verstopt. De melk spoot eruit.
"Hoe komt u daarbij, meneer McDuffel?" informeerde Tim.'

Deze opeenvolging van opnamen had beeldje voor beeldje uit een Kuifje-album gelicht kunnen zijn en ik geloof dat het de kwaliteiten bezit die ik hiervoor beschreven heb: spanning en humor. Het bevindt zich ergens tussen het werkelijke en het surrealistische. het laat zich bekijken als een bladzij in een Kuifje-verhaal. Een plaatje van het venster terwijl de kogel het glas doorboort. Op het volgende plaatje de vaas die uit elkaar spat waardoor het pak melk zichtbaar wordt. Dan het gezicht van Tim die helemaal niet gemerkt heeft wat er is gebeurd. En dan weer het doorboorde melkpak waar een ware fontein van melk uit komt stromen.

Van de veertien boeken die ik geschreven heb, en de vele uren film en tv-werk, geloof ik dat dit het fragment is waar ik het meest op gesteld ben. Heel mijn leven heb ik Hergé bewonderd en heb ik geprobeerd net zo goed te zijn als hij. Ik geloof dat deze ene kleine scène ook Hergé aan het lachen zou hebben gemaakt.

De boeken van Anthony Horowitz worden uitgegeven door Uitgeverij Facet - Antwerpen/Dronten.

© Anthony Horowitz / Uitgeverij Facet
(Vertaling: Annemarie van Ewijck)

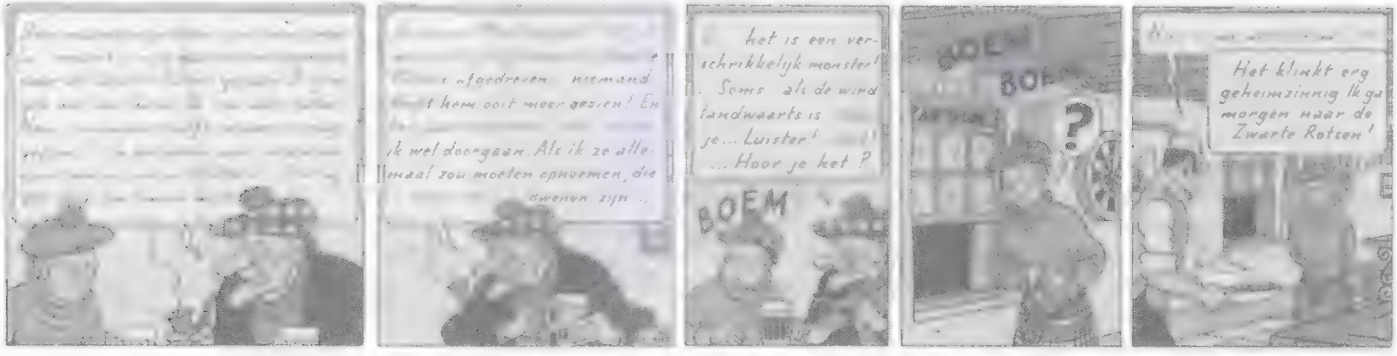
het is een verschrikkelijk monster! Soms als de wind landwaarts is ze... Luister! ... Hoor je het?
BOEM
BOEM
?
Het klinkt erg geheimzinnig Ik ga morgen naar de Zwarte Rotsen!

POFBROEK

Ik zal het u eerlijk bekennen. Ik heb een hekel aan Kuifje. Die eeuwig jong blijvende leerlingreporter. Met de motoriek van een dichtgevouwen krant. En dat semi-intelligente keffertje dat zich overal mee bemoeit. Brrr! Gemiddeld zes keer per verhaal ontsnapt die pofbroek onwaarschijnlijk aan de dood. De ene keer is het wurgtouw te kort. De andere keer zit het vuurpeleton zonder kogels. Me hoela. Dit ging me echt te ver. Als kind al. En daar komt nog bij dat het zonodig van zeven tot zevenenzeventig jaar gelezen moest worden. Had ik als kind niets meer voor mezelf. Moesten Pa en Opa Bits ook driftig de Panorama lezen. Vanwege Kuifje.

'Slimme hond die Bobbie' zei Opa Bits dan op zaterdagavond tegen mij. Elke week weer. Walgelijk. Zo kweek je afschuw. En een generatiekloof.

'Ja,' hoor ik achter me, 'maar het is wel prettig getekend'.

'Oké. Klare lijn. Niet onverdienstelijk. Toegegeven.'

'En die Haddock is een leuk karakter,' gaat de achterban verder, 'net als die Zonnebloem, zeg nou zelf'.

'Ja, ja, allemaal waar,' roep ik geïrriteerd, 'maar die bolhoedige Jansen(s)-kwadraat vind ik een stel oetlullen'. Zo, die staat.

'Bovendien, beste Ben, is geen enkele strip zo goed en precies gedocumenteerd als Kuifje', komt de achterban nog eenmaal gelijkhebberig in de lucht.

Nou daar wil ik met u wel eens even over filosoferen. Want documentatie is meer dan plaatjes vergelijken door historici.

Natuurlijk kunnen alle Kuifologen tientallen plaatjes aanwijzen die precies zijn nagetekend van de werkelijkheid. Een willekeurige wegwijzer in Afghanistan staat na veertig jaar nog precies zover van China af als toen Hergé hem natekende. En verdomd. Hij ziet er nog net zo uit als toen. Is dat boffen! Maar het zegt meer over het vervangingsbeleid van de Afghaanse ANWB dan over documentatie.

'Ja, maar als er in een balloon Arabische lettertekens staan, dan staat er ook echt iets zinnigs' roept de achterban tegenwerpend.

'En ik als Nederlands kind zat te balen, want ik snapte er geen ruk van', roep ik terug. Ik word nog kwaad als ik er aan denk. Behoorlijk klantonvriendelijk vond ik dat. Ik had bij het lezen geen gedocumenteerde tolk onder handbereik.

Hier houdt de precisie van Hergé op. Want echte documentatie stelt hogere eisen. Een voorbeeld. Neem nou 'De sigaren van de farao'. Het is 1955. Al op pagina vijf vindt ons bolhoed-rechercheteam een doos gevuld met blauwe ballen. Ah! Cocaïne, luidt de vlotte conclusie. Volgens mij is het spul wit. Goed. Voordeel van de twijfel: het zal wel verpakt zijn. Maar dan ontgaat mij wel hun recherche-methodiek. Zoekt u het zelf maar eens na.

Ander voorbeeld. Zelfde album. Een vuurpeleton executeert Kuifje met losse flodders. Hebben bolhoed-kwadraat de kogels vervangen door los kruit! Ha, ha! Een beetje gedocumenteerd militair weet dat iedereen zijn eigen geweer laadt. En de kogels, waarvan één echt, worden kort van tevoren uitgedeeld. Ook in Egypte. Check het zelf maar weer.

Nee! Dan de truc met de bananeschil! Bladzijde 49. Onze pofbroek heeft de beschikking over zegge en schrijve één banaan. Hij bevindt zich op een perron ter grootte van een half voetbalveld. Terwijl hij wegrent, ook dat nog, pelt hij in alle rust de banaan in vier schilletjes. Van die hele kleine rotreepjes dus. En door die reepjes weg te gooien, slaagt hij erin drie man inclusief zichzelf ten val te brengen! Nou, elke Amsterdamse groenteboer weet het: al ligt je hele winkel van krap tien vierkante meter bezaait met volwassen bananeschillen, er valt geen hond. Dit is voer voor wiskundigen. Die moeten de leer van de kansberekening en de statistiek geheel herzien naar aanleiding van deze Kuifje-escapade.

Plaatjes en praatjes zijn leuk gedocumenteerd. Maar van logistiek en wiskunde heeft Hergé geen kaas gegeten. En als dan dat rottige keffertje een koe in zijn achterpoot bijt, slaat het melkvee pardoes op de vlucht. In een galop zoals alleen een paard kan. Bij een koe liggen op deze manier onmiddellijk zijn poten in de knoop met z'n uier. Dit plaatje veroorzaakt bij de gemiddelde veearts een stuiptrekking.

Ik gun iedereen zijn lol met Kuifje-verhalen. Maar laten we nu eens ophouden met het volschrijven van themanummers over Kuifje. Zo onfeilbaar is het allemaal niet. En het is behoorlijk gedateerd. Die pofbroek heeft niet eens een horloge om. Alle lezers van het eerste uur zijn inmiddels zevenenzeventig. Ook dat nog. En over zeven jaar begint een nieuwe eeuw. Zonder pofbroeken en bolhoeden.

Ben Bits

HET LAATSTE NIEUWS

door
HAR BROK

De avonturen van Kuifje werden voor het eerst in het Nederlands gepubliceerd in het weekblad Kuifje, waarvan op 26 september 1946 het eerste nummer verscheen. In wekelijkse afleveringen ging daarin vanaf die datum het verhaal *De Zonnetempel* onder de kop 'Nieuwe avonturen van Kuifje en Bobbie' van start. De eerste plaat van *De Zonnetempel* wordt begeleid door een tekstkolom met als titel 'De zaak van de kristallen bollen', waarin in het kort de inhoud van het voorafgaande wordt verteld, want dit avontuur is, zoals men weet, het vervolg op *De 7 kristallen bollen* dat een open einde heeft. Deze korte inhoud begint als volgt: 'Men is het eigenaardig avontuur niet vergeten, dat de leden van de Sanders-Hardmuth-expeditie overkwam (...)'.

Uit deze woorden moet men wel opmaken dat de nieuwe lezers van Kuifje-weekblad de figuur Kuifje al kenden. Het hele eerste nummer gaat trouwens van die veronderstelling uit. Het opent met een redactioneel getiteld 'Kuifje aan het woord ...', dat begint met de zinnen 'Dag vrienden! Dit is jullie blad! Het draagt mijn naam. Dat beteekent dat de Donderdag voor jullie voortaan de beste dag van de week is. Sedert jaren volgen jullie mijn avonturen. Nu krijgen jullie het geweldigste van allemaal: DE ZONNETEMPEL. Dat avontuur zullen jullie hijgend volgen, wat het is ongelooflijk spannend, vol mysterie en verrassingen' en is ondertekend door Kuifje. Vervolgens wordt op blz. 9 een rubriek aangekondigd van Majoor Wings, 'piloot van het watervliegtuig in *De geheimzinnige ster*', terwijl Haddock het in zijn rubriek 'Kapitein Haddock vertelt' op dezelfde bladzijde tegen Kuifje heeft over 'al degenen die je avonturen in je albums meegeleefd hebben'. Hij haalt daarin tevens herinneringen op aan *Het geheim van de Eenhoorn*, wat trouwens verderop ook gebeurt in de rubriek 'Kuifje vertelt' (blz. 11).

De vraag die zich hierbij opdringt is hoe dit kan. Hoe kunnen Nederlandstalige lezers 'sedert jaren' de avonturen van Kuifje gevolgd hebben, terwijl ze in dit weekblad pas voor het eerst in Nederlandse vertaling verschijnen? Hoe konden ze überhaupt de naam *Kuifje* kennen? Bestonden de tussen de regels genoemde avonturen *Bollen*, *Ster* en *Eenhoorn* dan vóór eind september 1946 al in boekvorm?

Tintin-journal

Al deze vragen hebben te maken met het feit dat tegelijkertijd met Kuifje-weekblad, zoals in een tweetalig land betaamt, het Franstalige weekblad Tintin[1] verscheen, waarvan Kuifje-weekblad de vertaling is. Voor de Franstalige lezers was Kuifje absoluut geen onbekende. De in Brussel woonachtige Franstalige auteur **Hergé** begon zijn in het Frans gestelde avonturen, zoals bekend, al in 1929 met het verhaal *Tintin au pays des Soviets* in Le Petit Vingtième, de wekelijkse jeugdbijlage van het Waalse dagblad Le Vingtième Siècle. De held van deze inmiddels wereldberoemde reeks heette bij het verschijnen van het weekblad Tintin dus al ruim 17 jaar lang Tintin en op dat moment waren zijn avonturen al in twaalf albums verschenen, namelijk *Sovjetunie* in 1930, *Congo* (later *Afrika*) in 1931, *Amerika* in 1934, *Sigaren* in 1934, *Lotus* in 1936, *Oor* in 1937 (volgens de facsimile reprint in 1938), *Rotsen* in 1938, *Scepter* in 1939, *Krab* in 1941, *Ster* in 1942, *Eenhoorn* in 1943 en *Schat* in 1944.

Het eerste nummer.

Gedeeltelijk in afleveringen waren op dat moment in het Frans ook al verschenen:

- *Het zwarte goud* dat van 28 september 1939 tot 8 mei 1940 liep in Le Petit Vingtième en door het verbod op Le Vingtième Siècle door de Duitse bezetter afgebroken moest worden. Het werd van 4 augustus 1940 tot 5 januari 1941 hervat in het eveneens Franstalige Coeurs Vaillants(-âmes vaillants), terwijl de draad na de bevrijding van juni tot oktober 1945 weer opgenomen werd in Coeurs vaillants en vervolgens van 2 december 1945 tot en met 5 mei 1946 in Tintin et Milou, een tweewekelijks bijvoegsel van dagblad La Voix de l'Ouest, waarna het definitief gestopt werd;
- *De 7 kristallen bollen* dat van 16 december 1943 tot 23 september 1944 liep in het wel door de Duitsers toegestane dagblad Le Soir, dat bij de bevrijding wegens collaboratie een verschijningsverbod kreeg. Dit verhaal werd na de oorlog hervat van 19 mei 1946 tot 2

Hergé in 1949.

Rechtsonder, Afb. 1a: Jimmy Mac Duff als neger (Congo-album 1931). Afb. 1b: Jimmy Mac Duff als blanke (HLN 1941).

november 1947 in 'Belles Histoires de vaillance - Message aux coeurs vaillants' (Sadoul 1975, 136-137[2]).

De oudste Kuifje-albums en Kuifje-weekblad

Kortom, voor de Franse lezers was Tintin absoluut geen onbekende, maar wel héél anders lag dat voor de Nederlandse lezers! In de brievenrubriek van nummer 10 (28 november 1946) meldt de uitgever zelf: 'Weldra zullen de avonturen van Kuifje en Bobbie in afzonderlijke albums uitgegeven worden'. Blijkens een annonce in nummer 3 van de tweede jaargang zijn op 16 januari 1947 in het Nederlands alleen nog maar *Rotsen* en *Eenhoorn* leverbaar, namelijk: 'Onze lezers vragen ons sommige vroeger verschenen albums van Kuifje's avonturen. Momenteel zijn alleen "De Zwarte Rotsen" en "Het Geheim van den Eenhoorn" verkrijgbaar', voor de prijs overigens van 60 francs per album(!). Dit wordt bevestigd in nummer 4 (23 januari 1947) met: 'Totnogtoe zijn er slechts twee albums van "Kuifje" verschenen in het Nederlands, namelijk "De Zwarte Rotsen" en "Het Geheim van den Eenhoorn". Binnenkort verschijnen er verschillende nieuwe titels'. In de brievenrubriek van nummer 16 (17 april 1947) lezen we ten overvloede: 'Het album "De schat van Scharlaken Rackham" is nog niet verschenen. Het zal nog wel enkele maanden aanlopen, eer het van de pers komt'. Pas in nummer 19 (8 mei 1947) blijkt ook "t nieuwste Kuifjesalbum "Het gebroken oor"' leverbaar. In nummer 35 (28 augustus 1947) meldt de uitgever: 'Goed Nieuws! Er zijn twee nieuwe Kuifje's album's verschenen: "De schat van Scharlaken Rackham" en "De krab met de gulden scharen"'. In nummer 40, het jubileumnummer bij het eenjarige bestaan van het weekblad Kuifje (2 oktober 1947), geeft de uitgever het volgende overzicht: 'Dit jaar verschijnt er nog een album: De Scepter van Ottokar. Deze titel wordt tegen het St. Niklaasfeest verwacht. Vervolgens verschijnen: Kuifje in Kongo, Kuifje in Amerika, De Blauwe Lotus en De geheimzinnige Ster'. Dit produktieplan blijkt niet alleen voorbarig, maar ook onjuist. In nummer 43 (23 oktober 1947) wordt namelijk gemeld dat *De geheimzinnige ster* verschenen is en tot 31 december van dat jaar wordt van geen enkel nieuw verschenen album meer melding gemaakt. Van dit alles hadden de lezers van het eerste nummer van Kuifje-weekblad echter nog geen weet. Het daarin genoemde album *Bollen* verscheen uiteindelijk zelfs pas in 1948 volgens de zevende editie van de *Stripkatalogus* (Matla 1989).

De oudste Kuifje-albums en de stripcatalogi

Ik begeef me nu even op een zijpad in mijn betoog om het overzicht compleet te maken. De door mij gevonden gegevens kloppen namelijk absoluut niet met de dateringen in de zevende editie van de *Stripkatalogus* (Matla 1989, 653-661). Deze geeft met het verschijningsjaar 1946 de albums *De Zwarte Rotsen* en *Het geheim van de Eenhoorn*, wat zou kunnen kloppen (namelijk leverbaar op 16 januari 1947), en *Het gebroken oor*, dat echter vóór 8 mei 1947 nog niet leverbaar was. In 1947 zouden dan volgens de *Stripkatalogus* de albums *De krab met de gulden scharen*, *De geheimzinnige ster* en *De schat van Scharlaken Rackham* verschenen zijn, wat klopt, èn *Kuifje in Congo*, *Kuifje in Amerika*, *De Blauwe Lotus* en *De scepter van Ottokar*, maar die waren volgens Kuifje-weekblad tot 1948 nog niet leverbaar! **Van Hooydonck** (1990, 16) vermeldt overigens naar aanleiding van de publikatie op 4 (of 9) november 1947 van *De scepter van Ottokar* in 't Vrije Volksblad dat Casterman eerder dat jaar dit album al in het Nederlands had uitgebracht, maar dat moet dan toch zeker ná 2 oktober 1947 geweest zijn, zoals uit bovenstaande gebleken is[3].
Vervolgens verschijnt in 1948 het album *De 7 kristallen bollen*. Pas jaren later zou verschijnen *De sigaren van de farao* (1955) en nog eens twee decennia daarna de facsimile-uitgave van *Sovjetunie* (1975, voorafgegaan door twee illegale drukken in 1972).
Weer heel andere gegevens geeft het onlangs verschenen *Kuifje in Concreto* (Ottens 1992). **Ottens** benoemt de achterkanten van de Kuifje-albums naar het jaar van de meest recente uitgave die daarop vermeld wordt en merkt daarbij op dat dit niet noodzakelijkerwijs het moment van uitgifte hoeft te zijn (blz. 9). Volgens Ottens hebben maar liefst acht albums een eerste druk met een achterkant uit 1946 en nog eens drie albums een eerste druk met een achterkant uit 1947. Voor deze jaartallen wordt overigens geen enkel argument aangedragen en mijn speurtocht door de eerste twee jaargangen van Kuifje-weekblad leert wel dat ze ook geen reële datering inhouden.

Het Laatste Nieuws

Het is dus mogelijk dat de Nederlandse lezers van Kuifje-weekblad in 1946 (in elk geval vóór 16 januari 1947) de albums *Rotsen* en *Eenhoorn* kenden, maar *Bollen* en *Ster* zeker niet. Veel waarschijnlijker is het dat de veronderstelde bekendheid met Kuifje in het eerste nummer het rechtstreekse gevolg is van het feit dat dit blad uit het Frans vertaald werd.
De precieze datering van de oudste Kuifje-albums heeft dus te maken met het vraag of Nederlandstalige lezers überhaupt avonturen van Kuifje konden kennen vóór de verschijning van Kuifje-weekblad en dat blijkt theoretisch op beperkte schaal mogelijk. In dat geval kenden ze dus ook de naam van Kuifje als 'vertaling' van zijn Franse naam Tintin en sluit het nieuwe weekblad op die bekendheid aan.
Er is echter een veel plausibeler verklaring voor deze vroege naambekendheid van Kuifje. Dankzij ijverig speurwerk is namelijk onlangs gebleken dat de avonturen van Kuifje al lang vóór Kuifje-weekblad in een Nederlandse vertaling gepubliceerd zijn[4]. Het betreft hier de wekelijkse en later vrijwel dagelijkse publikatie van een vijftal avonturen van Kuifje in het Vlaamse dagblad Het Laatste Nieuws, dat in de periode waar het hier om gaat niet alleen in het Nederlandstalige deel van België verscheen, maar ook een betrekkelijk grote verbreiding in Brussel had (Deleu 1973-75, 814). De avonturen van Kuifje verschenen daarin van 26 september 1940 tot en met 2 september 1944. De verhalen tijdens de tweede wereld-

oorlog in Het Laatste Nieuws verschenen zijn:

1. *Tintin in Kongo*: 26 september 1940 - 16 oktober 1941 in 53 afleveringen van elk twee pagina's en twee afleveringen van elk één pagina. Eerste Nederlandstalige uitgave tot nu toe als *Kuifje in Congo* (later *Kuifje in Afrika*) in albumvorm te dateren op 1948 naar de in 1946 uitgebrachte Franse kleurenversie (Brigode 1988, 11);
2. *Tintin in Amerika*: 23 oktober 1941 - 16 december 1942 in 62 afleveringen van elk twee pagina's. Eerste Nederlandstalige uitgave tot nu toe als *Kuifje in Amerika* in albumvorm te dateren op 1948 naar de in 1945 uitgebrachte Franse kleurenversie (Brigode 1988, 19);
3. *De Avonturen van Tintin: Gespleten oor*: 23 december 1942 - 23 februari 1944 in 60 afleveringen van elk één pagina. Eerste Nederlandstalige uitgave tot nu toe als *Het gebroken oor* in albumvorm te dateren op 1947 naar de in 1943 uitgebrachte Franse kleurenversie (Brigode 1988, 32);
4. *De geheimzinnige ster*: 1 september 1943 - 24 mei 1944 in 177 afleveringen van elk één strook. Eerste Nederlandstalige uitgave tot nog toe in albumvorm te dateren op 1947 naar de in 1942 uitgebrachte Franse kleurenversie (Brigode 1988, 64). In Het Laatste Nieuws niet naar deze versie, maar in de vorm waarin dit verhaal eerder in het Frans in Le Soir verscheen (20 oktober 1941 - 21 mei 1942). Eerste vermelding van de naam *Kuifje* in strook 33 (27 oktober 1943);
5. *De erfenis van Kapitein Haddock*: 25 mei 1944 - 2 september 1944 in 83 afleveringen van elk één strook, waarna het verhaal abrupt afgebroken wordt. Eerste Nederlandstalige uitgave tot nog toe als *Het geheim van de Eenhoorn* in albumvorm te dateren op 1946 naar de in 1944 uitgebrachte Franse kleurenversie (Brigode 1988, 71). In Het Laatste Nieuws niet naar deze versie, maar in de vorm waarin dit verhaal eerder in het Frans in Le Soir verscheen (11 juni 1942 - 14 januari 1943).

De ontdekking van deze oudste publikatie van de avonturen van Kuifje is in allerlei opzichten opmerkelijk. In de eerste plaats wel omdat blijkt dat Kuifje aanvankelijk in het Nederlands nog zijn Franse naam *Tintin* draagt. Pas in strook 33 van *De geheimzinnige ster* gepubliceerd op 27 oktober 1943 wordt hij voor het eerst met de naam Kuifje aangeduid, maar dat is dan ook de éérste keer in dit verhaal dat zijn naam überhaupt valt, dus even goed kan men stellen hij met ingang van *De geheimzinnige ster* dus op 1 september 1943 met Kuifje aangeduid wordt, in plaats van met Tintin. Dat is minimaal altijd nog drie jaar vóór de verschijning van Kuifje-weekblad!

Opmerkelijk is ook de periode van publikatie in Het Laatste Nieuws, dat niet op 26 september 1940 begon te verschijnen, maar al sinds 1888 in Brussel uitgegeven werd (Deleu 1973-75, 814). De periode van 26 september 1940 tot en met 2 september 1944, toen de avonturen van Kuifje erin verschenen, blijkt namelijk precies samen te vallen met de periode tijdens de bezetting in Tweede Wereldoorlog, waarin Het Laatste Nieuws door de collaboratie werd overgenomen, en de einddatum ervan valt samen met de bevrijding van België. Net zoals het Franstalige Brusselse dagblad Le Soir, waarin Hergé de vooroorlogse avonturen van Kuifje gedurende de Tweede Wereldoorlog voortzette, was Het Laatste Nieuws dus fout. De lezers konden dan ook in 1944 pal boven [illegible]ering 147 van *De geheimzinnige ster* de [illegible]lgende wervende tekst lezen: 'Vlaamse[illegible] jongens, waar blijft gij? Komt eveneens t[illegible]t de Waffen-SS, tot de Vlaamsche SS-Sturmbrigade Langemark'.

Na de bevrijding van België hervatte de oorspronkelijke eigenaar van de krant op 5 september 1944 de publikatie van Het Laatste Nieuws (Deleu 1973-75, 812-13), maar ... zónder het afgebroken avontuur van Kuifje voort te zetten!

In wat volgt zal ik nader op de vorm en taal van deze oudste Nederlandstalige Kuifje-avonturen ingaan.

Tintin in Kongo

Op 26 september 1940, de eerste dag waarop Kuifje in Het Laatste Nieuws opduikt, wordt *Tintin in Kongo* ingeleid met de volgende tekst:

Dit is het begin van een heel plezierig verhaal voor groote en kleine jongens en ook voor groote en kleine meisjes. Er wordt in geteekend en verteld over Tintin, een reporter – dat is iemand die reizen maakt en daarover schrijft in de dagbladen – en over zijn witte fox Bobbie, trouwe gezel van al zijn avonturen.

Om te beginnen zijn reporter Tintin en Bobbie op avontuur getrokken naar Kongo, waar zij jacht zullen maken op leeuwen, olifanten, eenhoorns en andere verschrikkelijke dieren. Ze beleven heel wat, zoo vroolijke als gevaarlijke avonturen, en wat ze beleven zullen Broer en Zus hier elke week kunnen lezen en bekijken.

Wekelijks verschijnen er tussen 26 september 1940 en 16 oktober 1941 in de rubriek 'Voor Broer en Zus' in het totaal 53 afleveringen van elk twee bladzijden naast elkaar en twee van elk één bladzijde met bovenaan een korte inhoud van het voorafgaande, aanvankelijk steeds beginnend met 'Tintin, de snuggere reporter (...)' en vanaf blz. 21 steeds met 'Tintin, de wakkere reporter (...)'. Vanaf blz. 41 zijn de afzonderlijke plaatjes genummerd om tegen te gaan dat men van links naar rechts doorleest. Het formaat is aanvankelijk van een behoorlijke grootte (33 x 23,5 cm.), maar slinkt door de papierschaarste allengs tot 22 x 15,5 cm. Ten overvloede wijs ik er hier nog op dat bij de aflevering van 22 mei 1941 vermeld staat: 'Tintin bestaat nog niet in boekvorm'. Layout en tekenwerk zijn gebaseerd op de oorspronkelijke Franse zwart/wit-versie, die in 1931 in albumvorm verscheen, maar er zijn talloze kleine en grotere verschillen in gedetailleerdheid, in de grootte van de tekstballonnen enzovoort. Er zijn verschillen tussen enerzijds de oorspronkelijke Franse zwart/wit-versie en anderzijds de Laatste Nieuws-versie en de kleurenversie. Zo hebben de beide laatste versies met elkaar gemeen dat Jimmy Mac Duff van een neger in een blanke veranderd is (afb. 1ab). Van de andere kant is Jimmy Mac Duff in de beide zwart/wit-versies nog 'bestuurder van het groote Amerikaansche circus' (in de kleu-

BANDIT!...C'EST TOI QUI A ARRANGÉ DE LA SORTE MON LÉOPARD APPRIVOISÉ, UN LÉOPARD DOUX ET INOFFENSIF, QUI VENAIT MANGER DANS LA MAIN. ET MAINTENANT, IL PLEURE ET GÉMIT! TU ME LE PAYERAS, A MOI, JIMMY MAC DUFF, DIRECTEUR DU GRAND CIRQUE AMÉRICAIN!
?
?
-HERGÉ-

SCHELM!...GE HEBT WAT UITGEHAALD MET MIJN AFGERICHT LUIPAARD, EEN ZACHT, LIEF LUIPAARDJE, DAT ZOO UIT DE HAND KWAM ETEN. NU HUILT EN KERMT HET VAN DE PIJN. MAAR GE ZULT HET ME BETALEN: AAN MIJ, JIMMY MAC DUFF, BESTUURDER VAN HET GROOTE AMERIKAANSCHE CIRKUS"!...
?
42
-HERGÉ-

in de kleurenversie ook Kuifjes grap om zijn luipaard te genezen ontbreekt (afb. 2). Zo draagt de romp van het vliegtuig waarmee Kuifje Kongo verlaat in de zwart/wit-versies nog het kenteken 00-ABG, dat in de renversie is hij een dierenhandelaar), terwijl

DAT BEEST WAS DUS GETEMD. GOED. HETZELVE GENEZEN IS NIET MOEILIJK. UW LUIPAARD HEEFT EEN SPONS OPGESLOKT. DOE HET DIER NU OOK EEN ZWART BORD INSLIKKEN. UIT GEWOONTE ZAL DE SPONS HET BORD GAAN WRIJVEN. MET DEN TIJD IS DE SPONS VERSLETEN EN UW LUI-PAARD GENEZEN. BEGREPEN?... EN NU, UITGERUKT!....
?

Afb. 2: In de kleurenversies vervallen grap van Kuifje (HLN 1941).

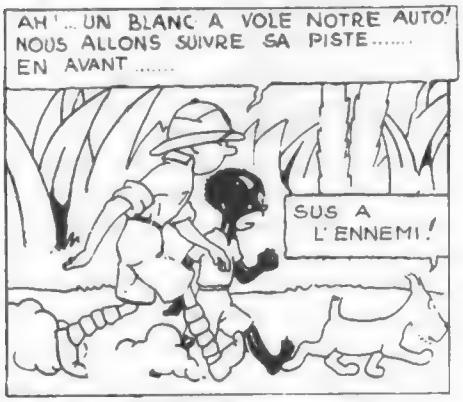

Afb. 3a: Koko in de Franse oerversie (Congo-album 1931).

Afb. 3b: Koko met gefatsoeneerde lippen (HLN 1941).

Afb. 3c: Koko met uitgewerkt decor (definitieve versie).

huidige versie vervallen is, behalve een klein stukje van de G op blz. 61-III-2[5]. Om die verschillen met de kleurenversie, die vrijwel helemaal hertekend werd, gaat het hier echter niet.

Tekeningen: Ten opzichte van de Franse zwart/wit-versie geeft *Tintin in Kongo* vaak meer details: kleding heeft meer plooien en in het decor zijn meer steentjes en graspolletjes en -sprietjes te zien. Het negertje Koko heeft meer krulletjes in zijn haar en vanaf blz. 19 zijn Bobbie en Kuifje steeds hertekend zoals in het latere kleurenalbum (afb. 3abc en 4abc). Dat geldt nog niet voor de decors, die het midden blijven houden tussen de zwart/wit- en de kleurenversie. Vanaf blz. 23 worden ook de dikke negerlippen van Koko tot wat normaler proporties teruggebracht en worden ook de andere negers steeds minder grof getekend. Vanaf blz. 51 benadert de kranteversie steeds meer de kleurenversie. Het opvallendste verschil vormt wel blz. 109. De Franse zwart/wit-versie en de kranteversie hebben hier niet alleen een grote plaat, die in de kleurenversie ontbreekt, maar de plaat in de kranteversie (afb. 5) is ook heel anders dan die in de zwart/wit-versie (afb. 6)!

Tekst: De taal is duidelijk veel Vlaamser dan in latere versies: Kuifje en Bobbie spreken elkaar aanvankelijk steeds *Ge* of hypercorrect *U* aan. Bobbie spreekt zelfs een leeuw met *U* aan. Ook het negertje Koko spreekt voluit Vlaams ('t is gij? ...Menhi Tintin?...).

Namen: De negerstam, die in de oorspronkelijke Franse versie 'les ba baoro'm' (baba au rhum: een krententaartje met rum) heet, wordt in de kranteversie 'Krabo-koko's' of 'Krabokoko's' (= krabbekokers. Tegenwoordig 'Babaor'm', vergelijk 'Babaorum' in *Asterix*) genoemd. De andere negerstam verandert in de kranteversie van 'les 'm 'hatuvu' (m'as-tu vu?: heb je me gezien?) in 'Laatzedoros' (= laat ze door. Tegenwoordig 'Rhumbaba's', dat natuurlijk hetzelfde als 'Babaor'm' betekent).

In de huidige kleurenversie wordt Kuifje op blz. 61 door een vliegtuig uit Afrika opgepikt voor een reportagereis naar Amerika. Hij neemt daarom afscheid met de woorden: 'Adieu, Afrika! ... En nu naar Europa, om vandaar weer over te steken naar Amerika! ...'. Dit is een ingreep achteraf om dit avontuur beter op het volgende te laten aansluiten. In Het Laatste Nieuws weet hij nog niets van die reportagereis. De tekst luidt daar dan ook: 'Hiermee is onze reportage ten einde. Wie weet naar welk werelddeel we na onze terugkeer thuis zullen moeten vertrekken'. Onder de laatste aflevering wordt vervolgens *Tintin in Amerika* als volgt aangekondigd:

Beste Broertjes en Zusjes,

Hiermee is de reis van Tintin en van Bobbie in Kongo ten einde. Geef toe dat ze er nogal wat beleefd hebben, nietwaar?

Maar Tintin kan nooit lang rustig in zijn land blijven. Daarvoor beleeft hij veel te gaarne avonturen, hoe opwindender hoe liever.

Daarom is hij kort na zijn terugkeer uit Kongo maar weer scheepgegaan samen met zijn trouwen Bobbie. Ze zijn naar Amerika vertrokken, waar Tintin de bekende gangsterbenden van Chicago uitroeien wil. En nu is Tintin wel heel slim en Bobbie is dat ook, maar de gangsters zijn het ook en daarom gaat dat uitroeien niet vanzelf.

Wat Tintin in Amerika heeft beleefd dat gaat gij van volgende week af hier kunnen zien en lezen.

Dus, Broertjes en Zusjes, niet vergeten: volgende week beginnen op ons blaadje de avonturen van 'Tintin in Amerika'.

Tintin in Amerika

Het avontuur *Tintin in Amerika* wordt in de wekelijkse 'Voor Broer en Zus'-rubriek op 23 oktober 1941 bij de jonge lezers als volgt ingeleid:

Broertje en Zusje!

Kijk eens goed op dit blaadje. Er is een groote verandering waar te nemen. Onze goede vriend Tintin, dien we verleden week, samen met zijn fox Bobbie, Kongo zagen verlaten, is alweer op reis gegaan. Hij komt aan te Chicago, ge weet wel, die groote stad in Amerika. Nu is het bekend, dat Chicago langen tijd een stad van gangsters en bandieten van allen slag is geweest. Tintin gaat die schelmen bestrijden. Hij is natuurlijk vergezeld door zijn hond. De strijd zal hard zijn, en Tintin gaat heel wat avonturen beleven, met auto's, motorfietsen, treinen, paarden en bandieten die -- hoewel zij weten dat Tintin en Bobbie erg slim zijn, nog slimmer willen zijn.

Het verhaal van al deze opwindende, vaak plezierige avonturen, kunt ge van nu af volgen op onze bladzijde 'Voor Broer en Zus'

Wekelijks verschijnen er tussen 23 oktober 1941 en 16 december 1942 in het totaal 62 afleveringen in de krant, aanvankelijk steeds twee bladzijden naast elkaar met bovenaan telkens een korte inhoud van het voorafgaande. Voor de duidelijkheid (om tegen te gaan dat men van links naar rechts doorleest) zijn de plaatjes afzonderlijk genummerd. Vanaf de vijfde aflevering zijn de afleveringen bovendien romeins genummerd, dus van V tot en met LXII. Voor zover

Afb. 4a: Franse oerversie (Congo-album 1931).

Afb. 5: In de huidige versie tussen blz. 61 en 62 vervallen plaat (Congo-album 1931).

Afb. 6: In de huidige versie tussen blz. 61 en 62 vervallen plaat (HLN 1941).

na te gaan verschijnt deze rubriek tot aflevering XXXIX (9 juli 1942) op donderdag, vanaf aflevering XXXX (14 juli 1942) op dinsdag en vanaf LVIII (18 november 1942) op woensdag.

Lay-out en tekeningen: De lay-out van de afleveringen is weliswaar die van de oorspronkelijke Franse zwart/wit-versie, maar de tekeningen zijn al hertekend. Dat wil zeggen dat ze in grote lijnen identiek zijn aan de latere kleurenversie, maar vaak toch minder gedetailleerd in de decors. Omdat de lay-out van de kleurenversie totaal anders is dan die van de zwart/wit-versie, wijken de plaatjes toch op vele punten af. Ze zijn vaak breder, maar soms ook smaller. Dat is goed te zien in afbeelding 7: voor Het Laatste Nieuws (afb. 7b) werd de oorspronkelijke zwart/wit-versie (afb. 7a) helemaal hertekend, maar in de kleurenversie (afb. 7c) werd die vervolgens weer afgesneden. In de kleurenversie worden plaatjes toegevoegd, maar soms worden ook plaatjes uit de kranteversie weggelaten. Kortom de versie in Het Laatste Nieuws is een tussenstadium tussen de Franse zwart/wit-versie en de latere kleurenversie. Vanaf aflevering XXXIV (4 juni 1942) is de lay-out in de krant gelijk aan die van de kleurenversie, dat wil zeggen dat nu in één plaat twee oorspronkelijke bladzijden van de zwart/wit-versie samen genomen zijn. De plaatjes zijn in deze aflevering nog afzonderlijk genummerd, maar vanaf de volgende (XXXV) niet meer. Dat hoeft ook niet meer, omdat verwarring nu uitgesloten is. Terwijl de lay-out nu identiek is aan die van de albumversie, gaan de tekeningen juist geleidelijk terug naar de oorspronkelijke meer primitieve zwart/wit-versie. Vanaf aflevering XXXX (= blz. 41) in de krant een halve bladzijde per week zoals in de zwart/wit-versie, maar dan al wel omgelay-out: de krant valt nu helemaal terug op de zwart/wit-tekeningen. Er is alleen nog maar herschikt.

Vanaf aflevering XLII (= blz. 42) worden weer volgens de lay-out van de zwart/wit-versie twee bladzijden naast elkaar geplaatst met apart genummerde plaatjes: de tekeningen zijn evenwel hertekend in de krant zoals in de latere kleurenversie. Opvallend wat betreft hertekening is de grote plaat met de huldiging van Kuifje op blz. 62-I-2: alleen Kuifje en Bobbie zijn in de krant en de kleurenversie hertekend, de politiemannen en publiek op achtergrond zijn tot op heden duidelijk zichtbaar identiek aan de oudste Franse zwart/wit-versie. De verschillen komen verder op het volgende neer:

Decors: Hoewel de kranteversie al heel wat gedetailleerder is dan de zwart/wit-versie, ontbreken er wat de decors betreft ten opzichte van de kleurenversie op de achtergronden nog vaak horizonnen en skylines, bomen, struiken, bergen of (in steden) etalages en toevallige voorbijgangers. De wigwams van de Indianen op blz. 20 en volgende zijn er ook aanzienlijk minder gedecoreerd. Uitzonderlijk is dat de Franse

Afb. 4b: Het Laatste Nieuws (1941).

Afb. 4c: Huidige versie.

zwart/wit-versie gedetailleerder is: op blz. 46-III-2 heeft deze een etalage op de achtergrond (afb. 8a), waar de krant niets heeft (afb. 8b) en de kleurenversie alleen een wat meer met stenen gedetailleerde muur (afb. 8c).

Tekst: Ook het Nederlands in deze versie is duidelijk Vlaamser: Bobbie noemt Kuifje *Ge* en Kuifje spreekt hem hypercorrect met *U* aan. *Nochtans* wordt *toch* (blz. 33-IV-1) en *kaasklok* wordt in de kleurenversie *kaasstolp* (blz. 33-IV-2)[6]. Waar de kleurenversie oorspronkelijk spreekt van *ledepoppen* voor etalagepoppen (in de recentste versie: *poppen*), heeft de krant het nog over *mannekijns*, waar de Franse oerversie *mannequins* heeft (welke naam overigens ooit uit het Vlaams ontleend is!). De tekst van de kranteversie benadert steeds die van de Franse zwart/wit-versie dichter dan de kleurenversie (bij voorbeeld blz. 30-III-1, waar beide een grapje van Bobbie hebben in verband met een prentbriefkaart dat in de kleurenversie vervallen is). Soms, vooral in de laatste hervertaling, keert de tekst van de kleurenversie terug naar het Franse origineel.

C'EST UNE AUTO QUI A PRIS EN ECHARPE UN TAXI MONTÉ PAR DES POLICIERS .
LE BANDIT QU'ILS POURSUIVAIENT A PU S'ECHAPPER
OH ! PAPA !.. TOUT EST CASSÉ...
ON DIT QU IL Y A UN MORT !
QUEL CHOC !
UN ACCIDENT TERRIBLE !

Afb. 7a: Franse oerversie (Amérique-album 1932).

Afb. 8a: Franse oerversie (*Amérique*-album 1932).

Afb. 8b: Een van de weinige voorbeelden van minder gedetailleerde decors (HLN 1942).

Dat is aardig, en 'k ben U er zeer erkentelijk voor. Maar we hebben onder die bedrijven al tijd genoeg verloren. 'k Ga lie- ver zelf zoeken ! . . .

Afb. 8c: De vertrouwde decoruitbreiding in de huidige versie.

Zonder directe noodzaak van de lay-out zijn in de kranteversie nog verschillende tekstballonnen aanwezig, die in de kleurenversie vervallen zijn, bij voorbeeld van Kuifje (blz. 8-I-3, 28-III-3), van Bobby Smiles (blz. 25-V-3), van de stationschef (blz. 31-III-1) en van Slim (blz. 32-III-2). Het meest monddood heeft Hergé toch Bobbie gemaakt (blz. 2-III-1, 6-I-3, 7-III-2, 9-II-3): deze tendens zit natuurlijk ook in de Kuifjereeks als geheel, waarin Bobbie zijn oorspronkelijke spraakvermogen uiteindelijk verloren heeft. Tenslotte spreekt Kuifje in de krant Bobbie nog al eens aan met *lieve Bobbie* waar de kleurenversie *beste Bobbie* heeft (bij voorbeeld blz. 33-IV-2, 51-IV-1 en 59-I-4).

Scenario: Echt grote verschillen in scenario zijn er uiteraard niet: er wordt gebruik gemaakt van bestaande tekeningen en het gaat om het zelfde verhaal. Een echt verschil vormt de scène waarin Kuifje door de Indianen gevangen genomen wordt en aan een totempaal gebonden. In de oorspronkelijke zwart/wit-versie en de kranteversie weet hij daarna hij door onderlinge ruzie van de Indianen te ontsnappen om vervolgens door de schurk Bobby Smiles in een ravijn gejaagd te worden. Vervolgens is er een solooptreden van Bobbie onder het tussenkopje 'Ondertusschen ...', waarin Hergé laat zien hoe het intussen met Bobbie is vergaan. In de kleurenversie zijn de plaatjes van dit solooptreden echter gevoegd tussen de scènes waarin Kuifje gevangen is door de Indianen (blz. 21-24). Een ander verschil vormen de drie tijdsindelende tussenkoppen 'De volgende dag' (blz. 14-16), die zowel in de zwart/wit-versie als in de kranteversie ontbreken.

Namen: De kleurenversie heeft op blz. 8-IV-2 en 3 *drink Coca-Cola 5 c*, waar de krant nog *verfris(...)* heeft en de zwart/wit-versie *Refres(...)*, een kwestie van reclame of realiteitszin. Echte naamsveranderingen zijn:

- *Beatrix* voor Kuifjes paard, in de kleurenversie *Beatrijs* (blz. 17-II-2);
- *Krijgers-met-de-gebonden-teenen* en *Groote 'Kan-al'*, in de kleurenversie *Zwartvoet-krijgers* en *Groote geest*, later *Grote Manitu* (blz. 19-III-2); in de zwart/wit-versie *guerriers orteils-ficelés* en *grand manitou*;
- *Bleekgezicht-met-de-hoornomrande-oogen*, in de kleurenversie *Briloog-bleekgezicht*, later *Bleekgezicht-met-de-schildpad-omrande ogen* (blz. 19-IV-1, 26-III-1); in de zwart/wit-versie: *Visage-pale-aux-yeux-cerclés-d'écaille*;
- *Argelooze buffel*, in de kleurenversie *koudbloedige-Bison* (blz. 22-IV-3);
- *Laffe kwibidi*, in de kleurenversie *Laffe prairiewolven* (blz. 23-I-2);
- *Opgevulde gans*, in de kleurenversie *Schorren-Eend* (blz. 27-II-3); in de zwart/wit-versie *Canard-embourbé*;
- De ontvoerde personen heten in de zwart/wit- en kleurenversie (blz. 51-I-2) *Goodnews* en *M.R.C. Sword*, maar in de krant *Praatmans* en *Zwaardmans*;
- De schurk die in de kleurenversie *Sam* heet (blz. 59-II-3) heet in de krant *Bill*;

Gespleten oor

Het avontuur *Gespleten Oor* wordt in de woensdagse 'Voor Broer en Zus'-rubriek

Afb. 9: Moeilijk te lezen, maar op het spandoek linksachter staat echt: *Die van San Theodoros zijn bangerikken* (HLN 1943).

EEN AUTO IS ZIJDELINGS OP EEN TAXI MET POLITIE-MANNEN INGEREDEN...
DE BANDIET, DIEN ZE ACHTER-VOLGDEN, IS ONTSNAPT
MEN ZEGT, DAT ER EEN DOODE IS
WAT EEN SCHOK
O... PAPA ALLES IS KAPOT
EEN VERSCHRIKKELIJK ONGELUK

Afb. 7b: Hertekende versie Het Laatste Nieuws (1941).

Afb. 7c: De huidige afgesneden versie.

van 16 december 1942 bij de jonge lezers als volgt ingeleid bij de laatste aflevering van *Tintin in Amerika*:

Beste Broers en Zussen

Tintin is dus, na zijn glansrijke overwinning op de gangsters van Chicago, weer naar Europa afgereisd. Maar een man als Tintin blijft niet lang gerust op dezelfde plaats. Zijn drang naar avonturen is zoo sterk, nietwaar! Daarom ook zal hij alweer gauw in nieuwe avonturen betrokken worden. Hoe en waar, dat vertellen we u in Gespleten Oor het nieuwe Tintinverhaal dat in ons volgende blaadje aanvangt. En Bobbie vergezelt zijn meester weer.

De inleiding bij eerste aflevering op 23 december luidt vervolgens:

Beste Broers en Zussen,

Hieronder vangen de avonturen aan van TINTIN en zijn trouwen fox BOBBIE. Thans gaan we hen volgen naar de Zuid-Amerikaansche nog schier onbekende binnenlanden. Hij zal daar voorzeker weer heel wat beleven.

Het Laatste Nieuws heeft van 23 december 1942 tot 23 februari 1944 wekelijks een aflevering van vier stroken, waarbij twee pagina's van de Franse zwart/wit-versie net zoals in de kleurenversie tot één bladzijde gecomponeerd zijn. Ze zijn afzonderlijk romeins genummerd I-LX, dus 60 afleveringen op een klein formaat van 11 x 15 cm. Deze lay-out heeft voor de krante- en kleurenversie allerlei kleine ingrepen tot gevolg, zoals bredere, smallere of hogere plaatjes en dergelijke, maar de tekeningen zijn in principe gelijk aan die van de oudste zwart/witversie uit 1935-37.

Scenario: Door de herschikking van twee zwart/wit-bladzijden tot één pagina komt het pagina-einde van de oerversie vaak uiteindelijk midden op een pagina terecht. Dit heeft zeker ook gevolgen voor de oorspronkelijke cliffhangers op het eind van de bladzijden. Zo wordt Kuifje bij voorbeeld op blz. 29 door Alcazar beschoten na een verloren schaakpartijtje. In de Franse zwart/witversie eindigt de bladzijde na blz. 29-III-1, zodat de lezers moeten denken dat Kuifje dood is: in de krante- en kleurenversie echter loopt het verhaal meteen door en ziet de lezer onmiddellijk dat Alcazars pistool met losse flodders geladen was.

Tekst: Afgezien van spellingsverschillen (Aroembaya-fetisj, Aroembaja's, Badoerajalstroom) is de tekst weer duidelijk Vlaamser, waar bij voorbeeld het kleurenalbum *mevrouw* heeft (blz. 1-II-2), heeft de krant *madammeke*. Fraai is ook de vertaling van een spandoek met oorspronkelijk de tekst *Les San Theodoriens sont des poltrons* in het moeilijk te lezen *Die van San Theodoros zijn bangerikken* (afb. 9) waar de kleurenversie *Alcazar ter dood* heeft of in de vertaling van 1987 *Dood aan Alcazar* (blz. 42-III-4). Zo wordt ook *Au diable toi!* in de kranteversie tot *Weg gij, hond!* (kleurenversie: *Verduivelde pesthond!*, later *Lelijke hond!*, in 1987 *Wegwezen, jij!* (blz. 25-II-1). Nog iets over vreemde talen in dit verhaal: Het gebroken Nederlands van de messenwerper Ramon ontbreekt in de zwart/wit- en kranteversie. Het is een uitvinding van de Nederlandse albumvertalers. Het Nederlands met Jiddisch accent is wèl terug te vinden in het Franse origineel. De kranteversie heeft: 'Ha, U petoelt die twee kleine vedisjes? Hoe die hier ghekomen sijn?' (kleurenversie: 'Ha ja, tie twee kleine peeltjes ... Hoe ik er aan gekomen pen? ...' op blz. 57-II-3). Tenslotte de taal van de Arumbaya's op blz. 52: met 'Hejjegin beltji ghezin?', 'Beltji kadoge doen on Walker' en dergelijke wijkt de krant nogal af van de Franse en huidige Nederlandse versie, maar het is wel een stuk duidelijker, zoals op afbeelding 10 te zien is

Namen: *Kuifje* heet hier nog *Tintin*, maar vanaf blz. 56 noemt Kuifje *Bobbie* consequent *Bob* (3x). Een bloemlezing uit andere verschillen:

- *Museum voor volkenkunde*, in de kleurenversie *Ethnographisch mus(eu)(m)* (blz. 1-I-1); in de zwart/wit-versie *Musee etnographiqu(e)*;
- Het door Kuifje geraadpleegde boek over Zuid-Amerika heet in de krant *Een reis naar Amerika* door Ch.J. Wandelaar (Uitgeverij De wijde wereld 1853: afb. 11b), in de kleurenversie op blz. 2-II-5 *Reis naar Zuid-Amerika* door Ch.J. Walker (Zwartman's Uitg. Mij. 1875: afb. 11c); in de zwart/wit-versie *Voyages aux Amériques* door Ch.J. Walkerss (Graveau-Editeur 1853: afb. 11a). In de recentste Nederlandse vertaling van 1987 (afb. 11d) is de titel trouwens alweer veranderd in *Reis naar Amerika*!
- De vrouw van de verstrooide professor op blz. 6-I-2 heet in de zwart/wit- en de kranteversie *Ernestine*, in de kleurenversie *Nestje* (vertaling 1987 *Stientje*);
- De buren van Balthazar heten in de krant

Afb. 10: Arumbayaans in *Gespleten Oor* (HLN 1942).

Afb. 11a: Franse oerversie (*Oreille cassée*-album 1932).
Afb. 11b: De versie van Het Laatste Nieuws (1942).
Afb. 11c: De oudste Nederlandse kleurenversie (Oor 1947).
Afb. 11d: De Nederlandse kleurenversie in de vertaling van 1987.

de Peetersen. In de oudste Nederlandse kleurenversie (blz. 8-III-3) heten ze *de Janssens*, wat aansluit bij de zwart/wit-versie die *les Dupont* heeft. In beide laatstgenoemde versies doet zich dus het probleem voor dat deze buren dezelfde naam dragen of dezelfde personen zijn als *Jansen* en *Jansens*. Dat is geen slordigheidje van Hergé, want tòt *De scepter van Ottokar* (in *Sigaren*, *Lotus* en *Rotsen*) zijn de twee detectives nog naamloos en worden ze alleen aangeduid met X33 en X33bis. Toen ze veel later pas in *De scepter van Ottokar* de namen Dupont en Dupond kregen moesten dus ook de buren van Balthazar omgedoopt worden: in de Franse kleurenversie werd dat *les Dupuis*, in de Nederlandse *de Peeters* en in de vertaling van 1987 *de Van Puttens*;

- Kolonel *Snor*, eveneens een buur van Balthazar, heet in de kleurenversie kolonel *Brom* (blz. 9-I-1); in de zwart/wit-versie colonel *Ronchont*;
- Alonzo Perez woont in *Villa Zonneschijn* te *Kerkedorp*, in de kleurenversie *Villa Zonnestraal* te *Aanaarden* (blz. 11-I-3); in de zwart/wit-versie *Villa 'Rayon de Soleil'* te *Falaisy*;
- Rodrigo Tortilla verblijft in pension *Libertas*, in de oudste kleurenversie *Patria* (blz. 12-II-4); in de zwart/wit-versie en de vertaling van 1987 ook *Libertas*;
- Kapitein van de Ville de Lyon heet in de Franse zwart/wit-versie *Dupont*. Hier doet zich dus het zelfde probleem voor als hierboven bij de buren van Balthazar. De krant vertaalt weer keurig *Peeters*, de kleurenversie heeft *Le Goffic* (blz. 16-IV-1) net zoals de verbeterde Franse kleurenversie;
- *R.W. Chicklett*, in de kleurenversie *R.W. Chicklet* (blz. 31-I-1 enzovoort);
- *B. Mazaroff*, in de kleurenversie *Basil Bazaroff* (blz. 33-IV-4);
- *Trulimano*, in de zwart/wit- en de kleurenversie *Don José Trujillo* (blz. 45-III-3);
- De ontdekkingsreiziger heet *Deckers*, in de zwart/wit- en de albumversie *Ridgewell* (blz. 45-IV-2); in Het Laatste Nieuws spreekt Deckers consequent ook geen Engels;
- Op een bord boven de werkplaats met *J. Balthazar* in de zwart/wit- en kranteversie blijkt de broer van de beeldhouwer Balthazar de voorletter *J.* te dragen. Balthazar in de kleurenversie is dus geen voor- maar een achternaam (blz. 57-III-2);
- De rijke Amerikaan heet in de krant *John Goldwood*, in de zwart/wit- en albumversie *Samuel Goldwood* (blz. 58-II-1).

De geheimzinnige ster

Dit avontuur verschijnt in 177 afleveringen van elk één strook van 1 september 1943 tot 24 mei 1944 met een frequentie van gemiddeld vier tot vijf afleveringen per week. De 177 kleine strookjes van niet meer dan 16 x 4 cm. bestaan meestal uit vier of meer plaatjes en zijn rechtsonder genummerd met H.1, H.2, H.3 enzovoorts. De afgedrukte versie is niet naar de Franse albumuitgave in kleur, hoewel die toch eind 1942 al verschenen was. Ze is identiek aan de oorspronkelijke vóórloper daarvan, die tussen 20 oktober 1941 en 21 mei 1942 in Le Soir verschenen was. Dat lijkt merkwaardiger dan het is: door papierschaarste hadden de kranten namelijk zo'n beperkt aantal pagina's, dat de albumversie (die niet in stroken afgedrukt kan worden) veel te veel plaats in zou nemen.

Juist in verband met de tweede wereldoorlog bevindt zich in deze versie een merkwaardige passage, die in *alle* kleurenversies vervallen is, dus óók in de Franse van eind 1942. Het gaat hier om strook H.19 die eind september 1943 in Het Laatste Nieuws stond. De onheilsprofeet Phillipulus achtervolgt en bedreigt Kuifje, terwijl hij het einde van de wereld aankondigt, zoals in de kleurenversie op blz. 8-I-3 te zien is (afb. 12a). In de krant echter is op dit plaatje ook een etalage te zien met het opschrift 'Levy', waarvoor twee onmiskenbare Joden met kromme neuzen, baarden en hoeden. Dan volgt er een plaatje, dat in de albums ontbreekt, waarop de ene Jood tegen de ander zegt: 'Heb je gehoord Isaak? ... Dat most nou's waar weze'. De andere antwoordt daarop: 'Mij best hoor, 'n mooi zaakie sou dat sijn, Salomon. Mot ik nog 50.000 Fr. schuld betalen, vergaat de wereld, betaal ik niks ...' (afb. 12b). Het meest merkwaardige is dat over het schrappen van deze zeker in die tijd bizarre grap met geen woord gerept wordt in de verzamelde Tintinologische literatuur. Bij mijn weten heeft ook Hergé er in de pers nooit iets over gezegd. Hij heeft het bij voorbeeld in zijn uitvoerige interviews met **Sadoul** wel over de later veranderde Amerikaanse vlag in de kleurenversie, maar zwijgt over deze ingreep en Sadoul merkt in zijn zeer gedetailleerde bibliografie slechts op 'sans modifications notables' (Sadoul 1975, 103, 136). Ook *Peeters* (1993, 70-71) zwijgt in zijn standaardwerk *De wereld van Hergé* over deze passage. Hij heeft het bij de behandeling van *De geheimzinnige ster* overigens wel degelijk over 'de situatie in het bezette België', waar hij zegt: 'Uit vrees voor de censor wilde Hergé actuele onderwerpen vermijden en zocht daarom naar thema's die zover mogelijk afstonden van de alledaagse werkelijkheid'. Dat kun je inderdaad wel zeggen! Twee Joden die september 1943 op straat grapjes staan te maken, terwijl intussen sinds het eerste konvooi op 4 augustus 1942 vanuit Mechelen naar Auschwitz de Belgische Joden gedeporteerd en uitgemoord worden (Van Hauwermeiren 1990, 58). Bij de eerste Franstalige publikatie van deze passage in Le Soir in november 1941 kon Hergé dit uiteraard nog weten. Het pleit ook wel voor hem dat hij deze passage schrapte in het Franse kleurenalbum van eind 1942, maar intussen stond deze passage toch wel eind 1943 in de krant. Vreemder wordt deze passage en het schrappen daarvan echter in het licht van wat Peeters op

Ja, de pest zullen zij krijgen!... De builenpest!... En de cholera!...
En het zal het einde van de wereld zijn, knecht van Satan!...
Heb je ooit zo 'n kerel gehoord!..

Afb. 12a: De geheimzinnige ster sinds 1947.

Afb. 13: Kuifjes vreugdegezang in Het Laatste Nieuws in 1944 (Ster).

dezelfde plaats met betrekking tot dit album zegt: 'Twee dingen heeft Hergé altijd betreurd. Het eerste was de naam die hij de financier van de concurrerende Peary-expeditie had gegeven: Blumenstein, een naam met ongelukkige joodse connotaties (...). De andere kwestie die Hergé lang dwarszat was het feit dat hij zijn poolschip *Aurora* niet naar een bestaand model had getekend (...)'. Een acuut geval van geheugenverlies? Elders in dit nummer van Stripschrift wijst **Erik van der Hoeven** op de Joodse bankier Blumenstein, die pas veel later - in elk geval ná de Nederlandse druk van 1952 - tot Bohlwinkel omgedoopt zou worden.

Tekst: Afgezien van het algemene Vlaamse karakter zijn de krachttermen van Haddock zeer opvallend. Ze verschillen niet alleen van de latere kleurenversies, die onderling ook weer verschillen, maar bijzonder is dat er nog helemaal geen *(Duizend) bommen en granaten* in voorkomen! Normaal gesproken is dat de vertaling van het Franse *Tonnerre de Brest* èn *Mille sabords*, maar in Het Laatste Nieuws brult Haddock daar in het eerste geval *Neptunus sta mij bij* of *Bij den baard van Neptunus* en in het tweede *Duizend ankers en scheepsmasten* of iets dergelijks. In een aparte tabel heb ik alle varianten uit dit verhaal en uit het hierna nog te behandelen *Het geheim van de Eenhoorn* bijeengeplaatst inclusief de originele Franse term en de vertalingen in de oudste (1947) en de recentste (1986-87) kleurendruk. Varianten in de tussenliggende drukken zijn niet aangegeven, er zijn tenslotte grenzen.

Merkwaardig is in de kranteversie ook het vreugdelied dat Kuifje zingt als hij op de in zee zinkende meteoor een vliegtuig hoort aankomen. De kleurenversies, die onderling weer licht verschillen, hebben zoiets als *Falderie ... Falderaa ... Tralala-oeti ... Tralalaa* ... (blz. 54-55), maar in de krant zingt Kuifje *Morgen rijdt de reuzewagen ... reuzewagen ... kinderen blij ... Dan dragen wij kanten kragen ... Kleeren van zij ... Morgen rijdt de reuzewagen, reuzewagen ...* (afb. 13). We herkennen dit lied als een Antwerpse variant van *Het Reuzenlied*, een rondedanslied met de volgende tekst: *Morgen rijdt de reuzewagen, reuzewagen, / Kinderen blij; / En dan dragen wij kanten kragen, kanten kragen, / Kleeren van zij! / Keert u eens om, reuske, reuske, / Keert u eens om, / Reuzeblom!* De melodie is die van *Als de grote klokke luidt* (De Cock 1903, blz. 97). In het Franse origineel zingt Kuifje overigens *Sur le pont d'Avignon*!

Namen: Bobbie wordt nu consequent *Bob* genoemd. Niet alleen door Kuifje (59x), maar ook door Haddock (4x) en anderen (2x). Andere bijzonderheden zijn:

- De Amerikaanse bankier, die de expeditie van de Peary financiert, draagt nog de Joodse naam *Blumenstein*, in de latere kleurenversies *Bohlwinkel*;
- De directeur van de Sterrenwacht heet *Hypoliet Kalys*, in de kleurenversie *Hippolytus Kalys*;
- De onheilsprofeet heet *Filipus*, in de kleurenversie *Philippulus* (blz. 7-IV-3);
- De geleerde Paul Cantonneau (in latere albums: Kwartier) is verbonden aan de *Universiteit van Genève*, in de kleurenversie *Hoogeschool van Freiburg* (later *Universiteit van Freiburg*);
- Haddock is voorzitter van de *B.A.Z. (Bond van Antialcoholistische Zeelieden)*, in de kleurenversie *L.Z.G. (Liga der Zeevarende Geheelonthouders)*;
- De agent van de Golden Oil op IJsland heet *Smits* of *Smit*, in de kleurenversie *Smith*.

De erfenis van Kapitein Haddock

Achter deze afwijkende titel gaat schuil *Het geheim van de Eenhoorn*. Dagelijks wordt tussen 25 mei 1944 en 2 september 1944 één klein (14 x 3,5 cm.) strookje gepubliceerd dat bestaat uit vier of meer plaatjes. De strookjes zijn afzonderlijk genummerd met H.1, H.2 enzovoort tot en met H.83, waarna het verhaal abrupt afgebroken wordt. Het verhaal is dan gevorderd tot blz. 31-III-1 van de kleurenversie. Vreemd genoeg zijn de afleveringen niet gelijk aan de Franse kleurenversie, die eveneens in 1944 verscheen, maar zijn ze voor zover na te gaan identiek aan de oorspronkelijke Franse kranteversie van dit verhaal, die eerder in de Brusselse Le Soir verscheen was tussen 11 juni 1942 en 14 januari 1943. Ook hiervan moet papierschaarste zijn wel de oorzaak zijn. Tot en met H.10 draagt elke aflevering de titel *De erfenis van Kapitein Haddock*, daarna dragen ze geen titel meer.

Lay-out: Net zoals in de Franse oerversie zijn de tekeningen vaak breder of smaller naar gelang de lay-out van de kleurenalbums dat vereiste. Zo worden er soms van één strookje in de krant (afb. 14a) twee hele albumstroken gemaakt (afb. 14b). Om dezelfde reden bevat de kranteversie soms plaatjes die in de albumversie ontbreken en andersom. Een voorbeeld van dit laatste geeft afbeelding 15. In de kranteversie begeeft François van Hadoque zich naar de *kruitkamer* (15a). In de kleurenversies gaat hij echter naar de *Heilige Barbara*, een begrip dat de minder zeewaardige lezer niet zo maar zal kennen, met als gevolg dat in de

Afb. 12b: Hetzelfde plaatje als 12a in de versie van Het Laatste Nieuws in 1943.

DE ZWARTE VLAG!.. DE VRIJBUITERS!..
HEIDAAR!..HET ZAL STUIVEN! ALLE HENS AAN DEK!..KLAAR OM TE DRAAIEN,ALLE ZEILEN BIJ!..
DE EENHOORN DRAAIT ALLE ZEILEN BIJ,OP GEVAAR AF DE MASTEN TE BREKEN,EN HOUDT OP ZIJN BEURT KRAP BIJ DEN WIND,OM AAN DE VREESELIJKE BROEDERS VAN DE KUST TE ONTSNAPPEN...
NIETS AAN TE DOEN,ALLE DONDERS,ZIJ LOOPEN VLUGGER DAN WIJ!..
H·44

Boven, Afb. 14a: Strook H.44 van *De erfenis van Kapitein Haddock* (HLN 1944).
Links, Afb. 14b: Dezelfde strook in de huidige kleurenversie van *De Eenhoorn*.

kleurenversie een plaatje toegevoegd moest worden (blz. 24-I-1) om deze scheepsterm uit te leggen (15b): een voorbeeld dus van rekken van het verhaal. De nieuwste vertaling heeft hier overigens de term de *Kerk*, wat eveneens uitgelegd moet worden.

Scenario: Zeer opvallend is het feit dat de later te ontmaskeren zakkenroller Aristides Rapier aan het begin van het verhaal op de Brusselse rommelmarkt in de kranteversie nog ontbreekt (kleurenversie blz. 1-II-2). Zo'n verschil illustreert weer eens de grote invloed die de hertekening op de oudste avonturen heeft gehad.

Tekeningen: De tekeningen zijn vrijwel identiek aan de latere kleurenversie. In een aantal gevallen is de kranteversie nog wat minder gedetailleerd, zoals bij voorbeeld bij het schip De Eenhoorn (blz. 4-II-3, 8-II-3 en 18-I) of bij de lijst van het schilderij van Haddocks voorvader (blz. 6-I-3 enz.). Sommige plaatjes zijn in de kleurenversie sterk vergroot, zoals bij voorbeeld de zeescènes op blz. 15-I, 18-I en 19-III. Zie de afbeeldingen 16 en 17.

Tekst: Ook deze versie is veel Vlaamser met veel *U* en *Ge* en bij voorbeeld *brieventasch* in plaats van (later) *portefeuille*. Opvallend is weer dat bij Haddocks krachttermen géén *(Duizend) bommen en granaten* voorkomen. Ook de andere krachttermen en verwensingen verschillen sterk van de latere kleurenversies. Zie de van een sterretje (*) voorziene termen in de al genoemde tabel, waarin ik het repertoire van Haddocks voorvader Ridder François van Hadoque apart gehouden heb.

Namen: Bobbie wordt door Kuifje steeds *Bob* genoemd (4x). De namen van de twee detectives worden gespeld als *Janssen* en *Janssens*.

- Ridder *François Hadoque* heet in de kranteversie nog Ridder *Frans Haddock* (vanaf blz. 6-II-1, resp. 14-IV-1); zijn tegenstander *Scharlaken Rackham* heet in de kranteversie nog *Rackham de Roode* (blz. 21-III-1 en volgende);
- De naam van de scheepsmodellenverzamelaar wordt in de kranteversie gespeld *Iwan Ivanowitsj Sakharin*, in de kleurenversie *Ivan Ivanovitch Sakharine*, in de recentste vertaling *Ivan Ivanovitsj Sacharin* (blz. 7-I-5).

Besluit

Het belang van de vondst van de Tintin/Kuifje-strips in Het Laatste Nieuws valt in een aantal punten samen te vatten:

- Ze voeren nader tot de bron van de naam *Kuifje*;
- Ze zijn voorlopers van de latere (ook de Franse) kleurenversies en illustreren de totstandkoming daarvan;
- Zowel de uitspraken van Hergé zelf (Sadoul 1989) als die van de officiële (Peeters 1993) en niet-officiële (Thompson 1991) Kuifjeliteratuur zijn op het punt van zijn werk in de tweede wereldoorlog onbetrouwbaar en in elk geval onvolledig. Het wordt tijd dat hierover onderhand eens het laatste woord gezegd wordt.

Afb. 15a: Naar de kruitkamer in *De erfenis van Kapitein Haddock* (HLN 1944).

Maakt maar veel plezier,n... metjes! Zingt en danst!... Ik ga n. de heilige Barbara op bezoek!
De heilige Barbara, moet U weten, is aan boord de plaats waar munitie en kruit bewaard worden...

Afb. 15b: Dezelfde passage met toegevoegde uitleg in de oude kleurenversie van *De Eenhoorn*.

Voetnoten

1 Dat wil zeggen het Waalse Tintin-journal, niet te verwarren met het Franse Tintin-France, dat pas op 28 oktober 1948 begon te verschijnen.

2 Deze bibliografische gegevens ontbreken overigens in de zogenaamde *Édition définitive* (Sadoul 1989).

3 Het zou in verband met de hele dateringskwestie bijzonder nuttig zijn als ook 't Vrije Volksblad nader bekeken zou worden.

4 Deze ontdekking werd gedaan door **Mike van der Veer**. Ik dank **Roger Decadt** die me daar op attent gemaakt heeft.

5 In deze aanduiding wordt het paginanummer steeds gevolgd door het strooknummer en het nummer van het betreffende plaatje.

6 Zie: J. Cornelissen / J.-B. Vervliet: *Idioticon van het Antwerpsch dialect (...). Eerste deel.* Gent 1899, blz. 633: *kèèsklok* 'glazen stolp, waar men de (...) kaas onder bewaart'.

Bibliografie

Bigode 1988: L. Brigode: *444 Albums Tintin. Guide du collectionneur.* Z.p. 1988.

De Cock 1903: A. de Cock / Is. Teirlinck: *Kinderspel & kinderlust in Zuid-Nederland. Deel 2: III. Dansspelen.* Gent 1903.

Deleu 1973-75: J. Deleu e.a.: *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging.* Tielt / Utrecht / Amsterdam 1973-75.

Van Hauwermeiren 1990: P. van Hauwermeiren / F. Simonis: *Waar Nederlands de voertaal is. Nederland- en Vlaanderenkunde.* Brussel 1990.

Afb. 16: In de kleurenversie verbreed plaatje uit *De erfenis van Kapitein Haddock* (HLN 1944).

Van Hooydonck 1990: P. van Hooydonck: *Vandersteen collectie 9: Suske en Wiske.* 1990.

Matla 1989: H. Matla: *Stripkatalogus. De zevende editie.* 's-Gravenhage 1989.

Ottens 1992: P. Ottens: *De albums van Kuifje in concreto. Een overzicht van de eerste gekartonneerde reeks Kuifje-albums in de Nederlandse taal. [Catalogus 1946- 1960].* Delft 1992.

Peeters 1993: B. Peeters: *De wereld van Hergé.* Casterman 1993 (herziene uitgave).

Sadoul 1975: N. Sadoul: *Tintin et moi. Entretiens avec Hergé.* Casterman 1975.

Sadoul 1989: N. Sadoul: *Entretiens avec Hergé. Édition définitive.* Casterman 1989.

Thompson 1991: H. Thompson: *Hergé - Kuifje: een dubbelbiografie.* Amsterdam / Leuven 1991.

Afb. 17: Kranteversie van de grote plaat in de huidige *Eenhoorn* (HLN 1944).

KRACHTTERMEN KAPITEIN HADDOCK ANNO 1943-44

(De geheimzinnige ster en De erfenis van Kapitein Haddock*)
2 = Oudste kleurenversies (1947)
3 = Meest recente kleurenversies (1986-87)

alle donders (tonnerre de Brest), 2: duivekaters, 3: duizend bommen en granaten
alle donders* (tonnerre de Brest), 2: donder en bliksem, 3: duizend bommen en granaten
alle duivels (tonnerre de Brest), 2: duivekaters, 3: duizend bommen en granaten
alle duivels (mille sabords), 2: bommen en granaten, 3: duizend bommen
bandiet (bandit), 2-3 idem
bandieten (2x; 1x*) (bandits), 2-3: idem
bedriegers (coloquintes), 2: knikkerhoofden, 3: kolokwinten
bij den baard van Neptunus (2x) (tonnerre de Brest), 2: duivekaters, 3: duizend bommen en granaten
bij den baard van Neptunus (tonnerre de tonnerre de Brest), 2: bommen en granaten, 3: honderdduizend bommen en granaten
bij den heiligen walvisch (nom d'une pipe), 2: Godbeterme, 3: alle donders
bij Neptunus (mille sabords), 2: bommen en granaten, 3: duizend bommen
blaaskaken* (pyrophores), 2: kwijlwortels, 3: zelfontbranders
bliksem nog toe (tonnerre de Brest), 2: duivekaters, 3: duizend bommen en granaten
dieven (bande de voleurs), 2: dievenbende, 3: stelletje dieven
doedelzakken* (cornemuses), 2: opgeblazen doedelzakken, 3: doedelzakken
donder en bliksem* (tonnerre de Brest), 2: bommen en granaten, 3: duizend bommen en granaten
donder en bliksem* (tonnerre de tonnerre de Brest), 2: donder, bliksem en weerlicht, 3: honderdduizend bommen en granaten
doodgravers (chauffards), 2: doodrijders, 3: doodvaarders
duizend ankers en masten (mille millions de mille sabords), 2: duizend millioenen bommen en granaten, 3: duizendmiljard bommen
duizend ankers en masten (mille sabords), 2: bommen en granaten, 3: duizend bommen
duizendpoot* (scolopendre), 2-3: idem
eendvogels* (négriers), 2: slavenhandelaars, 3: slavenhalers
ellendeling (gredin), 2-3: schurk
ellendige wormen* (misérables vers de terre), 2-3: ellendige aardwormen
en daarmee basta (mille sabords), 2: donders, 3: duizend bommen
ezelskoppen* (topinambours), 2: ratelslangen, 3: aardperen
galgenaas* (traîne-potence), 2-3: idem
groote lafaards* (grands lâches), 2: bende lafbekken, 3: stelletje lafbekken
honderdduizend ankers en masten (mille millions de sabords), 2: honderd duizend bommen en granaten, 3: honderd miljard bommen
huurlingen* (mercenaires), 2-3: idem
janhagel (catachrèses), 2: rattekuid, 3: catachreses
judas (judas), 2-3: judassen
judassen (judas), 2-3: idem
kaffers (papous), 2-3: papoea's
kwakzalvers (flibustiers), 2: vrijbuiters, 3: kapers
lammelingen* (cloportes), 2: kikkerbillen, 3: pissebedden
lieve god (mon dieu), 2: hemel, 3: goeie genade
lompe pummels (moujiks), 2: mosselen, 3: moezjieks
luizen* (phylloxera), 2-3: druifluizen
lummels* (cornichons), 2-3: zeekomkommers
lummels* (cornichons), 2: onno(o)zelaars, 3: druiloren
moordenaar (naufrageur), 2: scheepskelderaar, 3: kelderaar
moordenaars (pantoufles), 2: kippen zonder kop, 3: kletskoeken
mormels* (sapajous), 2-3: idem
Neptunus sta mij bij (tonnerre de Brest), 2: duivekaters, 3: duizend bommen en granaten
oef (ouf), 2: verduiveld, 3: oef
ongedierte* (vermine), 2-3: gespuis
ongedierte* (vermicelles), 2: vermicellieters, 3: deegslierten
onverlaten (hors la loi), 2: gangsters, 3: vrijbuiters
pik en pekel (2x) (tonnerre de Brest), 2: duivekaters, 3: duizend bommen en granaten
renegaten (rénégats), 2: afvalligen, 3: renegaten
rhinocerossen (rhizopodes), 2: wortelpootigen, 3: wortelpotigen
schoften (scélérats), 2-3: schurken
schraalhans* (va-nu-pieds), 2: landlo(o)per, 3: sloeber

schurken (2x) (forbans), 2: zeeschuimers, 3: schurken
schurken* (gredins), 2-3: idem
spitsboeven* (chenapans), 2-3: idem
sukkels* (gargarismes), 2: vals(ch)e noten, 3: gorgeldranken
terrorist (dynamiteur), 2: dynamieteur, 3: opblazer
trekplaasters (ectoplasmes), 2-3: ectoplasma's
tuig* (coloquintes), 2: knikkerhoofden, 3: dikkoppen
uilskuikens (ophicléides), 2: slangmenschen, 3: basbazuinen
uilskuikens* (coléoptères), 2: mottige venten, 3: schildvleugeligen
uitbuiters (accapareurs), 2-3: hamsteraars
verraders (2x) (traîtres), 2-3: idem
vervloekt nog aan toe (tonnerre de Brest), 2: duivekaters, 3: duizend bommen en granaten
vervloekt nog aan toe (mille sabords), 2: bommen en granaten, 3: duizend bommen
vrijbuiters (naufrageurs), 2: scheepskelderaars, 3: kelderaars
vrijbuiters* (flibustiers), 2-3: idem
wauwelaars* (emplâtres), 2: sukkels, 3: uilskuikens
woekeraars (mercantis), 2-3: sjacheraars
zeeroovers* (pirates), 2: kapers, 3: piraten
zeeschuimers (pirates), 2: zeeschuimers, 3: piraten
zeeschuimers (cloportes), 2: --, 3: kelderpissebedden
zigeuners* (zigomars), 2: mislukte infanteristen, 3: ingebeelde kwasten
zoetwatermatrozen (marins d'eau douce), 2-3: idem

Niet vertaald zijn:
(brigands), 2: bandieten, 3: spitsboeven
(cloportes*), 2: holbewoners, 3: pissebedden
(gangsters*), 2-3: gangsters
(mille sabords), 2: vuur en hagel, 3: duizend bommen
(misérable), 2-3: ellendeling
(naufrageurs), 2: scheepskelderaars, 3: kelderaars
(patapoufs), 2: hondvodden, 3: aamborstigen
(pirate), 2: zeeschuimer, 3: piraat
(sapajous*), 2: slingerapen, 3: mormels
(tonnerre de Brest), 2: duivekaters, 3: --

Krachttermen François van Hadoque

menschaap* (anthropopithèque), 2: mens(ch)aap, 3: aapmens
oude potvisch* (vieux cachalot), 2: ouwe zeeolifant, 3: potvis
pratende papegaai* (perroquet bavard), 2-3: praatzieke papegaai
verkleede zeeschuimer* (flibustier de carnaval), 2: vastenavondzeeschuimer, 3: Carnavalskaper
Niet vertaald zijn:
(pirate d'eau douce*), 2: zoetwaterkaper, 3: zoetwaterpiraat

COLUMN

KLARE TAAL

Het was een bijzonder onaangename Zwitser. Hij draaide de hele dag al klevend om het gezelschap heen. In ons groepje bevond zich dan ook één van de heiligen van het moderne beeldverhaal. De man zal wel gedacht hebben dat Joost Swarte met zijn hofhouding in Angoulême op stap was. Zo gedroeg hij zich tenminste: de majesteit durfde hij niet aan te spreken, maar de vazallen – wij – waren tot onder het hoofdgerecht het slachtoffer van zijn rondzoemende aanwezigheid. Vooral oppergoeroe Kousemaker werd voortdurend tot exegese van het gesprokene geprest. Toen Kousemaker genoeg had van het ongewenst gezelschap, sprak hij de Zwitser op samenzweerderige toon toe: wist het jongmens wel dat niemand minder dan Swarte de term *La Ligne Claire* had bedacht, de *Klare Lijn*? De parasiet reageerde als een ronde-tafelridder, die onverwacht de graal kreeg voorgeschoteld. 'Kijk,' zei Kousemaker, 'het is de echtgenote van Swarte, dat wil zeggen: zijn ex, die heet Claire. Vandaar. La Ligne Claire.' En hij keek zo trouwhartig als alleen een valse Kousemaker kan kijken. De Zwitser spurtte met zijn primeur, de oorsprong van de Klare Lijn, de eetzaal uit. De list van Kousemaker werd een luchtige anekdote, totdat het jaar daarop een Duitstalig fanzine opdook, waarin de Claire-theorie als heilige waarheid werd verkondigd. De tragische obsessie van het stripvolk met vorm en stijl boven inhoud en substantie was weer eens aangetoond.

Het is al zo'n tien jaar geleden, die ontmoeting met de Zwitser, maar ik moest er onmiddellijk aan denken, toen een Stripschrift-redacteur belde met het verzoek een essay te leveren over de recente ontwikkelingen 'in de Klare Lijn'. Ja, kom nou. Dat is toch geen onderwerp. Een beetje schrijven over de prestaties van verwaarloosbare figuren als Benoit, Floc'h, Vervoort en die ellendeling van een Veerkamp, met als enige rechtvaardiging dat ze een tekenstiltje hebben ingepikt dat zo lekker in het oog ligt.

Klare Lijn is een trucje van de constructeurs onder de tekenaars. Dat is geen kritiek. Vergeleken met een Moebius of een Franquin was Hergé een beperkt tekenaar. Werkend vanuit die beperkingen kwam hij tot grafische oplossingen, een extreem versimpelde en gestileerde weergave van de werkelijkheid, die zo mooi leesbaar bleek dat de stijl zich presenteerde als dè klassieke stripstijl. Hergé vond daarbij een perfecte balans tussen helderheid en dynamiek. Voor hem was stijl een middel, geen doel. Ik geloof dat Swarte dat – als een van de weinige navolgers – ook begrepen heeft. Ook Swarte is een constructeur, die de vormtaal van Hergé gebruikt voor andere doeleinden, in andere vertelvormen. Ondertussen is in zijn werk ook invloed van auteurs als Herriman en McCay te bespeuren, maar daar hoor je bijna niemand over. De obsessie met oppervlakkige vorm boven inhoud.

Klare Lijn is niet natuurlijk: er zijn nogal wat tekenaars die – zoals Benoit – ooit bewust voor de Klare Lijn hebben gekozen. Die tekenaars maken het zich niet gemakkelijk. Ik herinner me Peter van Dongen, die lang geleden, bij wijze van oefening de eerste pagina van Kuifje En De Alfa-Kunst heeft uitgewerkt. Er was één plaatje op die hele pagina, een rennend Kuifje, dat 'net echt' was. Een hele prestatie. Technisch is Klare Lijn, die geschematiseerde werkelijkheid, bijzonder moeilijk: Vervoort krijgt bij voorbeeld geen voetje behoorlijk onder zijn figuren geplakt. Floc'h tekent in zulke loodzware vignetten dat je halverwege de eerste pagina in slaap dreigt te vallen. Veerkamp tekent zo stijf en houterig, dat je pagina's niet durft om te slaan uit angst dat de inkt van het papier barst.

Maar het is nog erger: Klare Lijn is niet alleen moeilijk, Klare Lijn zegt helemaal niets. Het is een vormkwestie. Klare-Lijntekenaars hebben niets anders gemeen dan een oplossing voor een probleem van ondergeschikt belang. Klare Lijn is een keuze in het laatste stadium van het maken van een stripverhaal. Veel belangrijker dan de vraag welke stijl wordt gehanteerd, is de vraag naar hetgeen de auteur te vertellen heeft. Een uniforme lijndikte is minder wezenlijk dan wijze waarop een tekenaar zijn verhaal in beeld brengt, regisseert, over plaatjes en pagina's verdeelt. En daar houden al die vormfanaten zich nauwelijks mee bezig.

Het moet maar eens afgelopen zijn, met dat Klare-Lijnfetisjisme. Het is tijd voor een radicaal besluit: klare lijn wordt vanaf dit moment met kleine letters geschreven. Weg met die pretentie dat die Hergé-imitatoren bij voorbaat op een hoger treetje staan dan hun collega's. Ik heb me er zelf jarenlang schuldig aan gemaakt, aan die misplaatste kapitalen, maar ik beter mijn leven. Wie nu nog hoofdletters in beschrijvingen van tekenstijlen gebruikt, weet zich in één categorie met een bijzonder onaangename Zwitser. De Kousemakers van deze wereld zullen u wel krijgen. U bent gewaarschuwd.

Martijn Daalder

HERGÉ'S BIOGRAFEN

door
HAR BROK

Eind 1991 werd door Kritak/Balans onder redactie en in vertaling van Jaap van der Wijk **een 'dubbelbiografie' van** *Kuifje* **en zijn geestelijke vader** Hergé **uitgegeven. Het boek met een opvallende Hergéiaanse omslag van** Joost Veerkamp **trok in de pers behoorlijk veel aandacht, maar werd in Stripschrift nog steeds niet besproken, hoewel er al een derde druk gesignaleerd is. Dat ligt zeker niet aan de redactie, maar aan mij. Het wordt tijd dit verzuim alsnog goed te maken.**

De dubbelbiografie is van het 'Woord vooraf' tot aan de 'Epiloog' verdeeld in 30 hoofdstukken, te beginnen met 'Hergé en zijn ongelooflijk saaie jeugd' en 'Totor, patrouilleleider van de Meikevers', dan 19 over de albums van *Kuifje in de Sovjetunie* tot *Kuifje in Tibet*. Vervolgens een hoofdstuk over 'Kuifje als filmacteur', drie over de albums van *De juwelen van Bianca Castafiore* tot *Kuifje en de Alfa-kunst* en het afsluitende hoofdstuk 'Na Hergé's overlijden'. De uitgave werd zonder hulp of steun van de Stichting Hergé gemaakt, wat veel nadelen heeft, maar toch ook voordelen. Een groot nadeel is het feit dat het uiterst gebrekkig geïllustreerd is. Dat kan echter opgelost worden door ook *De wereld van Hergé* van **Benoît Peeters** aan te schaffen, waarvan dit jaar een volledig herziene druk verscheen. Op de voordelen kom ik nog terug.

Het boek van **Harry Thompson** is boeiend en vlot geschreven. Dat is een eerste vereiste en, ik moet het eerlijk toegeven, dat stemt tot jaloezie. Hier hoeven dus niet al te veel woorden aan vuilgemaakt te worden: dit is niet minder dan een regelrechte aanbeveling. Toch zijn er meer invalshoeken en daar moet het hier over gaan.

Bronnen

In zijn 'Woord vooraf' geeft Thompson aan dat bijna alle geciteerde uitspraken in zijn boek van Hergé afkomstig zijn en wel uit *Entretiens avec Hergé* van **Numa Sadoul** uit 1983: 'het enige belangrijke interview dat hij ooit gegeven heeft'. Als Thompson Hergé's uitspraken even onnauwkeurig citeert als deze bron, doet dat overigens het ergste vrezen[1]. Verder citeert Thompson uit interviews die hij tussen december 1988 en oktober 1990 maakte met **Bob de Moor**, met vriend **Michael Turner** en **Leslie Lonsdale-Cooper**, die beiden Kuifje in Engels vertaalden, en met enkele informanten die op eigen verzoek anoniem wensten te blijven. Men mag daaruit opmaken dat deze op een of andere wijze aan de Stichting Hergé verbonden waren (zijn?) of minstens hun relatie daarmee niet in gevaar wilden brengen. Dat heeft consequenties voor de objectiviteit van deze bronnen: ze kunnen bij voorbeeld onmogelijk positief zijn, want waarom zouden ze dan anoniem willen blijven, en elke mogelijkheid tot controle ontbreekt, wat zeker met de vele krasse uitspraken die Thompson doet absoluut af te keuren valt.

Het informatieve deel van de dubbelbiografie valt te scheiden in controleerbare en oncontroleerbare zaken. Dat is sowieso een probleem, omdat Thompson weinig scheutig is met bronvermeldingen. Ik richt me daarom eerst op wat controleerbaar is. In het algemeen lijkt het erop dat Thompson zijn informatie niet uit eigen bron betrekt. Om meteen maar een voorbeeld te geven: op blz. 36 kan men lezen dat Hergé de zwart/wit-versie van *Kuifje in Congo* in 1946 'herschreef en hertekende', waarbij het 'voor de helft ingekort (is), waarbij de ergste koloniale excessen werden verwijderd'. Dat is in zoverre waar dat Hergé de kleurenversie hertekende en dat deze 62 pagina's telt, tegen de zwart/wit-versie 120, maar deze reductie is voor 99% het gevolg van de layout: een verkleinde afdruk en een meer effectieve bladschikking van drie naar vier stroken. Absoluut niet waar is dat hij het verhaal herschreef èn ook niet dat er koloniale excessen uit verwijderd werden. Het

LE SOIR

REDACTION : 21, PLACE DE LOUVAIN, 21, BRUXELLES

DEUX CHEFS, DEUX REGIMES, UNE SEULE LUTTE

ares

Le

PETITE GAZETTE

CAMP VOLANT

TINTIN ET MILOU

Les

Uit *Hergé - Kuifje, een dubbelbiografie*: Kuifje en Hitler in oorlogstijd samen op de voorpagina van *Le Soir*.

tekent nu juist Hergé's naïviteit dat hij dat niet deed! Nu ligt dat van die excessen niet aan Thompson zelf. Hij schreef in de oorspronkelijke Engelse uitgave[2] 'toning down (verzachtend. HB) the worst colonial excesses' en het is de gebrekkige (talen-)kennis van de vertaler Van der Wijk die Thompson hier de mist instuurt. Maar ook zonder Van der Wijk kan men niet anders dan concluderen dat Thompson de zwart/wit-versie van *Kuifje in Congo* nooit in handen gehad kan hebben. Dit voorbeeld is overigens niet toevallig, volgens Thompson zijn bij voorbeeld ook de kleurenversies van *Kuifje in Amerika* en *De Blauwe Lotus* 'ingekort' (blz. 40, 51). Nog een voorbeeld: op blz. 89 schrijft Thompson dat de naam Blumenstein (in *De geheimzinnige ster*) vlàk voor ter perse gaan van het (Franstalige?) album in 1942 nog gewijzigd kon worden in Bohlwinkel. Dat is absoluut onjuist op grond van de Nederlandse vertalingen van vóór 1952.

Vertaling en redactie

Op de titelpagina wordt **Jaap van der Wijk** opgevoerd voor de 'vertaling en redactie'. Dat 'redactie' geeft aan dat er meer dan vertaald is. Dat klopt: op blz. 187 staat een lijst van 'Geraadpleegde literatuur' met 11 titels, waaronder één van mijzelf. Wat een eer mijzelf geciteerd te zien in het Engelse taalgebied, maar niets is minder waar. De 'Bibliography' van de Engelse uitgave geeft 28 titels, waarvan er maar één (Sadoul 1983: zie noot 3) overeenstemt met de Nederlandse vertaling en dan gaat het dus óók mis met Van der Wijks 'Noten' (blz. 188-190), waarin allerlei geraadpleegde werken genoemd worden die bij de 'Geraadpleegde literatuur' ontbreken. Van der Wijks creativiteit beperkt zich echter niet hiertoe. Op allerlei plaatsen vinden we eigen, vaak ook onjuiste toevoegingen van iemand die de klok wel heeft horen luiden, maar niet weet waar de klepel hangt. Dit soort zaken doet de argeloze lezer vermoeden dat Van der Wijk verantwoordelijk is voor de naam **Chang Chon Ren** (blz. 50), maar vergelijking met het origineel leert toch dat ook Thompson de naam van **Tchang Tchong Jen** zo geeft. Zou Tchang dan in de Engelstalige Kuifjealbums zo genoemd worden? Maar dan had Van der Wijk dat wel moeten veranderen. Welnu, het aandeel van Thompson en Van der Wijk van elkaar te scheiden reken ik niet tot mijn taak en is al helemaal geen zaak voor de lezer. Die heeft alleen te maken met het boek dat hij gekocht heeft en dit boek leeft dus in het Nederlandse taalgebied met deze handicaps voort.

Twijfels

Zo zit men dus voortdurend in twijfel over allerlei zaken. Twijfel over Thompsons bronnen, bij voorbeeld over Hergé's jeugdvriendinnetje Milou, 'dit vroegrijpe, volumineuze lustobject' (blz. 18), haar echte naam Marie-Louise van Cutsem kent hij niet, haar borstomvang kennelijk wel, en over Haddock: 'zijn plompverloren, maar oprecht handelen kreeg hij gedeeltelijk van Bob de Moor' (blz. 84), maar De Moor heeft zoals bekend Haddock via al bestaande albums leren kennen. Over Thompsons interpretatie, bij voorbeeld bij de overeenkomst die hij vaststelt tussen Hergé en Ir. Wolff met 'Had Hergé niet ook gewild dat men het na de oorlog op deze wijze voor hem had opgenomen?' (blz. 126) of over de scène in *Kuifje in Tibet* (blz. 40), waar Haddock Kuifje vraagt om het touw dat hen verbindt door te snijden om zichzelf te redden, met de woorden 'Snijd het touw door, dat is de enige oplossing!', waaraan Thompson in verband met Hergé's huwelijksproblemen toevoegt: 'De boodschap aan Germaine, dat zij zich niet in zijn val moest laten meeslepen, was duidelijk' (blz. 150). Twijfel over Van der Wijks vertaalwoordenboek met 'zuurtjeswater' (blz. 77) voor 'Liquorice Water' in plaats van 'dropwater', iets wat hij zelfs zonder woordenboek had kunnen weten als hij de zaak 'n beetje gevolgd had. Twijfel over Van der Wijks kennis van zaken, waar hij zegt dat de naam Sztíc uit *Cokes* in *Vlucht* in Szut veranderd zou zijn (blz. 162) enzovoort.

Juist het aandeel van vertaler en redacteur Van der Wijk frustreert deze dubbelbiografie en dat is jammer, omdat Thompson een op zichzelf aardig boek geschreven heeft met veel kennis van zaken. Hij gaat eigenzinnig te werk en is niet bang om conclusies te trekken, iets wat bij autorisatie door de Stichting Hergé een stuk lastiger zou zijn geweest. En dat hij daarbij de Engelse en Amerikaanse vertalingen zo'n grote rol laat spelen, dat hij op impressionistische manier psychologie bedrijft, dat hij Hergé zich van de ene depressie naar de andere laat voortslepen of dat hij van de Belgische koningskwestie maar weinig begrepen heeft, ach, dat hindert niet echt.

Tenslotte nog iets over Hergé's therapie in de tijd van *Kuifje in Tibet*. Er is bij mijn weten tot nu toe nog niemand geweest die deze in verband heeft gebracht met Hergé's huwelijksproblemen in die tijd. Ook Thompson niet en dat verbaast me. Het lijkt toch zo simpel: een beetje huwelijkscrisis en zelfs de meest verstokte tegenstander begeeft zich spoorslags en gewillig naar de therapeut ...

Herziene wereld

En dan nu nog even over de dit jaar verschenen volledig herziene uitgave van *De wereld van Hergé* van **Benoît Peeters**. Laat ik voorop stellen dat ik het hier niet ga hebben over de inhoudelijke kant of over de status van Peeters als officiële hagiograaf van de Stichting Hergé: het gaat me hier om een vergelijking tussen de druk van 1983, uitvoerig besproken door **J. Drewes** in Stripschrift 181 (1984) en die van 1993.

Wat onmiddellijk opvalt is dat de herziene uitgave maar liefst 100 pagina's minder telt dan de eerste druk van 1983. Wat meteen daarna opvalt is de werkelijk prachtige, maar ruime lay-out van de herziene uitgave, waardoor het boek in veel meer hoofdstukken is opgedeeld en dat al die hoofdstukken worden ingeleid met een puur decoratieve pagina met uitvergrotingen van albumplaatjes en evenzoveel inleidende bladzijden gevuld met grote letters, samen zo'n 60

pagina's in beslag nemend. Dat komt bij elkaar grof geschat neer op een reductie van zo'n 150 pagina's! Dit doet het vermoeden rijzen dat men een kat in de zak koopt met deze nieuwe uitgave, maar dat is absoluut niet het geval. De nieuwe editie klopt de oude namelijk met vlag en wimpel! Hoe dat kan valt moeilijk zomaar uit te leggen. In de eerste plaats is de lopende tekst gezet in een compacter lettertype en in 4 in plaats van 3 kolommen. Verder zijn voetnoten onderaan de pagina vervangen door verwijzingen in de tekst en zijn enkele minder ter zake doende citaten en detailkwesties vervallen en bovendien wordt voor een aantal zaken verwezen naar inmiddels verschenen detailstudies, zoals naar de uitgave *Mensen op de Maan*, waardoor het Paris-Match-verhaal van de Apollo XII uit 1969 kon vervallen, naar Haddocks scheldwoordenboek *Duizend bommen en granaten*, waardoor een pagina scheldwoorden kon vervallen, en naar *Hergé, les débuts d'une illustrateur (1922-32)*. Verder zijn er illustraties verdwenen of verkleind, maar daar staat tegenover dat er ook talloze toegevoegd werden of vervangen door betere. Vooral het werk van zijn studiomedewerkers lijkt daardoor in paginaruimte gereduceerd en het wegvallen van de uitspraken van **E.-P. Jacobs**, **J. Martin** en **Bob de Moor** in het hoofdstuk over de Studio's en ook het daar toegevoegde paragraafje 'Het nadeel van de Studio' wekt onmiskenbaar de indruk dat in deze nieuwe uitgave alleen Hergé centraal moest staan. Ook andere teksten zijn wel eens ingekort, zoals de nogal denigrerende

uitspraken van een Luikse hoogleraar over Hergé's 'oorlogsverleden' (1e druk: blz. 17), maar daar staat tegenover dat er elders juist weer uitspraken van Peeters over dat verleden zijn toegevoegd. Eigenlijk gaat het er steeds om een beter geheel te krijgen. Andere verschillen zijn uiteraard de actualisering, de eerste uitgave dateert immers van 1983, het jaar waarin Hergé overleed. Zo is er nu bij voorbeeld ook aandacht voor het postuum verschenen *Kuifje en de Alfakunst* uit 1986 en voor de opheffing van de Studio's op 26-11-1986.

Wat wel ontbreekt zijn grote aantallen omslagen van Hergé voor Le Petit Vingtième en Kuifje- (of Tintin-) weekblad, bij voorbeeld bij zijn illustratieve werk uit de periode 1930-45 van 46 groot afgedrukte naar 7 kleine, bij de periode 1945-83 van 25 naar 1. Ook vervielen er Kerst- en Nieuwjaarskaarten (van 23 naar 4), wenskaarten (van 20 naar 8) en verschillende schetspagina's, maar daar staat weer tegenover dat de vervangende schetspagina's veel beter afgedrukt zijn. Tot slot nog dit: de ballonteksten in de afgedrukte stripfragmenten zijn nu vrijwel overal in het Nederlands vertaald en wat meer is, de Nederlandse vertaling is niet alleen totaal nieuw, maar ook aanzienlijk verbeterd. Soms zijn de verschillen tussen de oude en de nieuwe vertaling zelfs zo groot dat je je afvraagt wat er eigenlijk in de oorspronkelijke Franse tekst heeft gestaan.

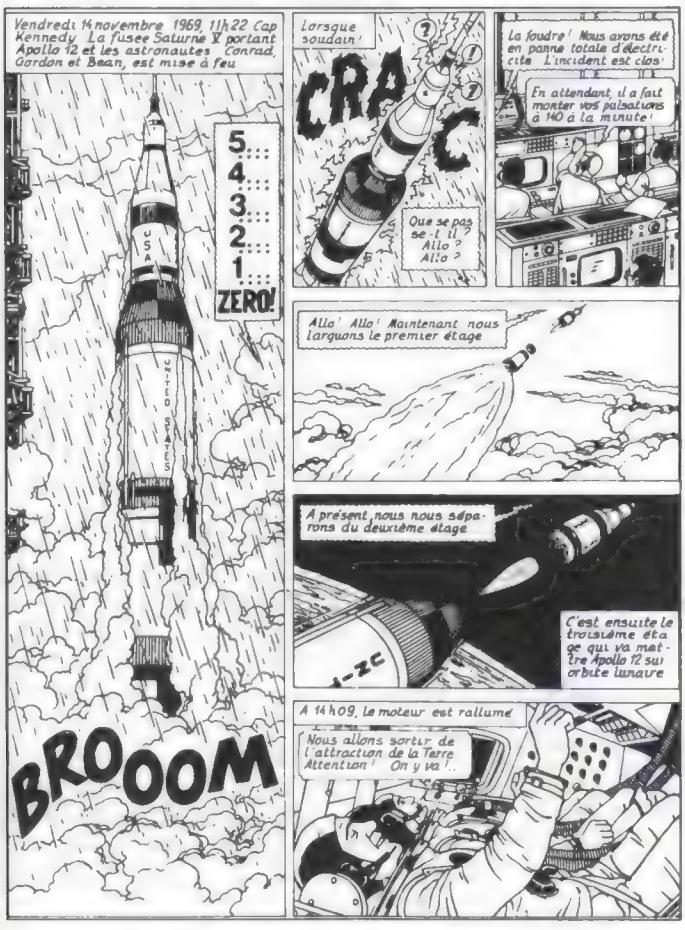
Vendredi 14 novembre 1969, 11h22 Cap Kennedy. La fusée Saturne V portant Apollo 12 et les astronautes Conrad, Gordon et Bean, est mise à feu
Lorsque soudain
CRAC
Que se passe-t-il ? Allo ? Allo ?
La foudre ! Nous avons été en panne totale d'électricité. L'incident est clos !
En attendant, il a fait monter vos pulsations à 140 à la minute !
5 4 3 2 1 ZERO!
USA
UNITED STATES
Allo ! Allo ! Maintenant nous larguons le premier étage
A présent, nous nous séparons du deuxième étage
C'est ensuite le troisième étage qui va mettre Apollo 12 sur orbite lunaire
1-2C
BROOOM
A 14h09, le moteur est rallumé
Nous allons sortir de l'attraction de la Terre. Attention ! On y va !

Het Paris-Match-verhaal van de Apollo XII uit 1969 kon in De wereld van Hergé vervallen.

Noten

1. Het jaar van verschijnen klopt om te beginnen al niet: de eerste uitgave, die trouwens *Tintin et moi* enzovoort heet, dateert van 1975 en de tweede *Édition définitive* van 1989.
2. Harry Thompson: *Tintin. Hergé and his creation*. London/Sydney/Auckland/Toronto (Hodder & Stoughton) 1991, 232 blz. Intussen is ook de pocketeditie hiervan verschenen.

Hergé - Kuifje, een dubbelbiografie
Thompson
(Vertaling/redactie: Van der Wijk)
Balans/Kritak 1991
ISBN 90-5018-139-2 (Balans)
ISBN 90-6303-381-2 (Kritak)
Prijs f29,90 / Bfr.600
(196 pagina's, zwart/wit, s.k.)
***

De wereld van Hergé
Peeters
Nieuwe, volledig herziene uitgave
Casterman 1993
ISBN 90-303-2722-7
Prijs f65 / Bfr.1195
(218 pagina's, kleur, h.k.)
***½

Dat Hergé van automobielen hield, blijkt uit zijn collectie strips. Bij *Quick & Flupke* en het vrij normale gezinnetje van *Jo, Suus en Jokko* zijn het nog vrij bescheiden voertuigen die een niet uitgesproken functie hebben. Bij *Kuifje* echter zijn de wagens maatstaven voor de personen die erin rondscheuren. Of het nu Kuifje is, of boeswichten of rijke stinkerds; de auto weerspiegelt vaak de status van de eigenaar. En door de jaren heen reden nogal wat prachtige ontwerpen rond in de Kuifje-albums. Soms werden ze zelfs in de nieuwe kleurenversies van de albums nog fantastischer en sneller ...

KUIFJE IN AUTOLAND

door
ARNEL LEFEVERE

Als op 10 januari 1929 de beginnende reporter van het blad Le Petit Vingtième op reis naar de Sovjetunie vertrekt, worden hij en zijn fox-terriër Bobbie uitgewuifd op het Brusselse Noordstation. Het is pas als hij in Berlijn aankomt dat hij voor het eerst gebruik maakt van een auto. Hij steelt een zware Duitser met open dak. Bij deze woeste achtervolgingsscène, waarbij Kuifje achterna wordt gezeten door een vliegtuig, gaat door de luchtverplaatsing zijn haar achterover staan. Sindsdien is het nooit meer gaan liggen.

Verder in het album gebruikt hij nog verschillende auto's waaronder een redelijk precies getekende Amilcar uit 1929. Om naar huis terug te keren kóópt Kuifje zelfs een wagen. Maar die zou maar zes plaatjes meegaan. Het is overigens het enige voertuig dat Kuifje in zijn 23 albums zou kopen. Ook als Kuifje in zijn eerste kleurenalbum zijn reis naar Afrika aanvat, is dat vanaf een niet nader bepaald station. Waar hij dan de boot neemt is al even onduidelijk. In Afrika wordt het echter een authentieke Ford T ter beschikking gesteld. Het vehikel wordt door de verkoper omschreven als een Trans-Sahara-model. het ding houdt het acht bladzijden uit en komt dan in aanrijding met een treintje vol negers; een 'ouwe tsjoektsjoek vol luilakken' zoals Kuifje het zelf formuleert. Het gammele wagentje is tevens de enige wagen (met uitzondering van de Jeeps op de covers van *Het zwarte goud* en *Raket naar de maan*) die op de voorkant van een Kuifje-album prijkt.

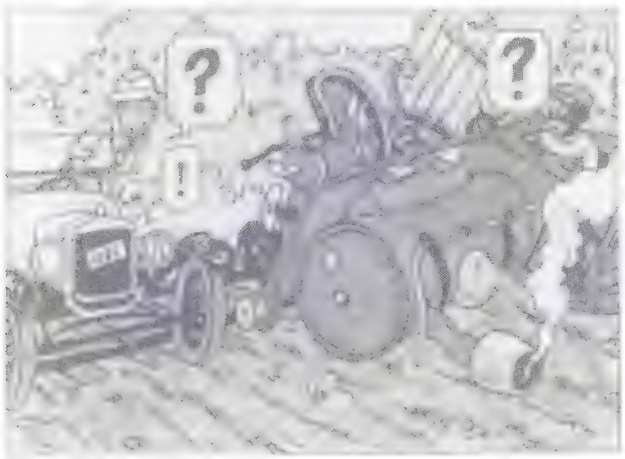

***Boven*, limousine uit *De Blauwe Lotus*... blijkt een limousine uit *Kuifje in Amerika*.**
***Links*, de tsjoek-tsjoek blijkt minder solide dan de Ford (uit *Kuifje in Afrika*).**
***Rechts*, Hergé's trotse aanwinst in *De scepter van Ottokar*.**

Voor Ford en vaderland

Uit het verhaal van Kuifjes Amerikaanse omzwervingen blijkt duidelijk dat wagens voor hem enkel gewone gebruiksvoorwerpen zijn; de beste manier om zich snel te verplaatsen, of een mogelijkheid om zich ergens snel uit de voeten te maken. Maar in het begin van dit avontuur is het ook een val: als een taxi uit Chicago over metalen rolluiken blijkt te beschikken, die de jonge held afsluiten van de buitenwereld. Het is een moeilijk thuis te brengen wagen die ook erg neutraal is. Ze staat niet voor een sociale status, doet niet wegdromen en brengt de verbeelding evenmin op gang. Erger nog: ze krijgt een lekke band en eindigt roemloos in een ongeval.

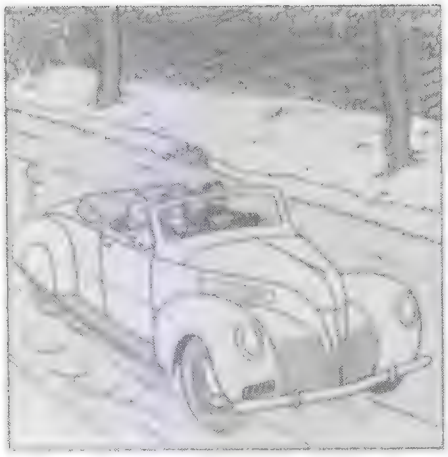

Een kapitein van stand rijdt een Chrysler-cabrio. Uit *De 7 kristallen bollen*.

RENE WINDIG

Knalrode Bugatti uit *De sigaren van de farao*

Bij het hertekenen van de albums in 1942 wordt opeens meer aandacht besteed aan de waarheidsgetrouwheid van de modellen. In de oude zwart/wit-versie van *De sigaren van de farao* wordt een merkloze racewagen een knalrode Bugatti. De wagen komt hier wel heelhuids uit de strijd. Zowel in de oude als de nieuwe versie.

In het China van 1931 blijkt men over precies de zelfde limousines te beschikken als in Chicago in het jaar 1934. De gelijkenis is zelfs zo frappant dat de tekeningen van blz. 12 en 13 van *Kuifje in Amerika* en blz. 52 en 53 van *De Blauwe Lotus* (in de kleurenversies) onderling verwisselbaar zijn. Hoewel *De Blauwe Lotus* het eerste album is dat heel degelijk onderbouwd is – èn historisch klopt – komen de wagens er hier toch maar bekaaid van af.

Nog vager is het gesteld met de auto's in *Het gebroken oor*. Hier blijken alle wagens voort te komen uit de verbeelding van de auteur. Of zou Hergé niet geweten hebben waarmee ze destijds in Zuid-Amerika rondreden? Hoe dan ook, ook in dit album worden weinig carosserieën ontzien.

En dan *De Zwarte Rotsen*. Aan het herwerken van dit Schotse album is uitzonderlijk veel research vooraf gegaan. Voor het eerst is hier ook de hand van Bob de Moor duidelijk te herkennen. Zijn decors en auto's zijn zo levensecht, dat alles authenticiteit uitademt. Alle wagens zijn herkenbaar. De rode Austin Martin is een schatje. En Kuifje waagt een tijgersprong van een omheining op het dak van een heuse Jaguar MK10, jaargang 1965.

Een leuk detail in het Syldavisch avontuur *De scepter van Ottokar* is de gele Opel Olympia uit 1937. In de strip wordt ze door gangsters bestuurd, in werkelijkheid was de chauffeur Hergé zelf. Hij had zich in dat jaar net zo'n wagen aangeschaft.

En omdat het album vol zit met grappige namen en woordspelingen, zal de naam Ottokar (autocar?) ook wel geen toevallige keuze zijn.

Authentiek en antiek

Toen uitgeverij Casterman besloot om de vooroorlogse albums naar 62 pagina's te brengen, werden veel ouderwetse dingen gemoderniseerd. De Renault KZ, een oude Marokkaanse taxi uit *De krab met de gulden scharen* bleef echter zoals hij was en krijgt zo een antiek karakter. In heel *De geheimzinnige ster* komt slechts een halve auto voor, een onherkenbaar zwart vehikel. het dient enkel om een grapje aan te brengen. Kuifje schrikt van twee knallen; het lijkt alsof er geschoten wordt. Maar het zijn autobanden die klapten door de hitte van een vallende ster.

Ook in *Het geheim van de Eenhoorn* wordt een gag rond auto's opgebouwd, als Bobbie op een regenachtige dag tot twee maal toe door een voorbijscheurende wagen vol

Blauwe Ford Pilot V8 van de gebroeders Vogel (uit *Het geheim van de Eenhoorn*)

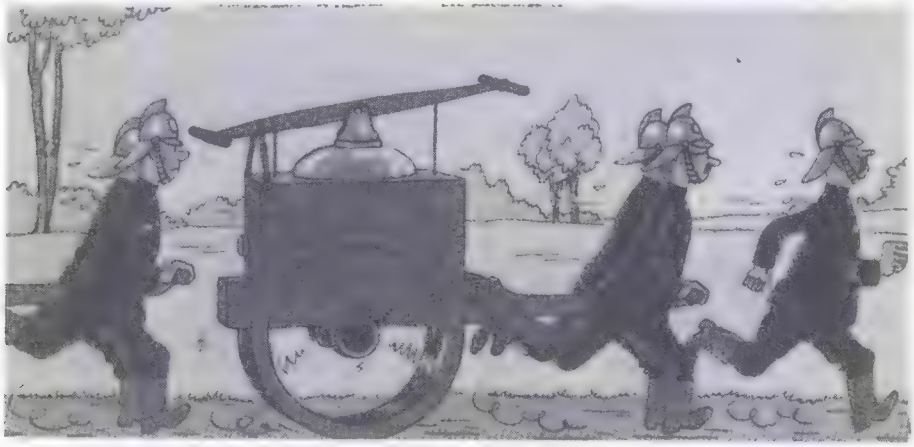

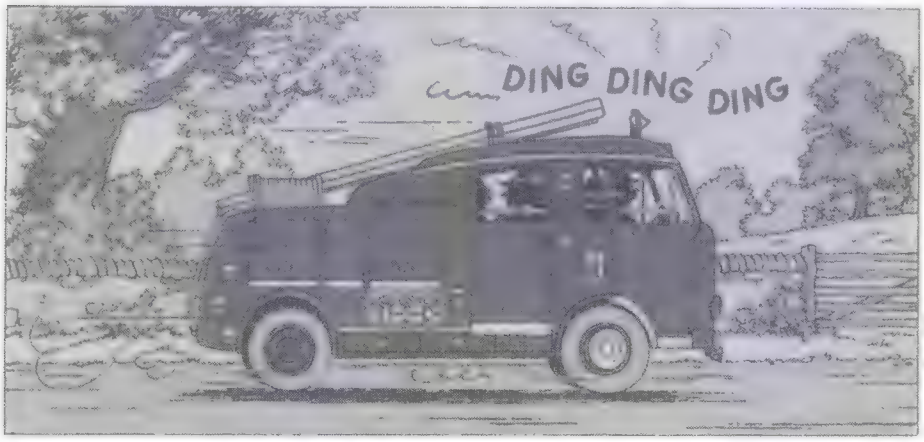

Fors hertekenwerk van Bob de Moor in *De zwarte rotsen*.

Een stuurse professor in een stuurloze jeep prijken op de cover van *Raket naar de maan*.

modder gespat wordt. Maar opvallend is de verschijning van de blauwe Ford Pilot V8 van de gebroeders Vogel, een versie die ook in een later album nog zal opduiken.

Omdat *De schat van Scharlaken Rackham* zich voor een groot deel op en in het water afspeelt, is de kans dat een auto Kuifjes weg kruist bijzonder klein. Geen wagens te bespeuren hier. De prachtig vormgegeven haaieduikboot van professor Zonnebloem daarentegen is ook geen slecht vervoermiddel.

De bekende blauwe Ford uit *Het geheim van de Eenhoorn* verschijnt in *De 7 kristallen bollen* weer in het stadsbeeld. Het is een gelijkaardig model maar het heeft een ander nummerbord. Kuifje en Haddock, die ondertussen op Molensloot wonen, hebben zich een fraaie gele Chrysler-cabrio met handig opvouwbaar dak aangeschaft.

In 1946 reden in het Amazonegebied en in de Andes bitter weinig wagens rond. In het album *De Zonnetempel* dus ook niet. Kuifje verplaatst zich hier met de trein, met alle rampzalige gevolgen vandien.

De term explosiemotor wordt door Jansen en Jansens in *Het zwarte goud* iets te letterlijk opgevat. Achttien pagina's later hebben ze zich echter een degelijke Jeep aangeschaft. Wat hen niet belet om ook daarmee brokken te maken. Het hoekige, robuuste model – van de cover – staat in schril contrast met het trapautootje van het zoontje van emir Mohammed ben Kalisj Ezab. Het onuitstaanbare joch raast rond in een heuse Bugatti. Het rijkeluizoontje wordt in een blitse Bordeaux Buick Roadmaster ontvoerd door Dr. Müller, een oude bekende van Kuifje. Onze held gaat achter hem aan met een olijfgroene Lancia.

Raket naar de maan voert ons in het begin naar Syldavië. Ter plaatse bedienen onze helden zich van een Ford uit 1950. Ook in dit verhaal speelt een Jeep een belangrijke rol. Dit keer is-ie blauw. Maar er is iets mee...

Hergé was een meester in stileren en vereenvoudigen van tekeningen. Vrijwel geen enkel detail in zijn tekeningen was overbodig. Alles stond op zijn plaats en had een reden. Zijn drang naar vereenvoudiging ging zelfs zo ver dat hij dingen wegliet als ze de grafische perfectie van zijn plaatjes in de weg stond. Zo rijdt professor Zonnebloem op de cover van *Raket naar de maan* in een Jeep zonder stuur.

Deuk Cheveautjes

Op blz. 33 van *Mannen op de maan* foetert kapitein Haddock bij een ruwe verkenningsrit 'Zeg 'ns, Kuifje, je bestuurt een wagen, verdorie! En geen scooter ...' Het moeilijk te besturen voertuig is een soort tank, een maanvehikel, want het is onmogelijk om met een gewone personenwagen op de maan te rijden. Tot die zelfde bevinding zou Neil Armstrong 19 jaar later ook komen.

Een absoluut juweeltje voor autofanaten is *De zaak Zonnebloem*. In dit album wemelt het van de schitterende wagens. De gedeukte 2CV van Jansen en Jansens, een Simca-taxi, een Volkswagen Kever, een Citroën Traction Avant, Rovers, Mercedessen, Chryslers en hele files vol uiteenlopende modellen, de ene nog preciezer getekend dan de andere. Kortom, een album vol zoekplaatjes voor kenners.

In een druk stadscentrum achtervolgt Kuifje een zwarte Jaguar van de voormalige commissaris van Politie uit Sjanghai (die zijn intrede deed in *De Blauwe Lotus*). *Cokes in voorraad* speelt zich echter voor het grootste deel af aan boord van het Panamese vrachtschip Ramona. De strip sluit af met een grapje dat doorborduurt op de humor uit *De zaak Zonnebloem*. Verzekeringsagent Serafijn Lampion heeft een

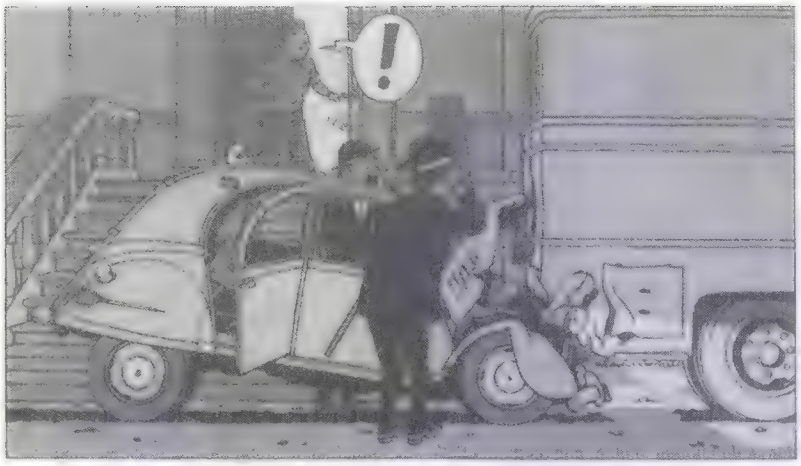

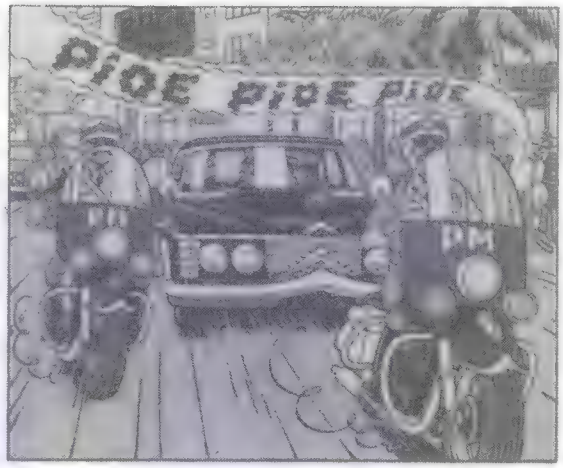

auto-rally georganiseerd. De klassementsproeven gaan door in de tuin van Molensloot. Dat resulteert in een plaatje volgestouwd met rallywagens. Het lijkt de Amsterdamse RAI wel.

Als kapitein Haddock op zijn reis naar het hooggebergte van Tibet (*Kuifje in Tibet*) een heilige koe op het wegdek tegenkomt, probeert hij het dier weg te jagen. Het resultaat is, dat het dier bijna tegen een Mercedes aanknalt en dat Haddock hals over kop op de achterbank van een cabriolet ploft. Daardoor halen ze maar op het nippertje hun vliegtuig.

De meest in het oog springende vervoermiddelen in *De juwelen van Bianca Castafiore* zijn woonwagens van zigeuners en een rolstoel. Toch beschikt Haddocks dokter over een snoezig Simcaatje en rijden Jansen en Jansens – alweer – in de prak.

En de enige banen die in *Vlucht 714* bereden worden, zijn landingsbanen. Er komt weliswaar een Rolls Royce-motor aan te pas, maar dan alleen als turbo-aandrijving van de Carreidas 160, de laatste aanwinst van de vliegtuigontwerper van Laszio Carreidas, de man 'die nooit lacht'. Al net zo ondefinieerbaar als dit zakenvliegtuig is de UFO die voor nogal wat consternatie zorgt.

Bijzonder intrigerend is de limousine uit *Kuifje en de Picaro's* waarmee kapitein Haddock op het vliegveld van Tapiocapolis afgehaald wordt. Kapitein Alvarez voert 'zijn gast' in opdracht van generaal Tapioca naar zijn vergulde kooi in een limousine die het midden houdt tussen een Citroën en een Mercedes. Het model raakt kant noch wal, maar heeft niettemin een grappig embleem, ook een mengvorm.

En ook in *Kuifje en de Alfa-kunst* komen wat auto's voor, maar het valt nogal tegen om uit die onafgewerkte krabbeltjes een model te distilleren. Maar het is te wagen ...

Maar er is meer. Er zijn zelfs strips uit andere reeksen waar Kuifje gewoon doorrijdt.

In het voortreffelijke *Het oog van de naald* (deel 1 van *Betty Brisk* door **Pierre Nedjar**, Dargaud) zit hij onopvallend op de achterbank van een taxi op zijn vliegtuig te wachten.

In *De heilige koe* (een avontuur van *De 4 helden* door **François Craenhals**, Casterman) stopt hij terloops om de weg te vragen. Die twee tekeningen zijn echter door Hergé zelf getekend.

En er zijn vast nog veel meer voorbeelden, maar dit is noch een Kuifje-encyclopedie, noch een auto-catalogus, dus volledig kan het niet zijn ...

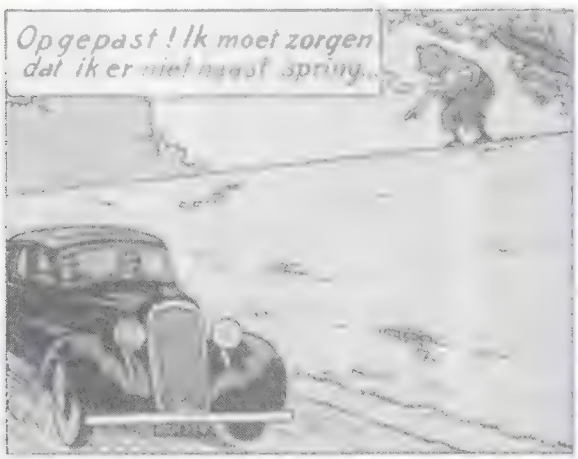

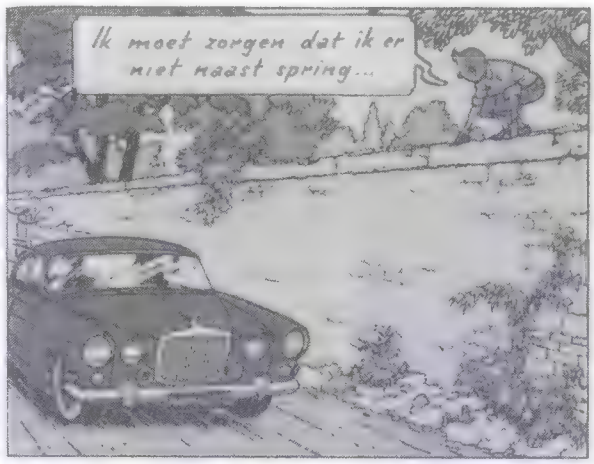

Linksboven, Jansen en Jansens in de prak in *De juwelen van Bianca Castafiore*. Rechtsboven, de 'Citredes' met politie-escorte in *Kuifje en de Picaro's*. Links, De Moors hand zorgt voor een authentieke Jaguar in *De zwarte rotsen*.

Kuifje in *Betty Brisk* van Pierre Nedjar, ernaast in *De Heilige Koe* van François Craenhals

DE WONDERLIJKE WERELD VAN

EEN VERZAMELAAR

door

JEMPI WELKENHUYZEN

Stéphane Steeman **is op werkvakantie in de Franse Midi. Hij bereidt er zijn nieuwe tv-shows en one-man-optredens voor. In september is de Brusselse komiek terug op de Belgische televisie en tegen oktober moet zijn nieuwe show volle zalen trekken. Daarin zit een 'Tirade Hergé'. Twintig bekende personen zullen een zinnetje citeren uit het oeuvre van Kuifje. Wijlen president** De Gaulle **sneert op zijn bekende agressieve manier, Cyrano de Bergerac wordt wellicht wat aimabeler. In dit nummer van Stripschrift mag dan ook een interview met Steeman niet ontbreken. Als voorzitter van de club 'Vrienden van Hergé', als beschermheer van de grote expositie 'Tout Hergé' in Welkenraedt afgelopen jaar en ... als verwoed verzamelaar is hij zeker als een gepassioneerde fan van** *Kuifje* **te bestempelen.**

Stéphane Steeman: 'Heb je mijn boek gelezen - *Alles over Hergé. De lotgevallen van een fortuinlijke verzamelaar*?', vraagt Steeman bij de eerste kennismaking. Wanneer ik dit bevestig, is het ijs vlug gebroken. Hoewel Steeman zichzelf in zijn boek regelmatig op de borst klopt, komt hij tijdens ons gesprek niet pedant over. Ik tref het overigens want de acteur heeft net een hele serie opnametapes met **Hergé** beluisterd omdat hij in Frankrijk is uitgenodigd om over de Meester te komen praten.
Het is slecht verdeeld in de wereld.

Hergé hield erg van de natuur, illustratie uit *Jeunesses Catholiques de Louvain*, 1926.

Verhalen verzamelen

'Voor Hergé was ik een zonderling, iemand die geobsedeerd was door zoeken en vinden. Ik vertelde hem eens dat ik een originele plaat van *De scepter van Ottokar* kon kopen voor zo'n *f*3300 / Bfr.66000. "Dat doe je toch niet, dat is waanzin", riep Hergé toen uit. In juni jongstleden kocht ik voor de stichting, die 'Tout Hergé' inrichtte in Welkenraedt, een originele pagina voor circa *f*133.000 / Bfr.2,4 miljoen! Deze kwam uit de tweede editie van de Blauwe Lotus, wit op blauw, en werd in de strips als schutblad gebruikt.
Waarom ik verzamel? Omdat achter elk album, elk document, elk object een verhaal steekt. Kijk, in december 1924 verschijnt voor het eerst de naam Hergé, de omgekeerde initialen van **Georges Remi**, onder twee welpenkopjes. Hergé was een typisch voorbeeld van een scout: spelenderwijs democratisch leren werken, omgaan met anderen, verantwoordelijkheid nemen. Hij bleef daarbij zichzelf en stond toch open voor anderen en hun ideeën. Hergé hield erg van de natuur: vandaar al die dierentekeningen en stripjes zoals *Tim, de eekhoorn*.'
Steeman heeft een hele collectie scoutingattributen: van de eerste maandbladen uit 1924 en de avonturen van *Totor* uit 1926 tot aan Le Petit Vingtième waarin Kuifje voor het eerst in februari 1929 verschijnt. Ook bezit Steeman potloodtekeningen, ansichtkaarten en pentekeningen uit die periode. Ze werden hem geschonken door Hergé's eerste vrouw.

Gerookte schelvis

'Germaine Kieckens leeft nog, inderdaad. Ze woont in Brussel, maar heeft een tweede huis in Oostende. Ze waren dertig jaar getrouwd voordat Hergé haar verliet voor zijn tweede vrouw Fanny. Dat was een drama. Hergé heeft zijn gevoelens hierover verwerkt in de strip *Kuifje in Tibet*. Wekelijks ging hij nog op bezoek bij zijn eerste geliefde. Tot twee dagen voor zijn dood zagen ze elkaar. Germaine retoucheerde en vulde de zwarte vlakken van zijn eerste strips. Trouwens, wist je dat zij de naam van kapitein Haddock heeft bedacht? Haddock is een soort gerookte schelvis waar Hergé verzot op was. En wist je ook dat zijn vader Alexis en zijn broer Leon model hebben gestaan voor Jansen en Jansens?
Ja, mevrouw Germaine was zo verrukt om mijn collectie te zien en verrast door mijn passie voor Hergé dat ze me heel wat fraaie herinneringen cadeau deed. Eén lieve vrouw. Het is toch jammer om vast te stellen dat bij de Stichting "Vrienden van Hergé" niet dezelfde sfeer hangt. De situatie binnen "De Vrienden" is paradoxaal te noemen, want vrienden zijn we eigenlijk niet. Naijver is er troef.
Ook is het heel jammer om vast te moeten stellen dat de huidige mevrouw Hergé momenteel het Hergé-imperium totaal verwaarloost, onder meer door amoureuze ver-

wikkelingen. Daar heeft de buitenwereld geen weet van ...'

Imitatie

Bladen, reclamevondsten, Le Petit Vingtième, platen, originele tekeningen, stapels boekjes rond Kuifje. Maar nog is Steeman niet tevreden. Ook strips als *Quick & Flupke*, *Tom en Millie* of *Leo en Lea* zijn in bezit van deze hartstochtelijke verzamelaar. '*Quick & Flupke*, dat is typisch Belgisch, meer nog: Brusselse humor zoals je die ook terugvindt in mijn sketches. Hergé tekende overigens, op Kuifje na, al die andere strips in opdracht. Bij Coeurs Vaillants geloofde men helemaal niet in een beeldverhaal als *Kuifje*. Hergé kreeg de opdracht een familiestrip te ontwerpen en dat werd *Jo et Zette*. Bij Vie Heureuse werd het scenario *De avonturen van Tom en Millie*. *Leo en Lea* heette eerst *Popol en Virginie in de Far West*, maar na een bewerking verscheen het in Kuifje-weekblad als *Leo en Lea bij de Lapino's* (1948). Het album, dat bij Casterman uitkwam, was gedrukt op een klein formaat. Later werd ook een herdruk uitgebracht met uitvergrote tekeningen.
Hergé zei ooit dat hij graag voor Casterman werkte omdat deze firma een professionele bedrijfsvoering had waar kwaliteit was gewaarborgd. Ik vraag mij af of dat klopt. Ik

Olieverfschilderij van Germaine Kieckens, door Hergé.

mocht in hun dossiers snuffelen: originele tekeningen werden als vulgaire facturen opgeslagen! Een omslag van *De Blauwe Lotus* was in vieren gevouwen. Toen ik hen de kavels van de openbare verkoop "Tintinmania 2" in Parijs beschreef, waren ze niet geïnteresseerd. Ik moet wel toegeven dat de veiling in Parijs qua verkoopcijfers niet meer zo hoog scoorde als enkele jaren terug. De financieel moeilijke tijd speelt zeker een rol. Maar er is ook een verzadiging opgetreden bij de grote verzamelaars. Die gaan alleen nog uit hun bol voor iets zeer speciaals. Nog te vaak worden op beurzen

Hergé en Stéphane Steeman in 1971.

zeefdrukken tot 200 exemplaren aangeboden, waarachter een handelsgeest schuil gaat. Maar een zeefdruk op 25 exemplaren, gedrukt voor de golfclub van Waterloo, daar heeft de grote verzamelaar wel oren naar. Zo zoek ik momenteel nog naar de strip *Fred et Mile* en materiaal van het tijdschrift Le Vingtième Siècle. *Fred et Mile* stond in Mon Avenir uit 1931.'

Misdaad

Ook al was Hergé tevreden bij Casterman, toch is Steeman niet overtuigd van het belang van deze uitgever.
'Als ik naar het originele werk in Le Petit Vingtième kijk en die vergelijk met de uitgaven van Casterman, dan zijn de laatste pure imitatie. Als ik naar de kleurendruk kijk en het transparante papier, dan stel ik vast: Casterman is maar kassa, kassa ...
Ik vind het daarom ook erg teleurstellend dat **Johan de Moor** de reeks van *Quick & Flupke* heeft mogen voortzetten. Hij heeft alle Brusselse elementen uit het verhaal verwijderd en gekuist naar Frans model. *Quick & Flupke* waren de belevenissen van Hergé zelf. Hij hield op met hen te tekenen toen voor hem die inspiratiewereld opgedroogd was. Over én done. Kijk, op die manier had de rechterhand van Hergé, wijlen **Bob de Moor**, uitermate gemakkelijk met de Kuifjereeks kunnen doorgaan. Maar hierover was Hergé formeel. De Moor mocht misschien zelfs een betere tekenaar zijn, Hergé wilde de "Papa" blijven van Kuifje. Hij was "de meester-verteller" die weinig beïnvloed werd van buitenaf. Zijn eerste vrouw Germaine vertelde dat als Hergé naar het buitenland vertrok voor zaken, hij zijn ideeën opdeed bij de matrozen en dat hij overal documentatie vandaan sleepte. Kuifje was een universeel figuur. Een avonturier, geen tijd voor vrouwen. Helemaal geen evenbeeld van Hergé. Die hield van mooie vrouwen en snelle wagens.
En Bobbie? Hergé hield totaal niet van honden, wel van katten. Authentiek is wel La Castafiore. Die karikatuur komt overeen met zijn beeld van de Opera. Nee, had **Bob de Moor** de reeks vervolgd, dan was er van een misdaad sprake geweest. Kuifje moest onsterfelijk blijven. Maar dat had Bob als rechterhand van Hergé wellicht allang begrepen. Hij had zich immers al heel zijn leven lang weggecijferd.' (Naar verluidt zou Bob de Moor graag de Alfa-schetsen hebben afgewerkt om een ultieme punt achter de omzwervingen van Kuifje als reporter

Een prentenbriefkaart voor de scouts.

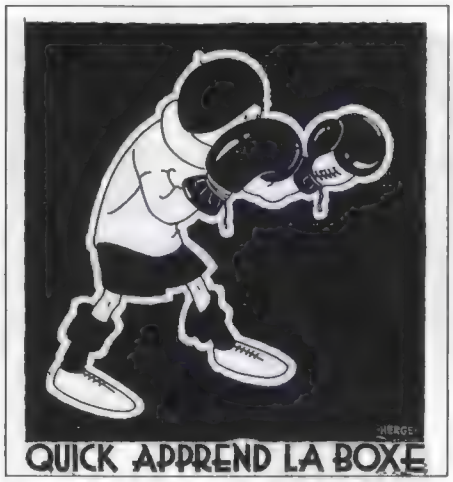

Omslagtekening *Le Petit Vingtième*.

te zetten. Maar zonder overleg zou de Studio Hergé zijn voorkeur uitgesproken hebben voor het uitbrengen van de ruwe versie van het Alfa-verhaal. De Moor zou zelfs het slachtoffer zijn geworden van een banale revanche tussen oude en nieuwe afgunstigen. Hij was zeer teleurgesteld toen hij niet meer werd gevraagd voor de artistieke nagedachtenis aan Hergé. Als bewijs hiervan ging hij wel in op de vraag van zijn kompaan **Jacobs** om *Blake en Mortimer* voort te zetten. JW)

Steeman geeft vervolgens als voorbeeld dat de overname van *Robbedoes* het hoofdpersonage geen goed heeft gedaan. Van de jonge held is alleen een middelmatige figuur overgebleven, die helemaal niets meer van doen heeft met de vroegere Robbedoes.

Niveaus

'Hergé prefereerde Jacobs het meest, denk ik. Die werkte aan de Kuifjeverhalen in kleur en kon zeer mooi de "klare lijn" handhaven. Ook voor De Moor had hij een zwak. Bob was een echte vriend voor Hergé aan wie hij veel kwijt kon. Hergé was een uitermate veeleisend tekenaar. Maar hij was tegelijk erg gehecht en trouw aan zijn studio. Hij was een open en eerlijk man. Dat er zoveel geld werd neergeteld voor zijn werk ging zijn pet te boven.

Ook amuseerde het hem bovenmatig dat journalisten en Kuifologen overal een boodschap achter zochten. Er waren drie simpele niveaus in de Kuifje-verhalen: eerst waren er de sterke avonturenscenario's en dito tekeningen. Dan was er het historisch kader waartegenover Hergé parodiërend of karikaturaal aankeek. Hier stipte hij de mindere kanten aan van een systeem of een land en zijn bewoners. Tot slot stak er een levensfilosofie achter die zeer menselijk en familiegericht was. En daar hield het, naar zijn eigen zeggen, mee op. Analyses waren aan hem niet besteed. Dat heb ik vaak gehoord.'

Curiosa

Momenteel is de literaire wereld opnieuw in de ban van onze jonge reporter. In een roman draaft hij op als een gehuwde journalist en raakt aan lager wal, en er is een versie van **Jan Bucquoys** *Kuifje in Zwitserland*. Een dubieuze opvolger van een al even obscuur nummer in 1978 door **Efdé** in Caramba. Alsof het nog niet genoeg is, verschijnt ook nog een boekje waarin hondje Bobbie een interview weggeeft met allerlei saillante details over zijn baasje.

'Rotzooi uiteraard! Kijk, Jan Bucquoy haat Hergé. Hij zinspeelt constant op schandalen om zich in de kijker te plaatsen. Bucquoy speelt het anarchistje, maar in feite is het een simpele, vulgaire provocateur die een erg slechte smaak heeft. Waarop baseert Bucquoy zijn haat voor Hergé? Op het feit dat de vader van Kuifje tijdens de Tweede Wereldoorlog in Le Soir tekende. Daardoor dicht hij Georges Remi de titel van "collaborateur" toe. Onterecht. Nee, geef me dan maar andere piratenuitgaven, zoals die brochure van Coeurs Vaillants die gedrukt is in de oorlog te Lyon. Het was een blaadje dat een detectiveverhaal aanprijst, geïnspireerd op de jonge helden Kuifje, Bobbie, Jansen en Jansens: *Kuifje en Bobbie bij de Toréadors*, waarbij de cover niet is getekend door Hergé. Zoiets is een curiositeit. Zeker op het moment dat Hergé met zekerheid kon zeggen dat hij het omslag niet had getekend. Meestal herinnerde hij zich namelijk niet wat hij ooit op papier zette. Soms wilde hij dat ook niet meer weten. Hij was zeer schroomvol.'

Af en toe vraag ik me af of een acteur zo rijk is als de zee diep is, dat Steeman al die fraaie tekenplaten, curiosa en dergelijke wel tot tweemaal toe kan opkopen.

'Je moet weten dat ik Hergé reeds ontmoet heb in 1953. We zijn vrienden geworden. Af en toe schonk hij me wat, dan weer tikte ik iets op de kop. Soms koop ik ook in opdracht. Weet je wat ik leuk vond? Op een dag schonk Hergé het laatste exemplaar weg van de eerste druk van *Kuifje in de Sovjet-Unie*. Hij gaf het album aan prinses Paola. Hij belde me en vroeg hoeveel hij kwijt zou zijn wanneer hij zo'n zelfde exemplaar zou aanschaffen. Vijftien jaar terug bleek dat zo'n *f*350 / Bfr.7000 te zijn. Dat had Hergé er niet voor over.

Maar hoe komt een verzamelaar aan zijn collectie? Dubbele spullen ruilen bijvoorbeeld. Zo voerde ik geruime tijd een briefwisseling met **Joost Swarte**. Met hem ruilde ik een boekomslag voor een scoutingskaart uit de jaren '20. Swarte bleek ook een groot bewonderaar te zijn van Hergé. Hij is daarenboven een enorm tekentalent. Die man weet als geen ander de vlotte moderne stijl te combineren met de klasse van het klassieke.'

Proef ik daar een tip voor een aspirant-verzamelaar?!

ERRO
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK

Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040-441882

OOM WIM
oude en nieuwe strips
curiosa
originelen
zeefdrukken
REESTRAAT 24 AMSTERDAM
020 - 622 04 02

SNOEK strips
1E VAN SWINDENSTR. 545
TEL. 020 - 6684764 A'DAM
IMPORT
COMICS
POPPETJES
SPELDJES
BEELDEN
POSTERS
PRENTEN
ZEEFDRUKKEN
RESERVEREN
OOK MOGELIJK

LÉON DEGRELLE AAN DE HAAL MET KUIFJE

KLARE LIJN EN BRUINE HEMDEN

door

ERIK VAN DER HOEVEN

'Kuifje, dat ben ik!' Deze uitspraak van Léon Degrelle**, de in Spanje in ballingschap levende Belgische fascist, zorgt in de zomer van 1992 voor paniek in de gelederen van de Kuifje-fans. Natuurlijk, men wist dat het gedrag van** Hergé**, de schepper van globetrotter, journalist en wereldverbeteraar** Kuifje**, niet onbesproken was. Maar stel dat het waar was en Léon Degrelle, oorlogsmisdadiger en oprichter van de uiterst rechtse Rex-beweging, model stond voor de populaire reporter. Duizend bommen en granaten!**

Als een echt Kuifje-avontuur begint het met een onschuldig telefoontje. In de zomer van 1991 wordt Kuifje-verzamelaar **Stéphane Steeman** gebeld met de vraag of hij geïnteresseerd is in de concepttekst van de memoires van Léon Degrelle. Steeman, 's werelds grootste Kuifje-collectioneur, antwoordt bevestigend. Enkele dagen later valt de tekst in de bus. Een nieuw telefoontje doet hem besluiten naar Spanje af te reizen om... met Degrelle te praten. Die beweert namelijk niets minder dan dat hij het was die model stond voor Kuifje. De nietsvermoedende lezer denkt misschien: nou en...? Er zijn toch ook hele volksstammen die denken dat ze Napoleon zijn? Degrelle is echter niet de eerste de beste. Léon Degrelle was in de oorlog leider van de Waalse fascisten, generaal bij de Waffen SS en Oostfrontstrijder. Na de oorlog vluchtte hij naar het Spanje van Franco. In België werd hij bij verstek ter dood veroordeeld. Ook voor de Tweede Wereldoorlog was Degrelle al actief als uiterst rechts politicus. In 1934 richtte hij de Rex-partij op, een extreemrechtse politieke organisatie.

Verzamelaar Stéphane Steeman was op de hoogte van dit bruine verleden van Degrelle.

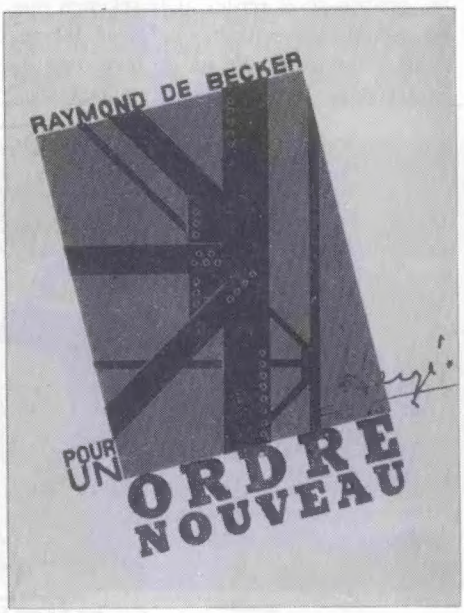

Covers die Hergé maakte voor de uitgeverij van Degrelle.

Ook wist hij dat Degrelle en Hergé elkaar in de jaren twintig op de burelen van Le Petit Vingtième tegen het lijf gelopen waren. Beiden, de één als correspondent, de ander aanvankelijk als loopjongen en later als illustrator, werkten voor dat rechtskatholieke, anti-communistische blad.

Diskrediet

Steeman besluit zijn aversie tegen een ontmoeting met de Belgische oorlogsmisdadiger opzij te zetten en zijn vliegangst even te vergeten. Misschien kan hij Degrelle in een gesprek tot andere gedachten brengen.

Eén gesprek blijkt niet genoeg. Er volgen er nog vele. De inmiddels 86-jarige fascist, bij wie het portret van **Hitler** nog altijd aan de wand hangt, valt moeilijk van zijn ongelijk te overtuigen. Degrelle houdt vol 'ik stond model voor Kuifje.' En 'Hergé was een goede vriend die sympathiseerde met het Rexisme.' Het bewijs dat Degrelle aanvoert is mager. Hij wijst erop dat Hergé en hij elkaar kenden van Le Petit Vingtième. En dat Hergé een paar boeken voor Rex (de uitgeverij van Degrelle) illustreerde en hem enkele originele tekeningen verkocht.

Na de zoveelste ontmoeting tussen Steeman en Degrelle, dronken de heren samen een glas. Enkele Waalse toeristen herkenden Steeman en spraken hem aan. 'Léon Degrelle aangenaam', sprak zijn tafelgenoot. De Belgische kranten kregen er lucht van en in de zomer van 1991 werd Steeman op zijn beurt van collaboratie en verraad beschuldigd. 'Kuifje en de fascisten', kopte een krant, een andere kwam met het even subtiele 'Klare lijn en bruine hemden'.

Geen leuke gedachte voor weldenkende Kuifje-enthousiasten. Dat Hergé met de Rexisten zou hebben gesympathiseerd zou, ook al waren er geen bewijzen voor, de naam van Hergé opnieuw in diskrediet bren-

schurken, die onder leiding staan van de Amerikaanse financier Blumenstein. De bondgenoten van Kuifje, naast Bobbie en kapitein Haddock, zijn wetenschappers uit Duitsland, Spanje, Portugal en de neutrale staten Zwitserland en Zweden. Na de oorlog erkende Hergé dat hij fouten had gemaakt. De naam Blumenstein was ongelukkig gekozen (het werd Bohlwinkel) en het schip Aurora waarop Kuifje een expeditie maakt in de Noordelijke IJszee was inderdaad niet zeewaardig. Cynici zullen zeggen dat Hergé de naamgeving afdoet als een detail. Kuifje-analist **Basjan van Stam** toont in zijn *Kuifje Brevier* aan dat het ook niet meer dan een detail wàs. Hergé wilde een politiek veilig avontuur maken, na het verbod door de bezetter van zijn vooroorlogse albums die in gen. De geestelijk vader van Kuifje was immers na de oorlog al wegens collaboratie (Kuifje-avonturen tekenen in de foute krant Le Soir) tot een tijdelijk publikatieverbod

veroordeeld. 'Zo vader zo zoon', zouden de krantekoppen luiden. Hergé was overleden en kon zich dus niet meer verdedigen. Ook de eerste Kuifje-albums zouden bij een nieuwe rel weer ter sprake komen. De negatieve stereotiepen van zwarten en communisten in respectievelijk *Kuifje in Congo*, *Kuifje in Amerika* en *Kuifje in het land van de Sovjets* kwamen immers in een ander licht te staan. Luidde de beschuldiging vroeger 'een koloniale blik' (stripkenner **Har Brok** in de door de Anne Frankstichting in 1987 samengestelde bundel *Vreemd Gespuis*), nu zou gewezen worden op de overeenkomsten tussen de tekeningen en de denkbeelden van de nazi's.

De geheimzinnige ster

Onvermijdelijk was ook een hernieuwde blik op *De geheimzinnige ster*. In dat, in 1941 en 1942 in Le Soir verschenen, avontuur neemt onze jonge held het op tegen Amerika en Schotland speelden. *De geheimzinnige ster* ging over de dreigende ondergang van de wereld. Een meteoriet met een geheimzinnig (radioactief) metaal moest uit handen van een duivelse bankier gehouden worden. Hergé, zo blijkt uit *De Blauwe Lotus* (zie hieronder), had weinig sympathie voor het Amerikaanse kapitaal dat slechts naar financieel gewin streefde. Hij leefde met het wereldbeeld van zijn baas abbé **Wallez** bij Le Petit Vingtième: het gaat om de toekomstige strijd tussen een Verenigd Europa en Amerika. Het stereotiep van de joodse financier paste in die visie. Dat Hergé, als rechtgeaard katholiek, niet vrij was van antisemitisme is echter geen reden hem van fascistische sympathieën te beschuldigen.

Collaboratie

Harry Thompson, auteur van het ongeautoriseerde *Hergé-Kuifje, een dubbelbiografie*, probeerde al eerder af te rekenen met het collaboratieverleden van Hergé. Hergé, aldus Thompson, die na de inval van de Duitsers naar Zuid-Frankrijk gevlucht was,

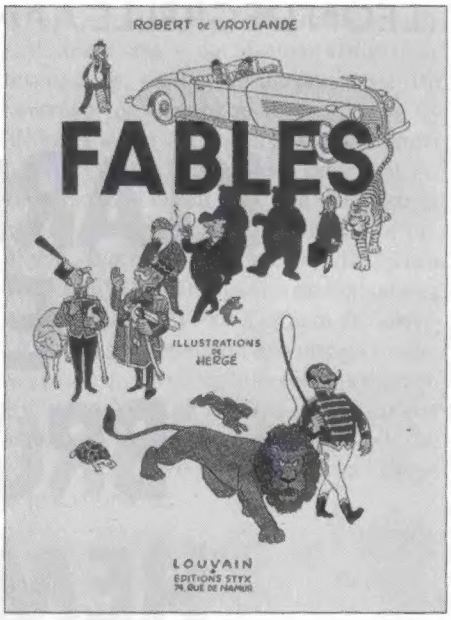

Boekuitgave uit 1941. Let op de figuur onder de letter B.

gaf gehoor aan de emotionele oproep van de Belgische koning **Leopold III** het land niet te verlaten en keerde terug.

Thompson wijst erop dat Hergé, daartoe uitgenodigd door Degrelle, bedankte voor de eer om de officiële illustrator van de Belgische fascistenbeweging te worden. Later liep ook de Gestapo een blauwtje. Die nazigeheime dienst dacht bij hem aan het goede adres te zijn, omdat enkele van Hergé's tekeningen in het appartement van Léon Degrelle hingen. De tekenaar had in België bovendien publikatieproblemen door de besmette lokatie van *Kuifje in Amerika* en *De Zwarte Rotsen* (Schotland). 'Als u informant voor de Gestapo wilt worden zijn uw problemen opgelost', luidde dan ook het aanbod. Hergé sloeg het gegeneerd af. Volgens Thompson, maar die voert daarvoor geen bronnen op, vreesde Hergé dat de Gestapo hem wilde spreken omdat hij geweigerd had in een café op de Führer te drinken. De belangrijkste aanwijzingen voor de politieke sympathieën van Hergé zijn echter te vinden in de Kuifje-verhalen van eind jaren dertig. In *De Blauwe Lotus* beleeft Kuifje avonturen in het door Japan bezette China. Het is het eerste Kuifje-verhaal waarin

Stripwinkel Sjors (Schaffersplein 1, 3311 EJ Dordrecht, 078-142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht)

Les aventures de Tintin et Milou au pays des Nazis.

BOUM. BOUM BOUM
CAPITAINE, ENFIN LIBÉRÉS. HERGÉ A LEVÉ LE PIED
MOI AUSSI
HERGÉ EST UN MARIN D'EAU DOUCE, UN BACHI-BOUZOUK, UN CA-NAQUE. AU FOND, J'AI TOU-JOURS ÉTÉ ANGLOPHILE
MOI, HERGÉ N'A JAMAIS PU M'EMPECHER D'AIMER LES COW BOYS
ET MOI, IL NA JAMAIS PU ME FAIRE PASSER POUR UN BERGER ALLEMAND
Fi

De eerste anti-Hergé-strip stond in september 1944 in de anti-nazi-krant *La Patrie*.

Hergé zich grondig documenteert en een realistisch beeld van de omgeving tracht te geven. Hergé maakte de teksten van *De Blauwe Lotus* samen met zijn vriend, de Chinese student **Chang**, een **Tsiang K'ai-sjek**-sympathisant. De Japanse bezetters zijn de schurken. De Britse en Amerikaanse bestuurders van de Internationale Concessie in Shanghai komen er echter niet beter af. De Britse politie wordt collaboratie met de Japanners verweten. De Amerikaanse staalmagnaat Gibbons is een vetzak met een grote muil die racistische slogans slaakt (het duurde tot 1983 voor de Engelse vertaling verscheen). De strip leidde tot een diplomatiek conflict. De Japanse ambassadeur eiste een verbod en dreigde met een procedure bij het Internationaal Gerechtshof in Den Haag.

Het Belgische leger roerde zich ook en wilde de 'schadelijke strip' uit kinderhanden houden.

Anti-nazistisch

Duidelijk anti-nazistisch is *De scepter van Ottokar*. Het is het verhaal van de poging tot machtsovername in een door een verlicht vorst bestuurd land door een buurland en haar vijfde colonne onder commando van Müstler (Hitler + Mussolini) de partijleider van de Stalen Garde in Syldavië. De uniformen van de putchisten lijken verdacht veel op die van de SS. Het politieke Kuifje-avontuur werd kort na de Anschluss van Oostenrijk bij Duitsland in 1938 gepubliceerd.

Toch zou het moeilijk zijn de beweringen van Degrelle te ontzenuwen. En die was daar niet zuinig mee. 'Kuifje bij Hitler', noemt hij het hoofdstuk over zijn ontmoeting met de Führer. Le Nouvel Observateur voelde mee met de Tintinofielen. Het weekblad zocht Stéphane Steeman op in een poging zijn blazoen en dat van Kuifje te zuiveren. Gelukkig voor de Kuifjefans liet de journalist het daar niet bij. Hij komt ook met nieuwe documenten, brieven van Hergé op de proppen. Daaruit moet voor eens en altijd duidelijk worden dat Hergé niet zozeer een collaborateur maar vooral een man van de neutraliteit was.

Het eerste document is een brief van Hergé uit 1932. Daarin verbiedt hij de Rexisten tekeningen van hem te gebruiken voor hun verkiezingscampagne. Le Nouvel Observateur dook ook een brief op waarin Hergé uitlegt dat hij begrijpt dat zijn uitgever Casterman moeilijkheden kan krijgen met het uitgeven van *De scepter van Ottokar*. 'Maar het gaat hier voor wie ook maar enig historisch besef heeft om een actuele realiteit, de dreigende annexatie van Albanië (Syldavië) door Italië', schrijft Hergé.

En dan is er nog een niet-gepubliceerde strip. Het gaat om een aflevering van de door de bezetting en het verbod van Le Petit Vingtième afgebroken strip *Kuifje en het zwarte goud*. Eind jaren veertig werd de strip aangepast aan de actuele politieke situatie, nu tegen de achtergrond van het joods-Palestijnse conflict over de staat Israël. In originele, niet-gepubliceerde plaatjes heeft Kuifje een ontmoeting heeft met een militante, joodse professor Finkelstein. De reporter neemt op de tekening 'joodse trekken' aan (zijn neus is plots dikker, hij heeft een baard en draagt een keppeltje).

Geen held

Zou een antisemiet zijn held ooit de trekken van een militante jood geven? 'Nee!', luidt het antwoord dat Le Nouvel Observateur optekent uit de mond van schrijver en Hergé-kenner **Benoit Peeters**. Hergé schreef in 1969: 'Ik ben nooit aanhanger geweest van het Rexisme, ik heb er altijd een aversie tegen gehad.'

De conclusie van Le Nouvel Observateur is: er zijn geen aanwijzingen dat Degrelle het bij het juiste eind heeft, eerder van het tegendeel. Thompson kwam al eerder tot dezelfde conclusie. Natuurlijk, Hergé was geen held, hij was er de man niet naar in een steegje SS-ers te wurgen. Een karakterisering waarmee de meester van de klare lijn het eens zou zijn. Eind jaren veertig zei hij hoe hij zijn 'collaboratie' zelf zag: 'Ja, ik bleef tekenen. Net zoals de bakker brood bleef bakken.'

Erik van der Hoeven (1955) is freelance-journalist.

Bovenstaand artikel werd eerder gepubliceerd in Casablanca 4, 1992.

STRIPWINKEL
TISTJEN DOP

Patersstraat 120
2300 Turnhout (B)
Tel.: 014-428829

"Dick Bos"
Strip speciaalwinkel & Antiquariaat
In- en verkoop van nieuwe, gebruikte en antiquarische stripverhalen
Junolaan 2
3054 PW Rotterdam-Hillegersberg
Telefoonnr.: 010-4613147

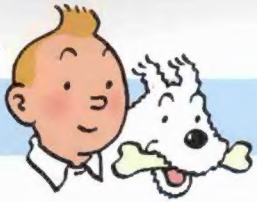

DE AVONTUREN VAN KUIFJE

Verkrijgbaar in de Jumbo home video reeks